

РОДНИ КРАЈ

То је предео из сна
Брежуљци крвави
Поточићи гноја
Травке-ткива
Са лишћа дебелог
Наказног дрвећа
Капљу крв и бала
Однекуд допире глас
Где си ми ти
Где си ми ти
Нигде сам ја
Нигде сам ја
На то ће стооки страх
Закукуљене прилике
Црне повите
Около крстаре
Ветар доноси
Мумлање рику
И влажан ваздух се љуља
Овде ће бити
Сасечена најзад
Последња животиња
Чују се ударци тупи
Новица Тадић (1949-2011)

У овом боју:
Библиотека града Београда
Излог нових књига
Периодика
Иво Андрић
Милош Црњански –
Живот у знаку сеоба
Јавне библиотеке у ери Интернета

80 година Библиотеке града Београда

Библиотека града Београда

ОСАМДЕСЕТ ГОДИНА СА ВАМА

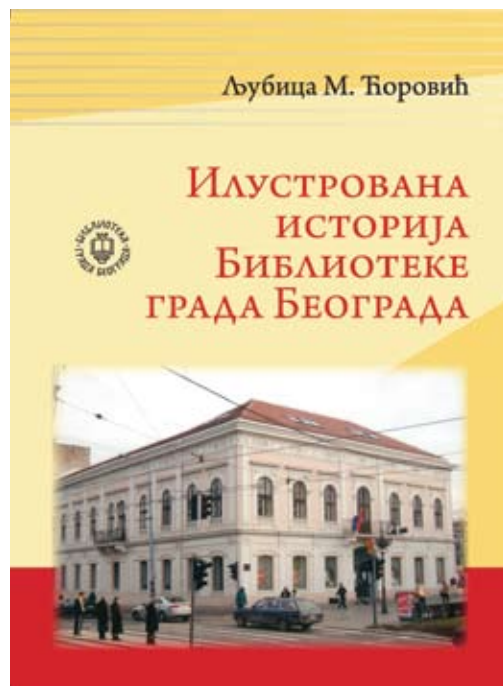
Поводом значајног јубилеја, осамдесетогодишњице Библиотеке града Београда, у едицији *Прилози историји београдској библиотекарства*, објављена је монографија посвећена историјату наше установе.

Летописом пратимо Библиотеку од првих покушаја њеног оснивања крајем XIX века па све до свечаности одржане 11. јануара 2011. године, од апела Друштва Београдске читаонице Општине београдској да преузме старање о њеним фондовима, па све до оде електронском библиотекарству и будућности виртуелних библиотека.

Монографија нас подсећа на залагања данас готово заборављених посленика културе, који су успевали да од Општине, окупиране увек неким пречим пословима, испослују формирање узорне „јавне књижнице“ каква нашем граду и доликује.

Ипак, и поред свих неповољних околности, Библиотека града Београда настаје тек крајем друге деценије XX века „без икаквих посебних формалности, одлука, кредита, спонтано, скоро неприметно, са решеношћу да се до краја истраје на послу њеног оснивања“ (сведочење тадашњег потпредседника Београдске општине др Милослава Стојадиновића).

Из појединих одељења и одсека књиге се селе у „централну библиотеку“ Београдске општине. Суд именује Марију Илић за првог библиотека-

ра, а она од самог почетка поступа по прецизно утврђеном програму који заговара „образовање и самообразовање путем књиге, и с друге стране, прикупљање свих значајних докумената и појединих објеката који се односе на прошлост Београда“.

Ипак, Библиотека и Музеј Општине града Београда читаву 1929. и 1930. годину проводе у једној општинској соби. Формирана је и прва Дечја читаоница па рад са публиком у оваквим условима постаје практично немогућ. Сеобом у наменски уређене просторије у Улици краља Петра, 11. јануара 1931. године, у правом смислу речи започиње осам деценија дуга историја посвећености Библиотеке града Београду и Београђанима.

Пут од једне општинске собе до седамдесет осам објеката широм Београда, од фонда који је 1929. године бројао 4.076 примерака књига и периодике, до 1.698.347 наслова забележених 2010, од претрпане заједничке читаонице и радне собе до савременог радног окружења и 143.765 уписаних чланова, није био једноставан. Монографија која је пред вама прати тај пут из

године у годину, сведочећи не само о раду једне градске установе него и о важним сегментима свакодневног живота Београда.

Припреме за објављивање монографије обухватиле су сређивање, аналитичку обраду и дигитализовање сто седамдесет и шест докумената (годишњих извештаја, статистичких приказа, докумената о пословању и других списа). Извршена је атрибуција више од пет хиљада црно-белих и колор фотографија из периода дугог осам деценија. Сакупљена су и публикована до сада непозната сведочанства о раду Библиотеке, монографије, рукописи, сепарати из часописа, текстови објављивани у дневним новинама...

Прва књига у издању Библиотеке Општине града Београда појавила се пре седамдесет осам година и представљала је један од првих покушаја свеобухватног сагледавања бурне историје нашег града. *Илустрована историја Београда* Марије Илић-Агапове и данас је незаобилазни приручник сваког озбиљнијег истраживача. Данас, из поштовања према осам деценија дугој традицији посредовања наших колега између заинтересованих корисника и света књижевности, науке, уметности, спорта и сваковрских доступних сазнања, Библиотека објављује сопствену, *Илустровану историју Библиотеке града Београда*.

Љубица М. Ђорђевић

На насловној страни: Глигорије Возаровић, Марија Илић-Агапова, Александар Поповић, Олга Перић, Бранко Ђурђулов, Симеон Бабић, Јован Радуловић и Јасмина Нинков

ПРВИ БРОЈ „НОВИНА ЧИТАЛИШТА БЕОГРАДСКОГ“ ИЗАШАО ЈЕ 3. ЈАНУАРА 1847.

Нова серија, VI–VII–45 (2010–2011), 1–36

Оснивач и издавач Библиотека града Београда, Кнез Михаилова 56.

За издавача: Јасмина Нинков, директор. Директор и главни и одговорни уредник: Јасмина Нинков.

Уредник: Станиша Нешић. Оперативни уредник: Предраг Радосављевић.

Уредништво: Бојана Стојановић-Пантовић, Небојша Ђосић, Славољуб Марковић, Мирко Марковић, Сара Марковић, Снежана Кнежевић.

Дизајн и прелом: Зоран Станковић. Лектура и коректура: Татјана Јанковић.

Интернет издање: Драган Каралић. Штамп: Чигоја штампа, Стунтски трг 13, Београд

Адреса: Војводе Степе 261, Београд. Телефон: 2466–780, факс: 2024–033.

Интернет адреса: www.bgb.rs/nbc, e-mail: nbc@bgb.rs; stanisanesic@gmail.com

Уредништво прима сваким радним даном. Цена овог броја 300 динара. Претплата за годину дана 1200 динара. За иностранство, цена једног броја 5€, 7\$, за годину дана 50€, 70\$. Претплату слати на рачун Библиотеке града Београда број 840–502668–86.

Претплату из иностранства слати на девизни рачун Библиотеке града Београда отворен код Народне банке Србије,

Краља Петра 12 на девизни рачун број 54110–978–628, са назнаком „за Новине“. Рукописи се не враћају.

Библиотека – место за све

Библиотека града Београда, 11. јануара 2011. године прославила је свој осамдесети рођендан. У свечаној атмосфери Одељења уметности Библиотеке града Београда сви присутни гости, сви поштоваоци и љубитељи књиге имали су прилику да уживају у програму и подсети се на све године рада ове, данас најзначајније установе културе у граду.

Прве године њеног рада биле су посвећене, највећим делом попуњавању и сређивању фондова, јер је од доношења Решења о оснивању јавне књижице, до званичног отварања и освећења прошло годину и по дана. Након припрема за оснивање, доношења решења, октобра 1929. године, постављања Марије Илић-Агапове за првог библиотекара, јуна наредне године, Библиотека је са скромним фондом од 3770 примерака књига и 306 примерака часописа започела свој рад, свечаним освећењем уз присуство сви важних културних и политичких личности Београда. Постављена на принципима савремених енглеских и америчких библиотека, са устројеним каталозима и комплетном пратећим библиотечким апаратом, она данас, осамдесет година касније, када функционише као мрежа библиотека на нивоу целог Београда са својих 76 објеката и 1.698.508 библиотечких јединица, представља културни, информациони и едукативни центар Београђана. Врата ове установе отворена су сваког дана, за све становнике Београда, без обзира на старосну доб, степен образовања, интересовања, језик, јер се труди да својим разноврсним фондовима монографија, серијских публикација и некњижне грађе, пратећи европске и светске стандарде у библиотекарству, задовољи сваковрсне захтеве корисника.

Прославу је, својом поздравном речју, отворио министар културе Републике Србије Небојша Брадић, који је похвалио рад Библиотеке и свих запослених који својим трудом, пожртвованошћу и ентузијазмом позивају и указују на значај књиге и читања. Уз жеље да наредна година буде још боља, свим библиотекарима, читаоцима, поштоваоцима и љубитељима књиге честитао је овај значајан јубилеј.

Библиотека града Београда, као и сваке године, на овај свечани дан додељује награде: „Марија Илић Агапова“ – најбољем библиотекару с територије града Београда, „Глигорије Возаровић“ – најбољем издавачу и награду за најчитанију књигу страног аутора.

Жири у саставу: председник, мр Љубица Ћоровић – библиотекар саветник, и чланови Олга Красић-Марјановић, библиотекар саветник, и Мирко Марковић, библиотекар саветник, донео је одлуку да награду „Марија Илић-Агапова“ за најбољег и најуспешнијег библиотекара града Београда

у 2010. години додели начелнику Одељења за научне информације Народне библиотеке Србије мр Биљани Косановић. Биљана Косановић је један од аутора програма БИБЛИО за аутоматизацију библиотечног пословања; национални координатор КОБСОН-а (Конзорцијума библиотека Србије за обједињену набавку база научних онлајн часописа и електронских књига); предавач предмета *Основе библиотечке информатике*; члан уредништва научног часописа *Инфошјека*; уредник отвореног архива eLIS; иницијатор и креатор бројних пројеката Народне библиотеке Србије, као што су DOI Србија (база чланака у пуном тексту из домаће научне периодике...), Електронска читаоница, Центар за дигитализацију, сарадња са Google Scholar-ом. Аутор је више од педесет научних и стручних радова. Биљана Косановић је својим преданим, често и пионирским радом на пољу електронског библиотекарства знатно померила и проширила оквире доступности информација, на велику корист и радост истраживача и свих корисника библиотека у Србији.

Жири у саставу: председник Јасмина Нинков, директор Библиотеке града Београда, и чланови – Александра Вићентијевић, начелник Дечјег одељења Библиотеке града Београда, и Лидија Божић, новинар, донео одлуку да се награда „Глигорије Возаровић“ додели Издавачком предузећу „Лагуна“ из Београда, а на основу увида у овдашњу продукцију, квалитет продукције у најширем смислу, утицај и афирмацију књиге уопште. Издавачко предузеће „Лагуна“ је својим дугогодишњим присуством на издавачкој сцени, квалитетом књига, популаризацијом књиге и својом културолошком мисијом поставило нове стандарде у издаваштву у

складу са светским тенденцијама и већ дуже време је синоним за успешног издавача на српској издавачкој сцени.

И ове године Библиотека је доделила посебну награду за најчитанију књигу страног аутора. На основу података прикупљених из мреже библиотека града Београда најчитанија књига страног аутора протекле године била трилогија „Миленијум“, Швеђанина Стига Лашона, у издању Чаробне књиге из Београда.

На предлог директорке Јасмине Нинков, Управни одбор је донео одлуку да додели специјално признање организацијама које су својим залагањем унапређивале рад јавних библиотека у Београду – Коцка Библиотеке града Београда. Коцка симболички представља Библиотеку, књигу, реч, слово, Београд, а уметнички је рад академског вајара Рајка Попиводе, креиран у сарадњи са архитектом Васком Кулић. Ова специјална признања додељена су општинама Стари град и Звездара, које су у претходних десет година средствима из својих буџета помагале развој библиотека на својим општинама.

Свечаност је пригодним говором затворила госпођа Јасмина Нинков, директор Библиотеке града Београда, честитајући свим грађанима Београда овај својеврсан јубилеј, не скривајући задовољство постигнутим резултатима који су у погледу пословања Библиотеке премашили све резултате у последњих десет година, рекла да ће се ова тенденција наставити и да ће својим радом и радом свих запослених и даље испуњавати очекивања свих корисника услуга Библиотеке града Београда.

Мр Бранка Драјосавац

Десет нај-догађаја који су означили годину

Од преко три хиљаде културних програма, многобројних стручних активности, међународних достигнућа и обиља примера добре праксе, у мрежи каква је Библиотека града Београда заиста је тешко издвојити десет најистакнутијих. Наслов је можда заваарао читаоца, али и заголиоца машту – на који начин направити (релативно) објективан избор?¹

У међувремену, кратак преглед успешне године која је иза ове фантастичне мреже библиотека би изгледао овако...

Уместо увода

Библиотека града Београда је у осамдесетој години рада постигла успех у пословању који је превазишао резултате свих претходних година, а и сам годишњи план рада за 2010. годину. За оваква достигнућа заслуге припадају директорки Библиотеке града Београда Јасмини Нинков која је поставила изузетно амбициозне циљеве, и наравно, нашем најјачем бренду – запосленима, који су изванредним залагањем и трудом ове циљеве и остварили.

Бројке

Године 2010. укупно 143.765 грађана је сачувало место у новчанику за картицу Библиотеке града Београда, што је за 10% више у односу на постављене циљеве. Оно што треба истаћи јесте да дуги низ година проценат становништва уписаног у јавне библиотеке у Србији износи 5–6%, а Библиотека града је успела да упише 11,14% становништва са територија четрнаест београдских општина које опслужује. Иако је овај проценат у развијеним земљама знатно виши, за нашу земљу представља изузетан успех који је Библиотека града први пут постигла у историји свога рада.

Забележен је и пораст посета, као и позајмљених књига и некњижне грађе и то за 39% у односу на план, те је позајмица била укупно 2.528.431. Ова бројка такође говори и о обртну фонда који је био 1,5 што је у складу са стандардима за јавне библиотеке у Србији. Набављено је 92.782 примерака библиотечке грађе. Ове године се почело и са позајмљивањем некњижне грађе – у народу познатије као филмови, музика и мултимедија.

Међутим, наши суграђани нису долазили у библиотеке само да би позајмили књиге и филмове. Забележено је 3.535 културних програма које је посетило 301.955 поклоника ових едукативних, културних и забавних активности. Програмски садржаји су заиста били разноврсни, а по броју су се највише истакле радионице за децу, промоције и ликовне изложбе, затим музички програми, предавања, књижевни сусрети, филмске пројекције и бројни други.

Бројање се овде не завршава: 218.510 радозналих корисника је поставило барем једно питање библиотекару. Референсне услуге су ове године први пут бележене и испоставило се да су запослени били прилично заузети одговарањем на питања којих је укупно било 269.000. Овакав тренд је подстакао Библиотеку града Београда да референсне услуге почне да пружа и онлајн у оквиру сервиса „Питај, не скитај“.

Из другог угла

Улога Библиотеке се видно редефинисала у 2010. години: промене су постале константа у раду ове динамичне културне мреже. Покренут је низ нових услуга и активности како би се изашло у сусрет све разноврснијим потребама корисника. Успешно је досегнут и један део „недосегнутих“ корисника путем пројекта 65+, који је омогућио бесплатан и трајан упис овим знатижељним суграђанима, а после тога и бесплатне курсеве електронске писмености. Након успешног пилот пројекта у Библиотеци „Ђорђе Јовановић“ на Старом граду, радионице е-писмености су се размилеле и по мрежи – Младеновац, Барајево, Чукарица, Сопот и Нови Београд.

Библиотека града Београда је одувек била друштвено одговорна институција, а у 2010. години се изузетно потрудила да оправда овај имиџ. Краљевачка библиотека може да посведочи о залагању и донацијама које је примила захваљујући Библиотеци града, као и бројне друге школске, јавне и специјалне библиотеке. Нису изостале ни еколошке акције: библиотекарски су обукли тренерке, засукали рукаве, набацали осмехе и волонтерски учествовали у пројекту „Очистимо Србију“ 5. јуна 2010. године. Када је у питању брига о особама са инвалидитетом, реализован је пројекат „Лако је читати“ у сарадњи са ИП „Сигнатуре“ и Градском општином Стари град, у оквиру ког су адаптиране књиге за слабовида одрасла лица и отворен је би-

блиотечки фонд за ову групу корисника. Добровољни даваоци крви нису морали да чекају ред на Тргу Републике: имали су прилику да у четири наврата током године дођу у Кнез Михаилову 56 и дају крв у, за ту прилику, прилагођеној Вуковој сали. Посебна предност овакве акције јесте да је сваки давалац, поред печата у књижици, сендвича и сокова, изашао богатији за бесплатну чланску карту Библиотеке.

Пројекти

Данас се велики број активности неоправдано назива пројектима, али Библиотека града заиста може да се похвали учешћем у неколико пројеката у току 2010. године у правом значењу те речи.

AccessIT, међународни пројекат у оквиру програма Европске комисије Култура 2007–2013, који је усмерен ка креирању дигиталне библиотеке на европском нивоу, је увелико узео маха. Запослени ангажовани на пројекту су путовали у Грчку и Пољску на обуке и студијска путовања, а одржана је и изузетно посећена Уводна конференција пројекта у Београду.

Финансијска писменост грађана је пројекат реализован уз помоћ USAID-овог Пројекта подршке економском развоју Србије. Захваљујући доброј обуци и вискерним библиотекарима, велики број средњошколаца и студената из свих општина је научио основе финансијске писмености, што ће им у будућности разрешити недоумице при подизању кредита, куповини, штедњи и уопште, односу ка новцу. За ову сврху је креиран и вебсајт www.novcici.com.

е-БГБ

Библиотека града Београда се несебично користила једним од најважнијих актуелних средстава комуникације са јавношћу – интернетом. Поред вебсајта, информације су кружиле путем Фејсбука, блогова, Твитера, ЈуТјуба, Фликера, а посебно место је заузео нови сервис „Питај, не скитај“. Овај референсни сервис који ради на платформи QuestionPoint (OCLC) омогућава корисницима да путем формулара постављају библиотекарима најразноврснија питања или да директно ћаскају са њима.

Електронски каталози свих централних библиотека на територији градских општина су у току године постали доступни онлајн, што омогућава претраживање наслова, аутора и других параметара „из фотеље“.

¹ Ове и друге идеје се у неограниченом броју примају путем стручног блага infobgb.blogspot.com

Захваљујући учешћу у пројекту AccessIT и сарадњи са PSNC (Poznan supercomputing and networking center) из Пољске, Библиотека града је бесплатно инсталирала софтвер за креирање дигиталне библиотеке dLibra.

Од вишка ЕПП-а глава не боли

У току априла и маја реализована је кампања за подстицање читања „Читај! Обогати себе.“ У оквиру кампање реализовано је више акција:

- „Дан са Драгославом Михајловићем“,
- „Познати у библиотеци“
- акција слања ММС-ова на тему „Ја и моја омиљена књига“
- награђивање највреднијих читалаца у свакој од библиотека
- концерт суботичке поп-рок групе „Ана Невер“.

Значајан искорак у циљу промоције Библиотеке града Београда је Двоугао EX LIBRIS, чијих је седам издања емитовано на ТВ Б92 инфо. Избор гостију је био изузетан: Светлана Велмар-Јанковић и Владимир Арсенијевић, Владимир Кеџмановић и Светислав Басара, Теофил Панчић и Слободан Владушић, Марко Видојковић и Филип Давид, Видосав Стевановић и Зоран Богнар, Горан Петровић и Зоран Ђирић, Мирјана Ђурђевић и Сретен Угричић.

Ради успостављања јаснијег визуелног идентитета Библиотеке града Београда, као и квалитетнијих односа с јавношћу, сви запослени су ове године почели да носе наменски дизајниране картице са именом и сликом.

Стручњак до стручњака!

Библиотека града Београда постаје све подстицајнија средина за стручно усавршавање и едукацију уопште, па тако и својих запослених. Током 2010. запослени су учествовали на многим стручним догађајима у земљи и иностранству, где су често били позивани као излагачи. Најчешће су представљали рад Библиотеке као пример добре праксе, због чега су у пар наврата добијени и грантови за учешће од стране признатих библиотекарских организација и компанија (IFLA – Stuart Brewer Scholarship, Goethe Institut, Амбасада САД, итд.).

Новина која је од великог значаја за јачање људских ресурса јесу интерне обуке / тренинзи који су се одвијали током целе године. Запослени, посебно они који раде директно са корисницима, прошли

су обуку „Асертивност – асертивни библиотекар“, топ менаџмент је похађао часове пословног енглеског језика, сви заинтересовани су имали прилику да чују искуства колега који су посетили друге библиотеке и конференције у оквиру серије предавања „Постани библиотекар и види свет“; један део запослених је обучен да пружа прву помоћ, а сви су прошли обуку за безбедан и здрав рад и заштиту од пожара.

Библиотека града Београда је са великим успехом организовала неколико значајних конференција и семинара: OCLC информативни семинар коме је присуствовало више од 120 посетилаца из целе Србије, Уводна конференција пројекта AccessIT, Округли сто „Стара, ретка и уметничка књига – јуче, данас, сутра“, Путоказ за почетнике у библиотекарству за школске библиотекарке и бројне друге.

Испробана је и нова опрема за дигиталне видео конференције (DVC) у Америчком кутку – Дејвид Ленкс је за библиотекарке директно из Италије говорио о Изградњи новог библиотекарства.

Библиотека града Београда се и ове године бринула о другим библиотекама у оквиру своје матичности. Обављено је 66 стручних посета и пружено 200 савета у вези са стручним радом у школским и јавним библиотекама. Стање „на терену“ далеко је од блиставог: проблеми су углавном везани за лош простор, набавку, недоумице око процеса расхода и ревизије. Зато су ту стручни „матичари“ који се труде да саветима и стручном едукацијом побољшају затечено стање.

Добар глас далеко се чује

„Networking“ (сарадња, умрежавање) је императив за успешан рад библиотека у међународним водама. Најистакнутији страни партнери у заједничком настојању ка јачању заједнице су били EBLIDA, IFLA, OCLC, ALA и AccessIT тим. На најзначајнијим светским конференцијама Библиотека града је представила своје успехе, разменила искуства и донела у Београд пелцере добрих идеја.

Као званични предлагач за награде ALMA (Astrid Lindgren Memorial Award) Библиотека је предложила Змајеве деचे игре, а за International Impac Dublin Literary Award „Кома“ Срђана Ваљаревића, „Хамам Балканија“ Владислава Бајца и „Прељубници“ Виде Огњеновић.

По први пут у дугом низу година Библиотека је гостовала и на истоку и то на Међународном библиографском конгресу у Санкт Петербургу.

Иза кулиса

Као што је негде давно на почетку текста наведено, успех и постигнути резултати не би били какви јесу да иза свега не стоји једна сјајно организована екипа од 273 запослена. Са новом организацијом рада и 24 особе мање него претходне године, Библиотека је успела да надмаши сопствене резултате и планове.

Након измена у организационој структури и систематизацији радних места, Библиотека сада своју делатност обавља у оквиру следећих организационих јединица:

- Библиотека града Београда (12 одељења),
- Библиотеке на територији градских општина (13 одељења).

Библиотеком града Београда, у најширем значењу, је у 2010. руководила директорка Јасмина Нинков, уз помоћ четири саветника, два помоћника за библиотечку делатност, једног помоћника за финансијско пословање и секретара.

Није ни црно ни шарено – шта је то?

Један од, чини се, вечитих изазова за Библиотеку града Београда су бројни неадекватни и неусловни простори: цела мрежа од 78 објеката је покривена недовољном квадратуром од око 13.000 м². Међутим, сваке године овај невелик простор се део по део реновира. У 2010. години најсветлију тачку представља комплетно реновиран огранак „Бранко Миљковић“ на Звездари. Видно је адаптиран и простор у Кнез Михаиловој 56 и огранак у Железнику, док су друге адаптације мањег обима извођене на великом броју објеката у мрежи (електроинсталације, грађевинско-занатски радови, итд.).

Наставак следи...

Библиотека града Београда ће наставити да задовољава растуће информационе, едукативне, забавне потребе Београђана путем увек свежих услуга, програма, нових књига и филмова, при томе користећи најразличитије медије. Оваква добра пракса ће свакако бити заснована на проактивном ставу колектива, различитим програмима едукације запослених, још јачом међународном сарадњом и непресушним идејама које одликују ову највећу јавну библиотеку у југоисточној Европи.

Весна Вуксан

Помен Доситеју Обрадовићу

У недељу, 10. априла 2011. године, навршило се 200 година од смрти великог српског просветитеља Доситеја Обрадовића.

С благословом Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, парастос Доситеју Обрадовићу у Саборној цркви у Београду служио је викарни Епископ хвостански Г. Атанасије, уз пратњу црквених великодостојника и појање Хора Првог српског певачког друштва.

У знак сећања на великог просветитеља, на гроб Доситеја Обрадовића венце су положили представници Министарства просвете и науке Републике Србије и Задужбине „Доситеј Обрадовић“.

<http://www.dositejeva-zaduzbina.rs/aktivnosti/pomen.php>

Рођен је у румунском делу Баната тадашње Аустрије. Школовао се за калуђера, али је напустио тај позив и кренуо на путовања по целој Европи, где је примио идеје европског просветитељства и рационализма. Радио је на просвећивању свог народа, преводио је разна дела међу којима су најпознатије Езопове басне, а потом је и сам писао дела

Споменик Доситеју Обрадовићу дело је Рудолфа Валдеца. Израђен је у бронзи, а подигнут 1911. испред некадашње Народне библиотеке (пред улазом у Калемегдан), а 1930. пренет у Универзитетски парк.

На споменику је исписана максима: „Идућ учи, у вјекове гледај!“ Доситеј Обрадовић је рођен у Чакову у Банату око 1739. а умро је у Београду 1811. Био је књижевник, филозоф, педагог, народни просветитељ, први министар просвете у Србији и човек који је донео кромпир у Србију.

Доситеј Обрадовић КОРЊАЧА И ОРАО

Корњача молила орла да је начи да лети. Вели јој орао: „Седи ти с миром и ходај тако пониско како си и досад, боље ће за те бити, јер складност твог тела није за висину начињена“. Неће ова оно што је за њу, него све досађује молећи. Узме је орао, подигне у висину, пак је пусти: „Хајде, лети сад!“ Почне она летети, али како не ваља, падне на земљу и сва се згрува.

Поука - меримо и познајмо себе, и не истимо сто није за нас...

Примери добре праксе

БИБЛИОТЕКА И БИБ

Библиотека града Београда 2010. године унела је у своју понуду нову категорију – бесплатног трајног чланства „65+“ за особе старије од 65 година. Управа Библиотеке се одлучила за овај потез на основу истраживања службе маркетинга у другој половини 2009. године о потребама корисника услуга библиотеке, социјалној и старосној структури чланова библиотеке и обрту библиотечког фонда по категоријама. Такође, тиме се изашло у сусрет потребама старијих суграђана исказаним у периодичним анкетама, Велико интересовање потенцијалних чланова учинило је да је овај потез управе библиотеке изазвао бројне нове пратеће активности које су заживеле невероватном праксом у културном животу града Београда.

- Оформљене су приручне библиотеке у дневним пензионерским центрима у граду,
- Започета је информатичка обука чланова 65+ за основно овладавањем радом на персоналном рачунару.
- Покренута је иницијатива за умрежавање најмлађих и најстаријих корисника библиотечких услуга....

Учлањивање и чланска карта

Чланска карта 65+ има важност пуноправне чланске карте и користи се по условима прописаним Правилником о условима, начину коришћења и заштити библиотечке грађе Библиотеке града Београда. Корисник који поседује чланску карту 65+ може да користи услуге свих јавних библиотека у Београду. У мрежи Библиотеке града Београда, која покрива 76 објеката у тринаест београдских општина, корисник има право да позајми 10 књига или другу библиотечку грађу на период од 20 дана.

Једном издате, ове чланске карте имају трајно важење.

За упис је потребно :

- 150,00 динара (трошкови издавања трајне чланске карте),
- фотографија 3,5 x 3 cm,
- лична карта или пасош (документ са ЈМБГ)

У оквирима овог програма у пракси је највеће интересовање изазвала информатичка обука.

Само у првом таласу пријављивања, у 5 радних дана, лично или телефоном, пријавило се више од 300 заинтересованих.

Тиме је доказана потреба за ДОЖИВОТНИМ УЧЕЊЕМ и уклањањем информатичке инклузије. Како ДОЖИВОТНО УЧЕЊЕ представља најефикасније средство за подршку знању, успеху и развоју у савременим ИТ условима отварају се нове области. Информатичко образовање, тачније уклањање информатичке инклузије за не малу категорију корисника библиотечких услуга, који су старији од 65 година пресудни је чинилац стварању једнаких шанси за све грађане уз пуно уважавање и разумевање различитости.

Зашто ИТ 65+

Идеја за покретање и реализацију пројекта ИТ 65+ је жеља да се у пракси омогући корисницима старијим од 65 година живота, који немају прет-

БИБЛИОТЕЧКА И ИНФОРМАТИЧКА ОБУКА ЗА ЧЛАНОВЕ 65 +

ходних искустава са компјутерском технологијом, приступ новим средствима комуникације. Они би савлађујући основну обуку рада на компјутеру добили могућност да приступе базама библиотеке, информацијама на електронским медијима, првенствено Интернету.

Библиотека града Београда је послушјући и истражујући потребе својих корисника ове старосне структуре учила жељу и потребу да им се пружи могућност да и сами постану део 21. века. На тај начин успели би да победе свакодневно нарастајућу отуђеност коју собом доноси модерно доба. Отклањање ове својеврсне **ИТ инклузије** једне старосне и социјалне категорије је и прилика за ширење дијапазона у пружању услуга библиотека.

Реална чињеница да у нашим условима млађи чланови породица одлазе у свет резултирала је стварном потребом код наших старијих житеља да се те дистанце превазиђу на начин који омогућава познавање рада на компјутеру.

Повезивањем ова два разлога стекли су се услови за постојање обостраног интереса и оправданост идеје за покретање оваквог курса.

Користећи претходна искуства стечена током пилот пројекта Компјутерска обука 65+ (јун-јул 2010) и податке добијене путем Упитника, полазнике смо поделили у групе тако да су унутар група полазници изједначени по свом претходном искуству у раду са рачунарима, или по изостанку икаквог искуства у раду с рачунарима, као и по познавању енглеског језика.

Направљене су разлике у раду са групом оних који имају предзнања и раду са групама без икаквог предзнања.

Свака група пролази кроз пет одређених фаза обуке. Од упознавања са самим рачунаром, „страшном зверком мишем“ и апликацијама на монитору (за оне потпуно неуке), преко упознавања са великим светским претраживачима Google и сл., затим уласка у претраживач БГБ библиотеке базе, отварање mail адресе на gmail-у и на крају за све оне који буду заинтересовани посета америчком кутку где би их упутили у тајне webmasingera и коришћења web camere.

План и програм ИТ обуке по методу 65 +

1-2. ЧАС

- Како укључити компјутер?
- Како је најлакше водити миша по подлози?
- Шта је десктоп?
- Позиција старт, где се налази, шта се отвори када кликнемо мишем на позицију старт, одабир команде Turn off..... да би се компјутер искључио.
- Шта су иконице. Важно је нагласити да сваки програм има своју стандардизовану иконицу.

Како се активирају иконице у компјутеру (дупли клик)

- Пар речи о Word -у и Internet explorer-у. Како се активирају кликом на иконицу, пар речи о прозорима Windows -а, и како се излази из програма (крстић у горњем десном углу прозора).
- Улазак у Word, дуплим кликом. Пар речи о курсору (црна цртица која трепће на монитору) .
- Како се подешава писмо (језик) којим ћемо писати у Word-у.
- Основне позиције на тастатури. Показати где се на тастатури налази дугме за велико слово (shift), дугме за нови ред (enter), како се куца размак... etc.
- Селектовање (одабир) текста, речи, слова или знака. Како се нешто селекује и која је сврха селектовања. (Селектовани текст може се избрисати командом delete или увећати, подебљати, обојити... etc.)
- Copy and paste. Како се та операција изводи мишем. Објаснити улогу десног тастера, нагласити улогу левог тастера миша.

3-4. ЧАС

- Поновити комплетно градиво са претходног часа и евентуално појаснити неке недоумице уколико их буде.
- Како се чува документ у компјутеру.
- Како се проналази документ сачуван у компјутеру.

5-6. ЧАС

- Internet explorer. Основне алатке: два дугмета за листање у горњем левом углу рама (стрелица лево и стрелица десно), два поља за претрагу у оквиру самог Internet explorer-а: поље за претрагу помоћи комплетне web адресе и поље за претрагу помоћу кључних речи.
- Шта је заправо претраживач.
- Како се претражује на google-у: шта је кључна реч, шта поље за уношење кључне речи, шта дугме за покретање претраге мреже.
- Листа са линковима као резултат претраге, шта су заправо линкови, како се одабере са понуђене листе линк који нас одводи на web страницу коју тражимо.
- Web страница Библиотеке .
- Електронски каталог БИСИС, како се користи.

7-8. ЧАС

- Шта је то е-mail.
- Отварање адресе на G-mailu. Попуњавање налога за регистрацију на G-mail.
- Како се користи mail box, како послати е-mail.

9-10. ЧАС

- Заокруживање целог процеса.
- Израда завршног задатка који се састоји од:
 - укључивања рачунара
 - писања кратког личног резимеа обуке, највише до 1/2 странице
 - трајно чување записа
 - смештање у одговарајући фолдер
 - слање урађеног е-mail-ом на адресу библиотеке.

За сагледавање реализације овог пројекта доо-вољно ће рећи податак да је у периоду септембар 2010 – фебруар 2011. обучено 312 полазника, а да обуку из различитих разлога није привело крају свега 8 полазника, што чини занемарљив проценат. Такође, током реализације обуке број посета класичним услугама библиотеке је код ове старосне категорије корисника увећан за 45%, укупно 7%, што није занемарљив податак. Истраживањем и анализом на бази узорка новембар – децембар 2010. повећана је просечна дужина боравка корисника у библиотеци са 7 минута на 12 минута (посматрано за све категорије корисника).

Како је реализација овог пројекта још у току и не јењава, чак се са само једног места за обуку у Библиотеци града Београда (општина Стари град) проширило на 6 нових пунктова (Звездара, Нови Београд, Чукарица, Барајево, Сопот и Младеновац). Указале су се потребе за његовим проширењем.

Као основно је израда **ИТ ПОЧЕТНИЦЕ**, приручника, вежбанке са графичким записом програма и шематским појашњењима. Овај приручник се штампа увећаним фонтом 14 због лакше визуелне доступности на еколошком папиру и скромнијој графичкој опреми ради што прихватљивије коначне цене.

Значај овог пројекта је и у томе што није посебно финансиран ни из буџета ни од донаторских организација и невладиног сектора. Реализује се ангажовањем сопствених ресурса саме библиотеке и њених кадрова и то му даје посебан значај.

Мирко С. Марковић

ПайриК Кален ВАДИЧЕП

Завршивши са туширањем, Ката посегну за пешкиром кад зазвони телефон. Окрену се према вратима и, кад телефон поново зазвони, она климну главом промрмљавши: „Ево, ево.“ Обмота пешкир око себе, притисну га латковима и упуту се ходником у дневну собу. Подиже слушалицу. „Хало?“ – рече и ослухну. „Хало?“

Ништа. Врати слушалицу и сачека да телефон поново зазвони. Кад се то није десило, врати се у купатило. Барице воде накупиле су се дуж ходника. Кроз одшкринута врата излазила је пара испод светла које се пробјило.

Пред огледалом у купатилу Ката стаде, пусти да пешкир склизне на под. Дланом обриса замагљено огледало. Нагну се према њему тражећи свој лик. Широм отвори врата и оде да отвори и прозор. На улици су се тешко њихали фикуси, пара поче да куља напоље.

Забацти косу и крете да истиска воду из ње повлачећи целом дужином стегнутим палцем и кажипрстом. Коса јој се спушала низ леђа као црни конопац, а вода се сливала низ кичму. Испружи руку до фиоке из које извади флашицу и отвори је. Изручи млечни лосион на длан и поче да га утрљава у кожу превлачећи длановима преко бутина. Са ногом на ивици каде настави да утрљава лосион око зглобова и прстију када телефон поново зазвони. Оде да подигне слушалицу.

„Хало? Ко је то?“ – рече Ката и, кад је са другог краја жице стигао одговор, схвати да је потпуно нага.

„Кога тражите?“

„Не, жао ми је. Мислим да имате погрешан број“ – рече дрмајући главом и мокра коса јој паде низ једну страну лица. Задену је иза увета. „Никаква Катарина не живи овде. Јесте ли сигурни да сте окренули добар број? Који број тражите?“

„Јесте, то је број, али нема никога ко се тако зове. Да ли Вам је та Катарина дала овај број?“

„Јесте? Ах, стварно ми је жао.“

„Ја?“ – рече. Насмејавши се, спусти се на наслон од кауча. „Ја сам Ката.“

„Наравно да сам сигурна. Јесте, познавала сам једну Катарину кад сам била млада. То је име неке млађе жене, зар не? Име неке девојке.“

„Јесте, у праву сте“ – потврдно је климнула главом. „Или неке старије жене.“

„Ја? Ја сам негде између.“

„Не, нисам“ – одговори Ката. „У сваком случају нисам још.“

„Хоћу да кажем да ако ме мој драги запроси, највероватније бих одговорила потврдно.“

„Не, није највероватније. Готово сигурно.“

„У реду, дефинитивно бих рекла да. Али не верујем да ће ме икада запросити.“

„Не, сумњам“ – рече. „Почињем већ да верујем да ћу морати ја њега да запросим.“

„Тренутно није овде. Одсутан је послом. Али ће се вратити крајем седмице. Кад је малопре зазвонио телефон помислила сам да је он, али сте то били Ви.“

Ката је жицу од слушалице преплitalа прстима. „Знате шта?“ – рече. „Нема везе ако не зове вечерас, са њим могу да разговарам неки други пут. Можда бисмо могли само да поразговарамо. Само Ви и ја.“

„Паше и мени.“

„Молим Вас, сачекајте да одем на други телефон? Спустићу слушалицу и отићи ћу на телефон у спаваћој соби“ – рече Ката. „Причекајте, важи?“ Спусти слушалицу и оде у кухињу. Са полице узе винску чашу и стави је на радну површину. Поред фрижидера је стајала једна начета боца вина. Подиже боцу према светлу, онда окрену чеп од плуте и поче да сипа у чашу. Кад је вино додирнуло ивицу, чаша поче да клизи. Раширеним прстима друге руке притисну чашу да је спречи да не клизи.

Принесе чашу устима. Угледа сопствени одраз на кухињском прозору. Видела је своју светлу кожу и једну дојку која је била већа и висила ниже од оне друге. Отпи гутљај и промуља га по устима да осети укус вина.

Ката спусти чашу и подиже једно раме да изједначи висину брадавица. Подметну заобљену шаку испод леве дојке посматрајући одраз у прозору док је спу-

штала руку. Видела је да јој се брадавица мало уврнула и док је поново подвлачила шаку испод дојке приметити да се нешто помери иза њеног одраза. Поглед јој скрену тамо даље, преко дворишта и преко оградe, и угледа једног човека како стоји на прозору куће преко пута. Ката се повуче од прозора и угаси светло у кухињи. У тами јој се убрзано дисање полако смирило.

Стави руку на радну површину и полако се поново прикра да баци поглед кроз прозор. Тамо је још увек стајао онај човек испод флуоросцентног светла. Једна жена се појави на прозору и загрли мушкарца, пољуби га и одвуче од прозора. Ката се закикота и брзо стави руку на уста. Телефон поново зазвони.

Ката узе чашу, понесе остатак вина са собом у дневну собу и подиже слушалицу.

„Помислила сам да сте Ви“ – рече.

„Извињавам се што нисам подигла слушалицу онако како сам рекла да ћу урадити.“

„Не, нисам заборавила на Вас. Само сам отишла да узмем нешто да попијем“ – одговори. „Нисам још отишла горе. Можете ли ме поново причекати?“

Телефон је у спаваћој соби био на Лукиној страни кревета. Ката упали лампу и стави чашу на ноћни стоцић. Подиже слушалицу. „Ево ме“ – рече подижући ноге на кревет.

„Много запиткујете. Како би било да Ви мени кажете нешто о себи.“

„Не. Не можете да дођете.“

„Зашто да не? Нећу вам казати где живим.“

„Не, никако“ – одговори. „Једноставно не могу да примам странце тек онако када ми се прохте.“

„Не, није ми се прохтелo.“

„Вратиће се крајем седмице.“

„Не, све је у реду. Никада не остаје дуго.“

„Виђам се са пријатељима. Гледам телевизију. Читам.“

„Тренутно? Љубав у време колере.“

„Бољи него што звучи. Треба да је прочитате. Можда нешто и научите.“

„Не“ – засмеја се. „О љубави.“

„Данас?“

„Поподне сам пливала – на плажи. Мислим да сам предуго остала у води.“

„Сва сам се смрзла. Кад сам стигла кући дуго ми је требало да се поново згрејем. Тек што сам се истуширала топлем водом, кад сте Ви позвали. Нисам стигла ни да се обучем.“

Насу остатак вина у чашу. „Не, не верујем да би му сметало што сам то рекла.“

„Зашто? Јер зна да може да ми верује, зар није тако?“ – рече превлачећи руком преко наог стомака. „Па само причамо, зар не?“

„Црно“ – рече. „Нисам сигурна које је било, неко без етикете. Лука га је донео са неког службенот пута.“

„Не, он не пије. То препушта мени“ – рече и подиже празну чашу према светлу.

„Можете ли мало да сачекате? Овога пута немојте да прекидате везу“ – рече. „Одмах се враћам.“

Ката сиђе доле у купатило да се помокри. Погледа се у огледало, руком помери косу са лица. „Знаш да можеш да ми верујеш, зар не?“ – рече и насмеја се. Оде у кухињу и узе другу флашу вина. У мраку је пребирала по фиоци док није напилала вадичеп.

Горе се намести у кревету и узе телефон. „Ево ме, Ваша сам“ – рече.

Улицом прођоше кола и један глас изговори нешто што није успела да разуме.

„Недостаје ми кад га нема“ – рече. „Јесте, недостаје ми. Немојте ни да помислите да ми не недостаје.“

„Да ли бих, шта? Да ли бих се удала за њега? Зависи од тога да ли би ме он запросио.“ Завртала је вадичеп који је урањао у путу. „Имао је довољно времена да то учини, више него довољно. Почињем већ да сумњам да ће то икада превалити преко уста.“

„А, ако би? Па, мислим да бих тада отворила другу боцу вина.“

„Имам. Имам је овде поред себе; спремна је и чека. А имам и вадичеп, у руци ми је, он само треба да изусте праве речи.“

„Хало?“

„Хало?“

„Зашто ово ћутање, зашто? Пристала бих“ – изусте Ката. „Рекла бих да, ако би ме запросио.“

„Хало?“ – рече у слушалицу, очекујући да он нешто каже и чврсто стежући у руци вадичеп.

Превела са енглеског Драјана Р. Живанчевић

Патрик Кален је млађи писац који живи у долини Хантер у Новом Јужном Велсу. Његове приче објављене су у годишњим збиркама *Најбоље аустралијске њриче*, у различитим антологијама, као и у збирци *Нове аустралијске њриче*, коју је објавио Scribe, 2009. према избору Авиве Тафилд. Прича „Вадичеп“ део је Каленове прве објављене књиге под називом *Оно између*, Scribe, 2009, у којој су све приче повезане и могу се читати као роман чија је главна нит оно што постоји или не постоји између људи, оно што их или повезује или раздваја. Приповедачки узор су му А. П. Чехов и земљак Тим Винтон. Исто као и писцу Рајану О’Нилу, обалски град Њукасл, северно од Сиднија, служи Калену као кулиса за његове приче.

МАРКОВИЋ, Ђорђе Кодер : **Наречено, кратке прозне форме**, приредили Сава Дамјанов и Весна Малбашки Пуповац, Службени гласник Београд 2011.

МАРКОВИЋ, Ђорђе Кодер : **Начала, кратке прозне форме**, приредили Сава Дамјанов и Весна Малбашки Пуповац, Службени гласник Београд 2009.

Песник и преводилац, учитељ мачевања и гимнастике, светски путник, рођен у Визићу или Бингули у Срему, детињство и прве школске дане провео је у Сремској Митровици. Као изузетно образована личност, полиглота великог формата, познавао је старогрчки, латински, мађарски, немачки, руски, турски, арапски, персијски и јерменски језик, написао пет спева, који тек у новије време добијају озбиљније тумачење. За живота је објавио једино спев *Роморанка*. У рукопису су му остала још четири обимнија пева: *Сан Мајшере Србске*, *Девесиље*, *Мишолоије* и *Искони*.

Такође, Кодер је оставио и рукопис *Словара* (ни то није сачувано у целини), који представља збирку прозних и поетских „тумачења“ његових неологизама. Његове херметичне песме су пуне „говора трава и цвећа, птица и вила, наводе се географска имена места у Срему, једном речју ту живи посебан свет, испеван специфичним песничким језиком“ (Нада Јанковић). А тај језик је пун необичних речи, кованица, неразумљивих синтагми, па је чак и Вељко Петровић пребацивао песнику да је „забрадио у чисту екстраваганцију и гротескност израза“. Тек у новије време биће више разумевања за необично Кодерово стваралаштво, а сам он вреднован као један од најзначајнијих представника српског романтизма. На тај начин успоставља се неопходна веза почетка нове српске књижевности са савременом литературом. Књиге *Наречено* и *Начала* бацају ново светло на Кодерова дела. Сава Дамјанов и Весна Малбашки Пуповац подухватили су се једног стпрљивог посла да приредe књиге из Кодерове заоставштине. За сада су објављене две. Ђорђе Марковић Кодер умро је 1891. године, у Новом Саду. Препоручујемо читаоцима да прочитају књиге Станише Војиновића, *Кодер* (Београд 2005), Саве Дамјанова, *Кодер – историја једне рецеиције* (Београд 1997), или, пак, познате *Мемоаре* Јакова Игњатовића (Београд 1966).

Славољуб Марковић

Приче

Пар

Не знам шта их је спајало, и да ли их је икада нешто спајало.

Докторови родитељи доћи ће у наш крај као партизани. Добиће један стан. Убрзо ће им се родити син. Не сећаш га се сигурно. Отићи ће на школовање у Београд. Тамо ће завршити студије медицине, затим ће специјализирати. У Београду ће се оженити и запослити. Али нешто ће му недостајати. Биће само један од стотине дошљака. Наше место му је било завичај. Шта да ти кажем: вратиће се у родни крај. Одмах ће постати главни. Специјалиста, затим директор болнице, те председник општине. Докторова кућа биће пуна фотографија са разних прослава; путовања са фолклором. У сваком спортском клубу наћи ћеш његову фотографију.

Хтео је и да учини. Чак и није очекивао неку противуслугу. А какву би противуслугу могао и да очекује? Једино од неког мајстора: погледаће му аутомобил! Непрестано ће возити пијан, а неће направити ниједан тежи удес. Двапут ће слетети са пута, једном ће ударити о бетонску ограду.

За мене ће постати давно мртав човек.

Али, докторова жена!

Њу ће потпуно убити. Београђанка, правник, запослиће се у суду. У паланачкој култури неће имати жељу да напредује. Неће полагати ни правосудни испит. Затвориће се у кући и посветиће се детету. Чим буде завршило осмогodiшњу школу уписаће гимназију, у Београду.

Доктор сваке године, током јесени, одлази у лов на дивље свиње. И сада је у планини. Имају тамо и викендицу. Његова жена никада неће тамо отићи. Годинама се ни са ким неће дружити. Понекад ће се тотално опијати. Понављаће увек:

„Јебем ли му мајку ко ме је довео овде. Љубав је убица.“

Сустрет

Њих двојица – фризер и његов друг – после рата су одлучили да напусте имања очева – преселиће се у градове! Припадали су генерацији која је престарела за школу. Нешто млађи дечаци су отишли у техникуме и комунистичке интернате. Њих двојица су се враћали из задружног дома. Седали су на једној утрини. Договорили су се: отићи ће у град! Први од њих је у селу шишао мештине, зато је одлучио да постане фризер. Други је одлучио да постане железничар. Први је отишао у један мали градић. Рођак га је сместио код неке госпође. Имала је фризерску радњу. Момак је прво послуживао, а затим је почео да ради у радњи. Увече је похађао вечерњу школу. Тада се то могло. Вечерњих школа је било на сваком кораку. Радиале су по скраћеном програму. Било му је невероватно колико жена је долазило на фризирање! Жене из града и придошлице су се нормално фризирале, а онда су жене са села скинуле мараме и почеле да се ондулирају. Момак је једне вечери, уморан од непрестаног рада, добио пољубац од своје газдарице. Нежно у образ. Она да га је загрлила. Мршав, прав и витак, какви су људи са планине, себи је изгледао смешан поред нискодуке омање жене. Газдарица му је шапутала испрекидане слогове, док јој је момак миловао дојке. Била је старија од момка. Имала је већ једно дете из првог брака. Ускоро су се венчали. Породица! Ново дете је дошло следеће године. Одмах је приметио да има округлу главу као и његова мајка. Потпуно подсећа на њу. Убрзо су му неважно изгледали, кућа, жена и дете које је проходило. На почетку га је таст доживљавао као члана породице. Имао је само кћер тако да је зета увек консултовао у мушким пословима. Али убрзо се разболео таст... и умро. Њих двоје су остали сами. Момак је преузео руковођење радњом. Завршио је вечерњу школу. Постао је мајстор. Град? Све чешће је

седео у кафани. Коцкао се. Опијао се. Свађао се са градском мангупаријом. Од оног што је имао у граду пријала му је једино кафана. Можда је неколико пута отишао у биоскоп. Једном је гледао аматерско позориште. Смучило му се док је гледао како се кревељи његова радница. Постао је виђен и угледан. Купио је аутомобил. Почео је да води љубав са женама. Касније, када се већ развео и отворио нову радњу, љубавница му је постала ученица. Једно време је имао седамнаест ученица. Девојке су долазиле и одлазиле. Она је дошла једна нова ученица. Судбина јој је била слична мајсторовој. Једина шанса да остане у овом месту била је удаја. Привилегије које су имала друга места, није имао овај градић. Неколико општинских станова приграбили су војни пензионери и партијски активисти. Скоро да није ни било радника којима је био потребан стан. Ученица је могла да оде у још веће место и запосли се. Тамо је постајала и радничка колонија. Али одлучила се за живот са мајстором. Изградили су кућу. А онда је мајстор доживео прву алкохолну кризу. Ученица се надала се да ће газда умрети и да ће јој оставити радњу. Временом је преузела руковођење сада већ фризерским салоном. Пуно је и зарађивала. Са газдом није желела да има деце. Почела је да води љубав са омладином. А онда се одлучила за озбиљног човека. Једног удовца. Удовац јој је рекао да ће је убити ако га буде варала. Удовац је био мајсторов пријатељ. Крила је везу од мужа. Једног дана је ипак схватила да њен муж зна да му жена има љубавника. Чак је и саветовао да буде добра према удовцу као што је била према њему.

Друга судбина.

Интелигентан, проницљив и способан, од радника магацина, продавца пића у возу, постаје међународни кондуктер. Завршио је вечерњу школу, а затим се посветио учењу језика. И отада се његов живот одвијао у возу. Живео је од путовања до путовања, од собе у изнајмљеном стану, до фотеље у купеу. Седети у Сплиту, да би следеће недеље био у Букурешту. Пруте које су ишле ка мору завршавале су се на обалама. Њихова одредишта почињао је стално да понавља: Сплит и Трст. Једино је пут за Малме био наставаљан бродом. Berlin – Sazznic – Malmö! Цела композиција се у месту Sazznic-у утоварује у брод и наставаља пут. Изговарао је пољске, чешке и мађарске фразе. Говорио је немачки. Шездесетих година се мало шверцовало ... О девизама нисмо размишљали. Ваљда се чувало парче хлеба. Таман посла да је неко у возу наплаћивао рачуне у маркама. Путници су морали да замене паре, а плаћали су искључиво у динарима. Али се много зарађивало. А новац? Пола пијемо пола у џеп стављамо. А касније је било другачије. За паре требало је да загризеш. Пишеш карте у лејама, а узимаш доларе. Не страхујеш од Француза и Американаца. Неће у фирмама да се правдају где су потрошили дневнице. Страхујеш од наших.

Ништа лепше... У возу грејање. Имаш своје путнике. Обилазиш купее. Послужујеш госте.

Исток је био беда, а Шведска? Их, Шведска! Тоалетни папири и сапуни су потрошни материјал. Краду их наши људи. Швеђани то знају, па закључавају касете.

Где смо ми били?

Шта смо радили?

Само сада једно да се питамо: где нам је пензијски фонд? Ех, која смо господа били. Одседали смо у хотелу Форум. Друштво су нам били произвођачи нафте.

Пољаци су весео народ. Сви певају. Сви пију. Нема Пољацине која не пије. Ако је понудиш свака каже: мозна. Могле су и саме, од неког екстрата, да направе вотку. У возу играмо ваљцер.

Садашњост!

Овога тренутка, када се окончава ова прича, алкохоличар стоји на аутобуској станици, у болничкој одећи. Тресе се. Чека да се отвори кафана. Није могао да издржи у болници. Побегла је. Свестан је да га после ове терапије чека само смрт.

Његов другар из детињства свађа се са женом. Не могу да плате телефонски рачун! Она се не скида с телефона!

Препознају се. Љубе се.

ДОМАНОВИЋ, Радивоје : **Сабрана дела**, приредили Малиша Станојевић, Татјана Јовићевић и Видосав Стевановић, Кораци, Крагујевац, 2009.

Рођен 1873. године у породици сеоског учитеља у селу Овсиште код Крагујевца, детињство је провео у суседном селу Јарушицама, где је завршио и основну школу. Гимназију је завршио у Крагујевцу, а Филозофски факултет на Великој школи у Београду. Као професор српског језика радио је у гимназијама у Врању, Пироту и Лесковцу. Због политичких уверења је прогањан, премештан и отпуштан са посла. После пада режима краља Александра Обреновића 1903. године, незадовољан малим променама у земљи, покреће политички лист „Страдија“, у којем покушава да се бори против мана новог режима. Разочаран, одавао се све више боемском животу, много је пио, и усамљен, огорчен и сиромашан умро је у 35. години живота, 1908. у Београду. После сабраних дела које је приредио професор Димитрије Вученов, 1960. године поново се појављују Домановићева сабрана дела које приређују Малиша Станојевић, Татјана Јовићевић и Видосав Стевановић. Одранијих претходних издања приређивачи су одустали од хронолошког принципа, што је у једном случају довело до раздвајања серије текстова првобитно обједињене заједничким насловом. Реч је о серији од четири текста *Из бележака са села*, *дисконтинуирано објављиваних у Српском књижевном гласнику* 1903. и 1905. године, међу којима сви осим првог и најобимнијег имају и засебан наслов. Овде је сваки од њих дат као засебна целина, са сопственим насловом (*Сеоски њојреб*, *Добра душа*, *Из бележака са села*, *Кућа*) и редоследом независним од првобитног појављивања у часопису. Сваки од наведених наслова пропраћен је напоменом о историјату и контексту објављивања. Радоје Домановић је први прави сатиричар међу српским реалистима, сатира је главно обележје његовог дела. Он је творац српске сатиричне приповетке. Најзначајније приповетке, које се налазе у другом тому сабраних дела, су: *Вођа*, *Данџа*, *Сирадија*, *Мршво море*, *Краљевић Марко њо друји њуји међу Србима*, *Размишљање једној обичној српској вола*, *Укидање сирасиши*, *Позориште у џаланци*, *Гласам за слејца*. Овај подухват где сабраних Домановићевих дела комплетира његов рад, и даје комплетан увид изучаваоцима његовог дела.

ФРУЛА

Грознице нежне поремећеног цвета
Слутиш. Гле, биљу клањаш се опет.
Трагом пјаног југа и ишчезлог лета
Пожури, опевај пре празника свет.
Понови дан због незахвалног тела
Што сунцу узвраћа сенком и песму квари.
Врати човеку усамљеном птицу:
Под празним небом плачу соколари.
Дозови утве с гора у предање.
Састави чула песмом да не вену
У ноћи тела. Нек буде све мање
Видљивог да оствариш успомену.
Празниш ми колено и узимаш срце
Жури, круг опевај, несрећу превари
Смедерево отвори, птици се додвори
Под празним небом плачу соколари.

Библиотека града Београда

Огранак „Бранко Миљковић“ – библиотека по мери савременог корисника

Огранак „Бранко Миљковић“ на Звездари су, након вишемесечних реконструктивних радова, свечано отворили за кориснике Милан Поповић, председник градске општине Звездара и Јасмина Нинков, директорка Библиотеке града Београда 29. јануара на дан рођења песника чије име носи. Отварању су присуствовали бројни суграђани међу којима су били и чланови породице и пријатељи Бранка Миљковића.

Отварање је обележила изложба посвећена Миљковићу, позајмљена из Народног музеја у Нишу, која садржи личне предмете и документе из песниковог живота. Грађани су имали јединствену прилику да тог дана погледају изложбу, која је први пут гостовала у Београду. Део изложбе чинили су панои са песниковим фотографијама који су наменски израђени за ово отварање и који остају, као дар општине Звездара, трајно власништво библиотеке. Програм отварања употпуниле су интерпретације песникове поезије Вице Дардића, речи о песниковом стваралаштву професора Миахила Пантића, као и обраћање Марице Максимовић – директорке Народног музеја града Ниша. Овом приликом је она даривала поклон Библиотеци – урамљену копију Октобарске награде додељене Бранку за живота. Посебност целодневног програма су били документарни филмови о Миљковићу које су посетиоци изложбе могли да гледају након отварања: „Ватра и ништа“ – аутора Ивана Хаџи Здравковића и „Принц песника“ – редитеља Микија Стаменковића. Оба уметника су присутнима изложила своју мотивацију и начин реализације својих остварења.

Оно што је претходило овој реконструкцији јесте 25 година, по много чему изузетног, рада ове библиотеке – галерије (децембра месеца 2010. се управо толико навршило); велика оданост њених корисника, уметника и библиотекара, као и несвакидашње разумевање људи из општине Звездаре, а надасве председника, господина Милана Поповића.

За поменутих 25 година рада у овом огранку је одржано преко 300 изложби и неколико хиљада програма. Учесници тих програма и излагачи су били како познати и реномирани тако и

они који су свој уметнички пут започели управо под кровом ове библиотеке. Библиотека је била домаћин домаћим и страним уметницима, учествовала је својим садржајима у међународним програмима и пројектима, а последње три године је била и учесник манифестације Ноћ музеја. Био би прави подухват набројати сва имена учесника програма и излагача током овог периода, али треба рећи да су се сви радо враћали и поново учествовали у програмима који су се ту организовали и били испраћени бројном публиком и медијима. Свакако треба споменути и то се у овај огранак уписује преко 3.000 корисника, а и да још толико чланова из других библиотека ту долази да би пронашли оно што им је потребно. Бројке говоре саме за себе. Од најмодернијег објекта, какав је био када је отворен, овај огранак је полако почео да пропада и да показује знаке истрошености и све лошије условности за потребе оних којима је намењен. Посебан проблем је била недоступност собама са инвалидитетом које су у великој мери наглашавале да не могу ни да приђу ни да уђу у објекат. Сарадници из ГО Звездара су показали интересовање за овај проблем. Урађена је прилазна рампа, али је степениште (библиотека се налази у двоетажном простору, али је улаз на горњем делу) и даље било препрека. Две године се тражио начин да се изврши реновирање, али и да се омогући приступ свима. Укључење Милана Поповића и његовог тима у целу проблематику је врло брзо донело резултат. Пројекат је завршен почетком 2010. године. Библиотека је

инвентар и књиге иселила у јуну, а радови су након припрема почели у септембру месецу. Радови су обухватили промену столарије и браварије, подне и зидне облоге и комплетан ентеријер (намештај, полице и додатну опрему). Изведени су изолатерски и гипсарски радови, изведена вентилација просторија која ће коришћење библиотеке учинити знатно комфорнијим. Замењене су комплетне електроинсталације. ГО Звездара је обезбедила и средства за набавку лаптоп рачунара, бежичне интернет мреже и видео пројектора. Комплетан простор је обезбеђен системом за дојаву пожара и видео надзором. Горњи део библиотеке има посебно пројектован део простора намењен најмлађима. Измештањем улаза на доњи спрат и реконструкцијом главног улаза у зграду, уз обезбеђен паркинг и поново сређеном прилазном рампом, ова кућа културе је, коначно, постала доступна за особе са инвалидитетом.

Крајем децембра су се у потпуно сређену, намештену и опремљену библиотеку вратиле књиге и део рачунарске опреме. Одличан и добро постављен фонд књига, допуњен најновијим издањима, дошао је до пуног изражаја у овом елегантном, модерном и веома ведром простору. Иако скромне површине (130 m²) овај простор омогућава свима да се у њему лако сналазе

и да намире своје потребе. Посебно је привлачан део намењен најмлађима опремљен угаоним отоманом са јастучићима и лејзи беговима. Уз њих стоје кутије на точковима пуне сликовница. Сваког посетиоца који уђе дочекују стихови Миљковићеве песме „Узлауд је будим“ усађени у под галерије и осмех библиотекарки које раде у овом огранку. И корисници и колеге библиотекари који су путовали по свету и били у прилици да упореде услове и изгледе других библиотека говоре да је ова библиотека померила познате стандарде. У прилог томе говоре записи у књизи утисака.

Посебно се мора напоменути да је Библиотека примила велики број позива корисника у периоду затворености који су желели да знају да ли ће им њихова библиотека бити „враћена“ и када ће почети са радом. Хвала им на томе.

Библиотека „Бранко Миљковић“ је данас, како је написала Тијана Јанковић новинарка Looker weekly недељника „Једно од најлепших места, где можете лепо и паметно да испуните своје слободно време, које ће вам врло брзо постати омиљени кутак за разоноду, дружење и учење.“

Будући да се 12. фебруара ове године навршило 50 година од трагичне смрти „принца српске поезије“, отварање реконструисане библиотеке је јединствени начин да се важан јубилеј обележи и покаже да су његова уметност, потреба за померањем граница и његов осећај за лепо и искрено били и остали узор генерацијама.

Снежана Кавалић-Арсенијевић

20 година постојања и рада

Друштво пријатеља Свете Горе Атонске је основано у Београду децембра 1990. године. Циљ Друштва је упознавање са Светом Гором и ширење знања о њеним духовним, историјским и уметничким вредностима, са посебном бригом о хиландарском културном наслеђу. Од оснивања у Друштву се окупило неколико десетина истакнутих научних и културних радника, од којих је 59 учествовало на првом састанку скупштине Друштва 8. децембра 1990. у просторијама Удружења књижевника у Француској 7 у Београду. Међу њима су били: Дејан Медаковић, Сима Ђирковић, Драгослав Михаиловић, Борислав Михаиловић Михиз, Матија Бећковић, Милорад Медиди, Вељко Михаиловић и други. Један од оснивача и први председник Друштва био је академик Војислав Ј. Ђурић.

Друштво негује пријатељство и учвршћује културне везе између српског и грчког народа, а своју просветитељску мисију остварује већ дуги низ година циклусима предавања и представљањем књига о Светој Гори у сталној сарадњи са Одељењем уметности Библиотеке града Београда, која се одржавају у њеним просторијама. Предавања су држали истакнути стручњаци и истраживачи светогорске прошлости: историчари, историчари уметности и књижевности, филолози, теолози и други. Они су саопштавали и резултате својих истраживања о Хиландару и другим атонским манастирима и светињама. Теме предавања су биле разноврсне, значајне и привлачне за стручњаке и ширу јавност, која жели да се упозна са прошлошћу и јединственим наслеђем Свете Горе. Прво предавање је било са темом „Света Гора и цар Душан“, које је одржао мр Душан Кораћ, историчар из Византолошког института САНУ, 28. јануара 1992. године у Одељењу уметности Библиотеке града Београда. До сада је одржано 147 предавања у овом истом Одељењу. Наведимо нека од њих: „Почети монашког живота у Србији“ (Предавач: академик Мирјана Живојиновић), „Хиландарска Богородица Тројеручица“ (др Срђан Ђурић), „Света Гора и Латини“ (академик Божидар Ферјанчић), „Света Гора у новијој српској књижевности“ (проф. др Владета Јанковић), „Монашка трпеза“

(Душан Миловаковић), „Светогорски извори српске архитектуре“ (академик Војислав Кораћ), „Хришћански егзистенцијализам Свете Горе у XIV веку“ (др Радован Биговић), „Храмовна слава манастира Хиландара“ (академик Димитрије Стефановић), „Хиландар у XIX веку“ (академик Дејан Медаковић), „Светогорски светитељи у српском сликарству“ (академик Војислав Ј. Ђурић), „Велики резбарени крстови на иконостасима Свете Горе у XVI веку“ (академик Гојко Суботић), „Проучавање хиландарске саборне цркве“ (проф. др Милка Чанак-Медиди) и многа друга. Предавања су била до сада увек добро посећена и објављена у шест књига „Казивања о Светој Гори“, које су биле представљене у Одељењу уметности Библиотеке града Београда.

Друштво пријатеља Свете Горе Атонске је обележило јубилеј свог постојања, 20 година од оснивања, свечаном скупштином одржаном у Одељењу уметности Библиотеке града Београда 4. децембра 2010. године, на Ваведење – храмовну славу манастира Хиландар. Том приликом о историјату и раду Друштва говорио је професор др Владета Јанковић, амбасадор Србије у Ватикану.

Друштво пријатеља Свете Горе Атонске је допринело да се ближе упознамо са историјским и уметничким вредностима Свете Горе, која је заштићени споменик светске баштине.

Иванка Лазовић

Јован Пејчић

ЈОВАН СКЕРЛИЋ У СВОМЕ И У СВИМ ВРЕМЕНИМА ИЛИ ПОХВАЛА РАДУ

Цео век и тридесет три лета по свом рођењу, деvedесет шест година после своје смрти, Јован Скерлић – најбољи критичар и историчар у свеукупној српској књижевности – дарује, ево, своје име једној националној књижевној награди.

Да је било мудрости, награду са Скерлићевим именом основала би Српска краљевска академија, чији је био члан, одмах после Првог светског рата. Није било мудрости.

Да је било правде, награду „Јован Скерлић“ за најбоља дела из српске критике и историје књижевности додељивао би факултет, данас Филолошки, на којем је нову националну књижевност предавао. Није било правде.

Да је било части, српски Институт за књижевност, основан после Другог светског рата, у чијим издањима је Скерлић најнавођенији аутор, установио би награду и понео његово велико име. Није било части.

По извесноме вишем знамену – што у нашем народу, загледа ли се у прошлост, није ретка појава – мудрост, правда и част изабрали су за ову одсудну улогу завичај Скерлићевих јуначких предака – устаничку Тополу.

„Стваран вековима, низом предака борбене и убојите природе“ – тако је личност Скерлићеву одредио Јован Цвијић, именујући овим описом колико дубину и значај, толико распрострањеност и зрачење његовог дела.

Ко је, уистину, био Јован Скерлић?

Послужићу се речима најпозванијих:

Неуморни орач и сејач на великој неузорој ледини наше књижевности и културе, један од најугледнијих, у Српству најпознатији професор Београдског универзитета, водећи књижевни критичар и историчар, уредник престижног *Српског књижевног гласника* – најбољег књижевног часописа код нас, моралист у изворном смислу те речи, просветитељ и друштвени реформатор, пламени беседник усправљеног, мушког става, национални борац и идеолог са широким утицајем, један од најбољих српских новинара уопште.

И даље:

Синтетичар изузетног дара и визионар, богмдани стилист, проучавалац колосалне радне усредсређености и истрајности, учитељ енергије кога грозница за радом до краја живота неће напустити, полемичар и писац са свим врлинама духовног хероја, „најинтензивнији и најдинамичнији Ја – рећи ће Бранко Лазаревић – које је икад прошло кроз нашу књижевност“.

Тај и такав Јован Скерлић остаје, ван сваке сумње, у српској култури, у општем народном животу Срба, појава која, дошав из нерастумачивих дубина времена и историје, одавно и далеко премаша границе своје епохе, остаје – по видовитим речима Исидоре Секулић – „оно што се најбоље могло и смело бити: *шемељ*, оно што стоји и држи и чврсне, и што најзад тамо леже где ће се и даље стојати и држати“.

Српској култури Скерлић је оставио шест томова књижевних студија, огледа, чланака, приказа, записа; четири монографије, три историје; књигу литерарних фељтона, књигу парламентарних беседа; том, а можда и два, три, новинских текстова, коментара, бележака (најчешће непотписаних).

Оставио је монументалну *Историју нове српске књижевности*, најтрајније и најбоље дело српске књижевне историографије до данас.

У критику и историју, у науку о књижевности Јован Скерлић ушао је 1900. године. Умро је 15. маја 1915. Како је, онда, све то постигао?

Најтежа питања остварују пуноћу, достижу апсолутум исцрпности и тачности у најједноставнијим одзивима. Управо је такав мој одговор:

Огромноме дару који је поседовао, придружио је неуморан, исполински рад.

Већ јачке бележнице Скерлићеве, готово све имале су на првој страници, као мото и као програм, заветну мисао класичних Римљана: *Spes in labore*.

Исидора Секулић наводи писмо што га је својевремено добила из *Српског књижевног гласника*: „Дођите да радимо... Ваш Јован Скерлић.“

Ни недељу пре смрти, 10. маја 1914, у дан када је први пут осетио фаталне болове од којих ће умрети, заклиње Бранка Лазаревића, у последњем писму њему упућеном: „Пишите!“

Скерлићеву радност и темперамент Перо Слијепчевић објашњава овом мишљу: „*L'elan vital*, код многих питање свих питања, код њега је одговор на сва питања.“

Ја, дакле, не сумњам у сведочанство Бранка Лазаревића, можда најприснијег његовог сарадника, који о Скерлићу каже: „За њега се може рећи да је просто сагорео на раду од рада.“

Рад изнад свега – то је Скерлићева девиза над девизама. „Густа интелектуална ноћ која нас омотава“, све нас, све људе у свим временима, може се, по њему, једино радом савладати. Написао је: „Радити, то је живети. Ићи увек, тражити увек, надати се увек, трошити живе силе које хоће да избију.“

О Вуку Караџићу Скерлић овако сведочи: „Радник без премца у нашој књижевности.“

Из угла који отварају дужина века и обим дела, биће да тај суд важи за Скерлића још и више.

Симболички, судбина Скерлићева може се представити речима којима је он описао судбину Жан-Мари Гијоа, мислиоца и писца кога је доживљавао као учитеља у библијском значењу речи: „Рад га је убио.“

О стогодишњици Скерлићевог рођења, године 1977, Драгиша Витошевић забележиће, асоцирајући баш на те речи, да је Јован Скерлић, „на жалост, све досад, једини Србин који је умро од рада“. И одмах затим додаје: „Већи подвиг и веће завештање он нам заиста није могао оставити.“

Први рад Јован Скерлић објавио је са петнаест година, као гимназијалац-песник. Зрели Скерлић оставио је своје роду, свима нама, заветне стихове: „Па времена кад нас неуморне гзаве, / Нек за нама буду утрвене стазе!“

Моја књига *Почети и врхови*, овенчана данас наградом „Јован Скерлић“, васпоставља управо тога, управо таквог Јована Скерлића.

Топола, 17. децембар 2010.

(Реч на додели Награде „Јован Скерлић“ за књигу *Почети и врхови*, издавач „Алтера“, Београд 2010)

ШАРЕНАЦ, Александра : Стање приправности, преглед савремене пољске поезије, превод са пољског Александра Шаренаца. – Београд : Алабтрос Плус, Библиотека посебна издања, 2010.

Пољска поезија је много значила генерацији писаца који су у књижевност ушли почетком осамдесетих. Не само она чувена Антологија пољске поезије коју је објавио Нолит, већ су објављене и књиге појединих писаца. Чеслав Милош, Шимборска, Тадеуш Ружевич, Збигњев Бјенковски, Збигњев Херберт, Константин Идelfон Галчински, и касније Адам Загајевски и Ева Липсак. Распадом система финансирања, а не устоличењем новог тек би неколико неуморних издавача објављивало књиге песама и тиме и пољске песнике. И ево у библиотечки Посебна издања, Никола Вујичић, један од писаца осамдесетих, као уредник потписује нову Антологију пољске поезије. Писци из ове антологије рођени су шездесетих година двадесетог века тако да се заокружује један век пољске поезије а уједно се наговештавају нове могућности једне од највитаљнијих поезија друге половине двадесетог века.

РАМАДАНСКИ, Драгиња : Узводно од суза : једанаест руских песника, избор и превод Драгиња Рамадански, библиотека Мозаик, Академска књига Нови Сад 2009.

Само по нека издавачка кућа усуди се да објави по који превод поезије. Нема ни антологија домаће поезије а стране тек по које. Такав посао захтева вишегодишњи рад и само се страствени љубитељи поезије одлучују за такав подухват. У овом случају Драгиња Рамадански и издавачка кућа Академска књига. За ову антологију изабрано је једанаест руских песника. Избор обухвата цео двадесети век почев од Наталије Крандијевске, па до Татјане Шербине. У избору су још заступљене Света Литвак, Фаина Гримберг, Јулија Скородумова, Ирина Машинска, Јелена Фанајлова, Марија Степанова, Марија Игнатијева, Вера Павловна и Светлана Бодрунова. После сваког избора песама, налази се текст који би требало највише да карактерише песника. Осим превода, ту је избор из критике, затим разговор са самим песницима или аутопоетски исказ. Драгиња Рамадански бира песника узимајући у обзир њихове стваралачке особености из понуђених песничких резултата, без повођења за мерилом етаблираног успеха а често и мимо програмских декларација самих ауторки.

БАРТ, Џон : Новоградња, превод са енглеског Игор Цвијановић. – Зрењанин : Агора, Библиотека Агора, 2010.

Џон Барт (1930, Кембриџ, Мериленд), амерички прозаиста, дипломирао је и магистрирао књижевност на Универзитету Џон Хопкинс у Балтимору, Мериленд. Радио је као предавач на неколико универзитета, а најдуже на Универзитету Џон Хопкинс, где се и пензионисао 1995. године. Барт је до сада објавио шеснаест књига прозе: *The Floating Opera*, 1957; српски превод *Опера на води*, „Агора“, 2009, *The End of the Road* (1958), *The Coy-Weeg Factor* (1960), *Giles Goat-Fay, or, The Revised New Syllabus* (1966), *Lost in The Funhouse* (1968), *Chimera* (три повезане новеле, 1972), *LETTERS* (1979), *Sabbatical: A Romance* (1982), *The Tideicator Tales* (1987), *The Last Voyage of Somebody the Sailor* (1991), *On with the Story* (приче, 1996), *Coming Soon!!!: A Narrative* (2001), *The Book of Ten Nights and a Night: Eleven Stories* (2004), *Where Three Roads Meet* (три повезане новеле, 2005) и *The Development* (приче, 2008; српски превод *Новоградња*, „Агора“, 2010). Барт је незаобилазна фигура америчког постмодернизма, у практичном и теоријском смислу. Његови метафикционални романи почињају на покушају ликова да одреде сами себе и начин на који ће се суочити са животом и питањима постојања. Бартови јунаци, углавном становници његовог родног Мериленда, распети су између постмодерне релативности свега постојећег и траже-

ња рационалног вредносног система. О свему томе он пише сложеним, разиграним језиком, поигравајући се с ликовима и читаоцима у својим списатељским експериментима. Подухват који чини издавачка кућа Агора вредан је пажње, јер до сада, чак и до распада система, код нас нису објављена Бартова дела.

ЈУКИО, Мишима : Исповест маске, превод са енглеског Зорица Савић-Ненадовић и Бранислава Јурашин, Библиотека Маборوشي : Тенеси, Београд 2010.

Јукио Мишима је аутор добро познат нашем читаоцу. То је уједно у разлог да се поново врати ново-преведеним романима. До сада су преведени *Морнар који је изневерио море*, *Златни павиљон*, *Хук валова*, *После банкеја*, *Пад анђела*. Роман *Исповест маске* написан је првом лицу. Наратор је дечак који анализира своје детињство пред Други светски рат, као и стасовање крајем рата, говорећи о једној генерацији деце у Јапану. Још као дечак чита књиге европских аутора, као што гледа слике европских мајстора. Сусрет двеју култура, слављење голог тела жена у мушкарца, наспрот јапанској култури хероја, мушкарца. И у овом роману варира тему хомосексуалност која је честа у Мишиминим романима. Поговор за књигу написала је Маргарет Јурсенар.

ИНФАНТЕ, Гиљермо Кабрера : Књига о градовима, са шпанског превела Љиљана Поповић-Анђић, едисија Писац и град, Геопоетика, Београд 2010.

Многе књиге код нас чекају да буду преведене. Како држава више не обраћа пажњу на издавање књига, потребно је да се стекну услови да књига буде исплатива или да неки инострани фондови делимично учествују у финансирању тих књига. Од кубанских писаца Компатијер је код нас некада превео, а ево сада познате књиге Гиљерма Кабрера Инфанте. Гиљермо Кабрера Инфанте (Хибара, Куба, 1929. – Лондон, 2005) један је од најзначајнијих и свакако најоригиналнијих латиноамеричких писаца. Добитник је угледне књижевне награде Мигел де Сервантес 1997. године. Хавана и сећања на живот у њој, филм, књижевност, политика, језик... сталне су теме Гиљерма Кабрера Инфанте. У свим жанровима у којима се огледао, одликује га оригинална комбинација еуридиције и колоквијалног језика, хумора, каламбура. Човек није измислио град, пре ће бити да је град створио човека и његове навике. Урбаност изворно проистиче од латинске речи за град. Могуће је да је град, какав данас познајемо, потекао из Азије између шестог и првог миленијума пре Христа. Идеја о граду је, међутим, достигла свој врхунац у Грчкој са градом државом или полисом, оним што је Аристотел назвао „заједнички живот ради племенитог циља“. И тако се историја града наставља до дана данашњег. Инфанте каже: Тако сам у драгим градовима тражио сјај који је имала Хавана.

ПИНЧОН, Томас : V, превод с енглеског Нина Ивановић-Муждека. – Београд : Чаробна књига, Библиотека Авантура речи, 2010.

До сада је код нас преведена само једна Пинчонова књига *Објава број 49*. у преводу Давида Албахарија. Некада се то правда тежином превода а некада издавачким околностима. Ево Чаробна књига објављује роман V. На почетку књиге преводитељица обавештава читаоца са каквим се тешкоћа сусрета на приликом преводјења књиге. Томас Пинчон је рођен 1937. године у Глен Коинву, у држави Њујорк. У младости је студирао физику и служио у морнарици. Када је 1963. објављен први роман, кратког назива V, посветио се књижевности. Убрзо након тога, потпуно се повукао из јавности.

Његова следећа два романа, *Објава броја 49* и *Дуја правилица*, учинили су га једним од најцењенијих савремених писаца. Ако је историја могућа она се дешава на целој Земљиној кугли. У Њујорку, Венецији, у Египту. Мешају се времена, радње и догађаји. Постмодерна историја у Пинчоновом роману не пружа одговоре већ постаје романескно ткиво. Иако је овај роман објављен са закашњењем, читаоци ће бити обогачени једним још увек новим доживљавањем историје.

ЕПШТЕЈН, МИХАИЛ : После будућности: судбина постмодерне Том I–II, Драслар партнер, Београд, 2010, са руског превела Радмила Мечанин

Књижевник, философ, есејист и културолог Михаил Епштејн, рођен 1950. године у Москви, од 1990. године професор на факултету Емори у САД, написао је јединствену књигу о постмодернизму, периоду који је обележио последње деценије уметности прошлог века. Јединственост ове књиге чини необична чињеница да се аутор јавља у вишеструкој улози – као истраживач и као учесник појаве коју истражује, и то од почетка до краја, односно од настанка до престанка постмодернизма. Да, престанак, јер постмодернизам је завршен и у Русији, у којој је настао касније него на Западу, где се бележи током шездесетих и седамдесетих година прошлог века. Наиме, Епштејн је био сведок настанка првих манифестација ових појава у Москви током осамдесетих година, својеврсни иницијатор и учесник у њима, а такође први тумач и критичар, који је уочавао одлике нове појаве, писао о томе и именовао правце још док су били у зачетку, а затим и у развоју постмодернизма. Занимљиво је да су тада уочена обележја постмодернизма, која је Епштејн фиксирао одмах, такорећи на лицу места, током настајања, важеће и данас. Касније су их само потврђивали други истраживачи и, у том смислу, Епштејн је развитком постмодернизма само допуњавао себе, своје првобитне судове, али их није мењао. Непогрешиво је сагледао поетику правца у настанку тако да ни после временске дистанце, ниједан суд, није имао потребу за корекцијом. Сада, када је постмодернизам прошлост, када хладна објективност и временски и просторно дистанцираног Епштејна-књижевног историчара доминира над својевременом субјективношћу младог Епштејна-хроничара и тумача иновативног изражавања у уметности, запажамо задиљујућу проицијивост. Млади учесник, теоретичар и предсказивач правца новонасталога постмодернизма и поштовани професор, академик истраживач тог постмодернистичког периода у историји уметности, обједињени су у једној личности – аутора двотомне књиге *После будућности: судбина постмодерне*. Другим речима, све о постмодернизму.

КАНТЕРАН, Nevad и HEISIG, W. James : Нове границе јапанске филозофије, „Шахиспахих“, библиотека Публицистика, Сарајево 2009.

Друга мишљења, кинеска филозофија, затим индијска радније су још била позната западној науци и западном читаоцу. Проучавање јапанске филозофије, и уопште културе у двадесетом веку узима замаха. Појам јапанска филозофија употребљава се како би се покрила јапанска мисао од античког раздобља до данас. Јапан је био удаљена земља тако да се први пут његова мисао појављује на енглеском. Иако је сам појам представљао целокупно знање из хуманистичких наука. У овој књизи је објашњено како се проучавала јапанска филозофија, и како је постепено била доступна на енглеском, усредсређујући се на шире културолошке, историјске, друштвене и политичке чиниоце. У нашој земљи посебно откривање јапанске филозофије значила је књига *Зен будизам и психоанализа* коју је некада објавио Нолит у чувеној едисији Сазвежђа, а аутори су Е. Фром и Д. Т. Сузуки.

Славољуб Марковић

ИЗЛОГ НОВИХ КЊИГА

2

ВАТИМО, Ђани: **Вјеровати да вјерујеш**, са италијанског превео Марио Копић. – Београд: Федон, 2009. – 138 стр.

После више преведених књига из области теорије уметности, пред нама је књига италијанског филозофа Ђани Ватима у преводу хрватског преводиоца који Ватимова дела и мисао прати и преводи већ дуже времена. Књигу чини скуп текстова (нпр. *Хришћанско наслијеђе и nihilizam*, *Секуларизација: ирочистиће на вјера*, *Хришћанство и модерна*, *Демитизација насупрот парадокса: смисао кенозе*, *Заграда: „морално ишчање“*, *„Редуцирана“ вјера*, уз *Додатак: Каква будућности очекује религију након меџа-физике* који представља разговор између америчког филозофа Ричарда Рортија и Ђани Ватима из децембра 2002, на тему односа религије и филозофије и уопште месту религије и цркве/цркви у савременом свету), које наш преводилац обједињује под суштински тачним називом Ватимова *филозофија религије*. Из те перспективе ваља разумети и Ватимову реченицу: „Верујем да верујем“. То није „покајничко признање вјерске млакости, свјесно свог отпадништва него парадигматична изјава аутентичне хришћанске егзистенције“. Како један савремени верујући филозоф херменевитичар мисли и пише о религији увек је провокативно колико за друге филозофе, теологе, толико и за вернике лаике и атеисте.

РОТ, Никола: **Знакови и значења**; – Београд, Завод за уџбенике, 2010, стр. 181

Ова, иначе последња књига коју је објавио наш познати психолог, добро је дошла студентима пре свега психологије, филологије, али и свима који се интересују за теорију и праксу комуникација. Аутор говора, Жарко Требежанин, између осталог, овако је оценио ову Ротову књигу: „Људска врста као иманентно друштвена, наглашава аутор, незамислива је без комуникације. ‘Као изразито социјално биће коме је неопходан контакт са другим особама, човек стално комуницира са људима или замишља комуникацију са њима. Кад не комуницира са другима, обраћа се самоме себи, комуницира са собом’, каже Рот [...]. У зависности од крите-

УДК: 0 – општа група, 1 – филозофија, психологија, 2 – религија, теологија, 3 – друштвене науке, 5 – математика, природне науке, 6 – примењене науке, медицина, техника, 7 – уметност, спорт, разонода, 8 – лингвистика, књижевност, 9 – географија, биографија, историја

ријума (лингвистичких, психолошких, семантичких), комуникација се може поделити на више врста: гласовна и негласовна, интерперсонална и интраперсонална, симболичка и сигнална, непосредна и посредна, једносмерна и узајамна итд. Данас је, међутим, најшире прихваћена подела на вербалну и невербалну комуникацију. Ову последњу поделу прихвата и Никола Рот“, истиче Требежанин. Књига *Знакови и значења* објављена је у оквиру изабраних дела Николе Рота: *Психологија личности*, *Општа психологија*, *Основи социјалне психологије* и *Психологија игра*. Уредница Мирјана Исић, у уводној речи, истакла је: „Професор Рот нас је напустио пре две године. Али за собом је оставио заиста неизбрисив траг који чини, пре свега, његова дела. У основи овог издавачког подухвата управо је жеља да он кроз та дела настави да траје – због свих који су га познавали, а још више због оних који ће остати ускраћени да од њега уче *уживо*, непосредно“.

РОТЕНБЕРГ, Алберт : **Креативност и људило**, нова открића и стари стереотипи, превеле с енглеског Бранка Робертсон и Зорица Јовичић. – Београд : Clio, 2010.

Скоро да наслов даје одговоре на сва питања која можемо поставити о овој књизи. Тема није нова и обрађивана је како се каже откада је света и века, знајући то аутор даје напомену да се више од двадесет пет година бави истраживачким радом и да је ограничен на много ужа и конкретнија питања, мада она имају своје импликације. Не тако давно, саставили су и објавили два тома библиографије под насловом *Индекс научних радова о креативности*, где је било 9.968 наслова, што књига, што чланака. Наше испитивање креативности засновано је на емпијским подацима добијеним директно од креативних особа током врло дугих и интензивних психијатријских разговора, из контролисаних психолошких експеримената с великим бројем субјеката, на основу статистичких и психолошких анализа књижевних рукописа, као и разговора са преживелим члановима породица истакнутих стваралаца. Сама књига садржи поглавља: Научник испитује креативност, Креативни процеси у уметности и науци, Психоза и писање поезије, Са-

моуништење и самостварање. Из свих ових истраживања могу да извучем врло јасан закључак да одређени елементи леже у темељу свих типова креативности; постоје заједнички психолошки чиниоци, садржани у различитим типовима креативних процеса у уметности, науци и другим стваралачким пољима.

3

БЕРК, Питер : **Основи културне историје**, превела с енглеског Марина Марковић, Библиотека Агора. – Београд : Clio, 2010.

Интересовање за културну историју као научну дисциплину доживело је процват седамдесетих година 20. века. Из године у годину она заслужује све већу пажњу академског света. Овом књигом се објашњава шта је то културна историја, односно чиме се баве културни историчари, узимајући у обзир различитости, расправе и сукобе, али и заједничка питања и расправе. Последњих двадесет или тридесет година јавља се заокрет у терминологији па се уместо термина „друштво“ употребљава култура сиромаштва, култура оружја, тинејџерска култура итд. Иако постоје разлике око тога чиме треба да се бави културна историја, оно што је важно културним историчарима јесте бављење симболиком и њеним тумачењем. Аутор ове књиге настојао је да постигне равнотежу између различитих историјских периода, различитих делова света и производа различитих академских катедри, укључујући катедре за уметност, архитектуру, географију, књижевност, музику, науку и чисту историју. Културна историја се у овој књизи потврђује као неопходан део колективног историјског подухвата. Попут својих сродних дисциплина – економске историје, политичке историје итд. културна историја даје неопходан допринос схватању историје као целине.

ВИНСЕНТ, Ендрју: **Теорије државе**, превео с енглеског др Ђорђе Павићевић. – Београд: Службени гласник, 2009. – 278 стр.

У библиотеци *Друштвена мисао* објављена је књига која може послужити као алтернативни уџбеник студентима и професорима друштвених наука, али и читаоцима заинтересованим за тему коју третира професор Ендрју Винсент.

Како сам аутор истиче у *Предговору* циљ му је био да пружи увид у „нормативне теорије о држави онима који изучавају политику“ (теорије државе

19. и 20. века деле се у две широке категорије: правне/нормативне и социолошке/историјске). Књигу отвара целина *Природа државе* (неки од наслова: *Формалне карактеристике модерне европске државе*, *Држава и други колективни итеји*, *Држава и сродни појмови*), следи *Айсолутистичка теорија државе* (наслови: *Айсолутна сувереност*, *Теорија поседа и айсолутизам*, *Божанско право и айсолутизам*, итд.), затим *Конституционална теорија државе*, *Етичка теорија државе*, *Класна теорија државе*, *Плуралистичка теорија државе*. Ако је писац књигу почео питањем: Шта је држава? и кроз свој текст давао одговоре, последње поглавље се тиче питања: Да ли нам је потребна теорија државе? Навешћемо неколико сугестивних реченица овог поглавља: Она је (држава) пре свега ментална категорија која се односи на ставове појединаца према власти (1). Држава је данас најважнији услов цивилизованости и већина вредности и пракси се везује за њу (2). Држава је исто толико опасност колико и благослов (3). Она има потенцијал за ужасна разарања колико и за живот (4). Из наведеног увиђамо да је потребно имати свест о држави, да је потребна теорија како бисмо схватили и осмислили процесе друштвеног живота.

ГОФ, Жак Ле : **Да ли је Европа створена у средњем веку**, превели са француског Вера Павловић и Владан Тријић, Библиотека Агора. – Београд : Clio, 2010.

Ова књига је смештена у контекст данашњих прилика у Европи. Писана је у периоду од 2002–2003. године када је један део европских земаља прихватио заједничку монету и када се Европска унија проширује на више држава Средње и Источне Европе. Овом књигом се илуструје мисао да је средњи век раздобље настанка Европе, односно преломно време рађања, детињства и младости Европе иаки људи тога времена нису ни помишљали да граде јединствену Европу. Аутор у овој књизи настоји да докаже да је период од 4–15. века имао пресудан значај и да је од укупног наслеђа данашње и сутрашње Европе најважније оно средњовековно. Средњи век је изнедрио неке истинске и проблематичне одлике Европе:

→ прожимање могућег јединства и суштинске различитости, мешање народа, поделе и сучељавања између Запада и Истока, Севера и Југа, колебљивост источне границе и првенство културе као уједињујућег чиниоца. Овде се обраћа пажња на историјске чињенице и образовање менталитета. Устројство ове књиге се гради кроз хронолошке фразе, слој за слојем и има за последицу сукцесивно прелажање историјских деоница и на тај начин уводи читаоца у средиште нових виђења и нових неизвесности европских простора.

ИНЂИЋ, Триво: Технологија и културни идентитет. – Београд: Службени гласник, 2009. – 190 стр.

Књига професора Триве Инђића садржи радове настале током дугогодишње сарадње аутора са Удружењем *Технолојија и друштво*. Аутор у свих девет чланака (наслови: *Технолојија и култура у српској традицији*, *Технолојија и образовање*, *Култура и техника у 20. веку*, *De dignitate et augmentis scientiarum*, *Есејско образовање, криза школе или о уметничком васпитању као јуџу ка јолиничкој слободи*, *Образовање, наука и култура (Србија после Милошевића)*, *Кирајнице из Цеханине куће: случај Природњачког музеја или о националном нехају*, *Природне науке у привредној култури Срба*, *Култура будућности*) најпре даје широку тематску слику (како је то у Европи, како је у бившим републикама Југославије) са којом упоређује наше прилике (историјске, политичке, друштвене, научне и друге), боље рећи „неприлике“. Широки тематски оквир професорових чланака, који сеже од времена Првог српског устанка, кроз цео 19. век, Краљевину Југославију и СФРЈ, до наше дословне дневне свакодневице, низ упутних статистичких нimalo, нажалост, повољних података кад се ради о култури, науци, техници, образовању у Србији, тачност његових закључака, ваљало би да ову књигу за дуже време учине приручником из кога се учи, а за оне који имају власт одлучивања о „народним“ пословима (како се то некад у Доситејево и Вуково доба звало), дакле, државним, путоказ за деловање, на корист садашњих и будућих генерација.

НОЈБАУЕР, Ханс-Јоахим : ФАМА историја гласина, превела с немачког Љубинка Миленковић, Библиотека Агора. – Београд : Clio, 2010.

На страницама ове књиге аутор нам представља неколико слика и техника које су под различитим историјским и културним околностима настале у опхођењу са гласинама. Ако кренемо од – Фаме античког божанства говоркања, онда можемо рећи да гласине оду-

век занимају људе. Вечито је питање да ли је истина или лаж оно што људи причају. Оне се дифузионистички крећу и увек изазивају панику и погроме, страх или радост у односу на догађај, што значи да стварају историју. Ова књига показује како историја одговара на глас непроверене вести – гласине. Аутор се у поглављима ове књиге бави заједничким основним цртама гласина и преиспитивањем њихових историјских одјека. На почетку се приказује глас бога према грчком миту у ранијој историографији. У другом поглављу божанство Фама се приказује као моћни чинилац овладавања мноштвом политичког говоркања у Риму. У средњем веку се даље развија техника бунтовничког, анонимног говоркања. Гласине освајају и модерно доба – Први светски рат о коме је реч у четвртном поглављу. Аутор ове књиге је сигуран да ће Фама и у временима интернета остати оно што је била – судбоносна пратиља историје.

ПОПОВИЋ, Богдан Љ: Дипломатска историја Србије; – Београд: Завод за уџбенике, 2010, аутор предговора Драгољуб Р. Живојиновић, стр. 620

Пред читаоцима је без сумње капитално дело на које се дуго чекало и које употпуњава српску историографију када је реч о дипломатским прегнућима Србије од краја XVIII века па до 1918. године, када је дошло до распада Аустроугарске монархије и уједињења Југословена у заједничку Краљевину СХС. Књига је опремљена бројним фотографијама актера одређених догађаја, као и географским картама Србије из 1815. и 1878, Европе такође из 1815. и 1878, Србије после балканских ратова 1912–1913. и Краљевине СХС 1919–1920. године. Дело о коме је реч подељено је у три целине: Побуњени пашалук, Вазална кнежевина и Независна Србија. Аутор предговора је наш истакнути историчар Драгољуб Р. Живојиновић, који је овако представио писца овог дела: „Богдан Љ. Поповић, бивши дипломата и изданак породице која је Србији дала неколико изузетних интелектуалаца и дипломата (Богдан Поповић, Павле Поповић, Димитрије Поповић), подухватио се, коначно, незахвалног посла да представи дипломатску историју новије српске државе (1804–1918). Са изузетком Илије Пржића, између два светска рата, старије и млађе генерације историчара и истраживача прошлости Србије окледале су да се лате посла приказивања дипломатске прошлости земље током XIX и прве две деценије

XX века [...]. Поповић је у потпуности окренут дипломатским збивањима, преговорима, договорима, закључцима, одредбама мировних и других уговора [...].“ Дакле, аутор је покушао да изолује колико год је то било могуће само дипломатску активност Србије, не задржавајући се на општим историјским подацима и сазнањима. Када је реч о изворима на основу којих је сачињено ово дело, Богдан Љ. Поповић у *Речи унапред* пише: „При изради ове књиге коришћени су, пре свега, документи Министарства иностраних дела Србије. Познато је, међутим, да је наша дипломатска архива знатно оштећена и да је тешко заснивати историју само на документима из ње. Да би се добила слика стања наших архива, треба прочитати предговор књиге Михаила Гавриловића посвећене кнезу Милошу Обреновићу (књ. I, стр. III–XVI–II) или увод књиге Мите Петровића *Финансије и услове обновљене Србије* (књ. I, стр. V–XXIX). И поред великих оштећења наших архива, има још доста материјала који се може користити за писање наше дипломатске историје. Штета је, наравно, што нису очувани најважнији наши спољнополитички документи, као што су оригинални хатишерифи које смо добили од султана. Да су сачувани, они би сигурно били изложени на јавном месту, као што су у Сједињеним Америчким Државама изложени Декларација независности или Устав“. Да би дочарао сложеност дипломатског заната и вештине, аутор је на самом почетку књиге цитирао реченицу из Бизмаркових (мемоара) *Мисли и сећања*: „Међународна политика је течан елемент, који према околностима може да буде чврст, али се са променама атмосфере враћа у своје првобитно стање“. Добро осмишљена дипломатија заснива се на уважавању реалности, учтивости, познавању актуелних међународних односа и тенденција, смислу за разумевање интереса других држава укључујући чак и оне непријатељске, аналитичности и свакако – познавању националне и светске историје дипломатије. У том смислу *Дипломатска историја Србије* Богдана Љ. Поповића, данашњем наративу дипломата и државника као и свима заинтересованима може да буде од знатне користи, узимајући у обзир да се Србија данас као и много пута у својој историји, налази пред великим изазовима.

7
ЈАНКОВИЋ – ГРУЈИЋ, Маре; Јелена Ерцеговац-Тодоровић & Тодоровић Светислав: Филм, маркетинг, мода, архитектура дизајн, Београд, Центар Вам, 2010, стр. 287

У овој драгоцепој монографији када је реч о филму, маркетингу, моди, архитектури и дизајну, дат је пресек рада и интересовања угледних београдских

архитеката, Јелене Ерцеговац-Тодоровић и Светислава Тодоровића. За брачни пар Јелена Ерцеговац-Тодоровић & Светислав Тодоровић, архитектура је нешто више од пуке професије, она је за њих филозофија живота: „Архитектура је процес стварања који почиње алхемијским тренутком у флуиду идеје, затим постаје чврста материја грађевине, да би у протоку времена постала артефакт цивилизације, и на крају, најкомплекснији рукопис човечанства“. Ова надахнута реченица снажно нас подсећа на древну спиритуалну максиму Хермеса Трисмегистоса: „Како је горе, тако је и доле“ или Оченаш: „Да буде воља Твоја, како на небу тако и на земљи“. А, небо је према свим мудростима света у самоме човеку, баш као што је човек тј. микрокосмос слика макрокосмоса или универзума. Дакле, људске идеје и замисли, поготово ако су снажне и племените, могу с временом да се згусну до саме материје, која својим обликом посматрача враћа на њено изходно – у свет духа. У монографији су на квалитетном папиру приказане бројне фотографије екстеријера и ентеријера које су замислили архитекте о којима је реч. Такође, дати су и архитектонски нацрти пројеката, што је од велике користи за све љубитеље облика и простора, почев од студената архитектуре до стручњака. С обзиром да живимо у постмодерном добу, чија је једна од карактеристика и мултимедијалност, монографија коју представљамо на најбољи начин осликава време и простор у коме је настала.

ЛАЗИЋ, Борис: Врт заточеника – упоредне студије из девете уметности; – Београд, Балканско књижевно друштво, 2010, стр. 291

Књиге о стрипу поготово оне теоријске природе, у Србији су врло ретке и стога драгоцене. Да заваримо између корица и погледамо неке од наслова: Посета бриселском музеју стрипа, Како читати стрип, Цртежи и коментари, О ауторском раду и француској сцени, Јасан графички помак, Цртачка радионица Марка Чолака... О себи и стрипу аутор пише: „Негде на самом почетку ове књиге: средином седамдесетих година, у северном предграђу Париза, у тржном центру, огромном; док његови родитељи пазаре, дечак у одељењу за стрип седи на једном од радова и чита. Чита стрипове. То је ритуал који се обавља, такорећи, из куповине у куповину, из недеље у недељу, из годишта у годиште. Бивши дечак, који то сада бележи, више се не сећа када је тој безбрижној игри дошао крај, тек зна

да је траг тих читања у њему још жив, да још у њему блиста. О том блистању је овде реч. Ова књига говори о онима код којих је тај дечак, занесен у дражи читања, још жив: о онима, код којих та драж истрајава. Да је стрип озбиљнији медиј него што се о томе мисли, прича и пише у Србији, управо може да нам посведочи француска, белгијска, италијанска, али и јапанска (манга) културна сцена. Девета уметност, тј. стрип – лебди негде између ликовне уметности и књижевности. Можда, ипак, мало више припада ликовном занату, с обзиром да у одређеном смислу – „једна слика вреди хиљаду речи“.

8
АЛТОМАРЕ, Донато: **Матер Максима**; превела са италијанског Јелена Витезовић; – Београд, Евро-Ћунти; 2010. – 273 стр.

Италијански приповедач и романсијер Донато Алтомаре, српској читалачкој публици постао је познат по приповедачкој књизи научно-фантастичне прозе *Небески народ* (Градина, Ниш, 1993) и књизи прича меке хорор прозе *Кућа ко-сџура*, коју је приредио и превео Драган Мравић (Апостроф, Београд, 1996). За романе *Матер Максима* и *Светиланин дар* добио је најзначајнију награду за научно-фантастичну књижевност која се додељује у Италији „Уранија“. Главни јунак романа *Матер Максима*, Габријел један је од ретких људи способних да снове пројектује у садашње време, претварајући их у масовне спектакле. Навикао да изазива све оне који поседују идентичне способности, овај врхунски сањар из мегалополиса одлази на један изванземаљски сателит, где долази у контакт са Матер Максимом, који на поменутом сателиту строго контролише све виталне функције. Међутим, ова интелигентна машина вешто скрива сопствене злочиначке намере. Донато Алтомаре представља синоним за правог писца научно-фантастичне, фантастичне и хорор прозе. Профила таквог писца подразумева неколико битних одлика: научно-технолошко образовање и способност да пише читко, без претераних литерарних амбиција. Зато се роман „Матер Максима“ Доната Алтомара у даху ишчитава.

АНИЧИЋ, С. Ђорђе: **Смена – ратни дневник**. – Београд: Агротоп маркетинг, 2009. – 294 стр, илустровано, фотографије Славиша Голубовић, Вукосав Жугић

Књига Ђорђа С. Аничича (1958, Јасак код Ирига, рат 1999. затекао га је на месту заменика команданта 3. ракетног дивизиона ПВО) представља *рајни*

дневник који је потпуковник Аничич водио од првог ратног дана (среда, 24. 3. 1999) до 20. 6. 1999. када се његова јединица враћа у Јаково и преводи у мирнодопско стање. Реч је о дивизиону који је ушао у историју наше и светске ПВО обарањем два авиона „стелт“ технологије: F 117 A (27. 3. пао у атар села Буђановци, пилот се катапултирао, спасен) и стратешког бомбардера Б 2 (назван „спирит“, пао у рејону Спачванских шума у Хрватској, пилоти и посада угњенисани), те ловца F 16. У дневнику је, осим ратних активности и бројних фактографских података везаних за дејства и окршаје са НАТО авијацијом (јединица је 23 пута гађана „хармом“, противрадарском авио-ракетом, рат завршила без губитака у људству), аутор дао и ширу слику међуодноса у командовању између нижих и виших нивоа (дивизион – бригада – корпус ПВО), односа војске и цивила, а ту су и живописни фрагменти из приватног живота старешина и војника, као и „политички“ погледи о рату, части и витештву овог писца и ратника. Читаоцима ће бити занимљива сва три вида дневника, чињенице из приватног живота, ратна/техничка/борбена/смртоносна свакодневица, као и шира прича о узроцима, последицама и смислу рата држава удружених у војну алијансу против државе без савезника.

АБИМОВИЋ, Ивков, Милета: **Свет и песма**. – Крајево: Народна библиотека *Стефан Првовенчани*, 2010. – 164 стр.

Књига М. А. Ивкова (1966, Богатић) окупља је између корица преко 30 књижевних критика написаних поводом нових књига поезије у прошлој и овој деценији, објављиваних у књижевној периодици и дневним листовима. Од старијих песника (Стеван Раичковић, Миодраг Павловић, Јован Христић, Љубомир Симоновић, Алек Вукадиновић), преко песника средње генерације (књиге Р. Петрова Нога, Стевана Тонтића, Мирослава Максимовића, Душка Новакровића, Новице Тадића, Томислава Маринковића, Радмиле Лазич, Злате Коцић и других), до критика/анализа књига песника који се снажно афирмишу у овој деценији (Дејан Илић, Саша Јеленковић, Ана Ристовић, Гојко Божовић, Живорад Недељковић, Војислав Карановић). Други део књиге чине анализе по једне песме (реч је о песми *Чизме Љубомира Симоновића* и песми *Двојица Рачана, њосићих монаха, Порфирије и Георгије: Разговор ири илевењу и окојавању њоврићака у Беочину* Милосава Тешича), а завршну, трећу целину чине есеји *Поезија, време и живи* (ауторов избор из књига обја-

вљених 2008), те *Свет и њесма* – о једној њојави у нашем новијем њеснишћу („увођење лика непосредне стварности у садржинску основу песничких текстова“... „усредсређење стваралачке оптике на свет непосредне датости; историјске и социјалне реалности“... цитати са почетка текста).

БАРАБАЛ, Марија : **Камен из одрона**, превод с каталонског Христина Васић. – Београд : Архипелаг, Библиотека Архипелаг, 2009.

Све више је књига које се код нас преводе са каталонског. У малој, лепо опремљеној библиотеци Архипелаг објављен је тако роман *Камен из одрона*. Марија Барбал (1949) пише романе, приче, драме. Њени најважнији романи су *Мед и ојирови*, *Камфор*, *Писала сам њисма небу*, *Улица Боливија*, *Леје јодине*, *Инишмна земља*, *Ема*, а најважније књиге прича: *Терезина смрт* и *Наочари за сунце*. Написане су многе књиге о Шпанском грађанском рату. *Камен из одрона* свакако је један је од најбољих романа о Шпанском грађанском рату и један од ретких чији је писац и протагониста жена. Роман је написан фрагментарно и представља својеврсну оду граду Барселони.

БЕРН, Јудин и ЊУМЕН, Ким: **Повратак у САД**; превео са енглеског Иван Јовановић; – Београд, Паладин; 2010. – 397 стр.

Поджанр научне фантастике – алтернативна историја – константно је присутан у историји светске прозне књижевности. Писци попут Хауарда Волдропа, Филипа Дика, Аврама Дејвидсона, Роберта Хериса, код нас Љубомира Дамњановића и Горана Скробоње, подлегли су изазову да изграде светове који се разликују по томе што су се одређени историјски другачије него што јесу (Трећи Рајх је победио у Другом светском рату, индустријска револуција се није догодила...). Поменутој жанровској категорији припада и проза Јудина Берна и Кима Њумена *Повратак у САД*. Ово је проза о двадесетом веку у коме је Америка за разлику од Русије доживела болшевичку револуцију, серијски убица Ед Гејн проглашен херојем рада, а чувени писац Исак Асимов за свакодневни живот зарађује као астролог на руској телевизији. Богатство светова које нам даривају Јудин Берна и Ким Њумен је маштовит и самосвојан. Њихова проза лако прескаче жанровска ограничења, урањајући притом у аутентичне постмодернистичке токове фантастичне прозе.

БРУКНЕР, Бојан: **Хашиш клуб**; – Београд, Admiral Books; 2010. – 105 стр.

Дебитантски роман Бојана Брукнера *Хашиш клуб* представља успешан омаж делу Београда у коме је писац одрастао и спознао прва животна искуства: Раковици. Уосталом ова проза, чија се радња збива у годинама када је војна акција НАТО алијансе под називом „Милосрдни анђео“, изгубила обресе видео игре и постала стварност, започиње духовитом опаском: „Када бих могао да бирам место где ћу да умрем, изабрао бих Раковицу, јер бих то једва приметио“. Преплитање сурове збиље, са занимљивим причама о доктору Жаку Жозефу Мороу, оснивачу клуба хашишара коме су својевремено припадали најелитнији француски умови, попут Шарла Бодлера, Виктора Игоа и Александра Диме, и њихов спој са ратним месецима који су се десили пре једне деценије, изнедрили су штиво које се не испушта из руку. Зато као успешан „снимак“ стања и нивоа једне велеградске поткултуре, роман *Хашиш клуб* има велике шансе да буде читан и веома тражен.

БУЛАТОВИЋ, Мирјана: **Сањао сам да ми гори школа**. – Београд: Граматик, 2010. – 68 страна

Мирјана Булатовић (1958, Ловћенац, завршила књижевност у Новом Саду, живи и ради у Београду) објавила је више књига поезије и прозе, за одрасле и за децу. И те како запажена као самосвојна лиричарка у поезији за одрасле, ова песникиња је имала великог успеха и код малих читалаца и код критичара који вреднују књижевност за децу (добитник је награде *Змајевих децијих ијара за изузетан стваралачки допринос савременом изразу у књижевности за децу* 2009). Пред нама је нова књига песама „за средину и за крај детињства“ коју својим мишљењима о Мирјаниној поезији за децу и младе препоручују песник Љубивоје Ршумовић, др Јован Љуштановић, др Џвијетин Ристановић. Песме нове књиге су из препознатљивог дечјег окружења: породица, школа („Од колевке па до гроба/не постоји горе доба!“, повод овом шаљивом двостиху је озбиљан: ђак објашњава наставници да није било струје у кући те није могао да учи), телевизија, компјутер, дечја касица (*Ко касицу моју љачка?*), спорт. Лирски субјект је најчешће дете, ђак, који из своје „тачке гледишта“ прича, тумачи догађаје (песму *Засијој на мосту* чини дечје „мудро“ објашњење, двостих који објашњава све невоље застоја: – Шта се то

→ чека?/ – Да прође река“.). Педагошка, поучна нота ове поезије остварује се у дијалогу деца – одрасли.

ВАРИЋАК, Душан: Посматрачева песма. – Смедерево: аутор и Смедеревски песнички круг, 2010. – 80 стр.

Душан Варићак (1962, Београд) у својој првој песничкој књизи окупио је 43 песме писане у периоду од 1985. године до данас. Већ та чињеница говори о ауторовом приступу/схватању шта је добра песма и који стихови треба да се нађу у књизи јер „књига је за вечност“. Дефинишући стихом песника/песму аутор посеже за метафорама стреле, бујице („Ја сам бујица, погледај/Јурим ка непознатом ушћу/Давно већ виђеном/Мој једини задатак/Пронаћи га/Мој једини је задатак да га пронађем/И уроним у бескрајно море...“), ветра и птице. Песник је Орфеј и Одисеј у топосу града („...Куле и Сале одлазе по цигарете/Доносе их/Сипају со по главама гостију/За руке и ревере/Вуку конобаре...“, из песме *Човек из Јасне Пољане*, једна од градских слика) у коме трага за љубављу и избављењем. Ову мотивски разнородну лирику, ово лирско ја, тај „обасјан град унутарњом светлошћу своје деце, између узлета и суноврата, нада и пораза, свет на оштрој ивици“ (из рецензије Горана Ђорђевића) затвара упечатљива „горка/дијагностичка“ дужа песма/поема *Ничија земља* чији нас експресионистички, резигнирани стихови, синкопиран ритам упућују на компарацију са једном од наславних/„дијагностичких“ песама (о „духу једног доба“) 20. века, *Пустом земљом* Т. С. Елиота. Али, Варићак ова песма није омаж, нити подржавање Елиота, већ дочаравање „и емотивног и духовног незнања“ у језовитом „инвентару“ једног стоваришта *ничије земље*.

ДРАГИЋЕВИЋ, Радиша: КУЋА у српској поезији. – Београд: Књижевно друштво *Свејин Сава*, 2010. – 240 стр.

Борски књижевник Радиша Драгићевевић (1956, Минићево, живи и ради у Бору) својом тематском антологијом (мотив, тема, топос куће) приредио је прави песнички „ватромет“ читаоцима поезије. У овој антологији коју чине песме чији садржинско-мотивски склоп почива на појму куће („... Чини се да је наша реч кућа врло стара, да води порекло од облика „контја“, а у њеној основи стоји „кут“, утао, хошак, што се данас још крије у глаголу „скутати се“ = имати

ДАРЕЛ, Лоренс: Размишљања о морској Венери: Водич по крајолику Родоса, Лозница: Карпос, 2010. – 269 стр. превела: Соња Васиљевић

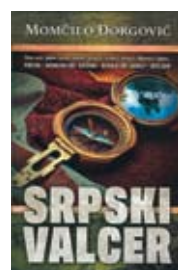
У оквиру библиотеке *Панелинион* Издавачка кућа „Карпос“ објавила је књигу познатог енгелеског писца Лоренса Дарела са насловом *Размишљања о морској Венери*, филозофско-путописно-есејистичко дело о Родосу уобличено у путописни дневник са поднасловом *Водич по крајолику Родоса*. Лоренс Дарел сваки свој путопис пише на граници аутобиографског романа. Наиме, аутор је и сам истраживач-исломан (према Грчкој). Исломанија је духовна болка и односи се на оне људе којима су острва на неки начин преокупација. Ти урођени исломани као да су потомци становника Атлантиде, који подсвесно цезну целог свог живота за изгубљеном Атлантидом. После путописног дела „Грчка острва“ Л. Дарел ће свим својим срцем отворити тајне крајолика Родоса на један посве необичан и филозофски начин, тако да читалац штиво прати са оловком и без препуштања паузи. Ова књига неће никога оставити равнодушним, посебно оне знатижељне и гладне путовања, који ће упознати историју и лепоту Родоса, лепоту која је угрожена историјским променама и ратовима. Лоренс Дарел је обухватио време по самом престанку Другог светског рата када је из Александрије дошао на Родос као аташе за штампу. По доласку затиче потпуно депресивну атмосферу на острву и постаје сведок живљења острвљана. Све време као сведок бележи кадрове у сусретању са људима и природом, придржавајући се зрна мудрости и лепоте. Ово је право штиво за сладокусце који плове кроз путописе, те отуда и овај наслов. Наиме, овај путописно-филозофски запис (у појединим деловима је динамичан), био би тема за филмског режисера Вима Вендерса, који је као уметник-истраживач усмерен ка Медитерану и необичним поднебљима. Књига је сачињена из кадрова или по насловима: Из земаљског раја, Усмеравање ка сунчевој светлости, Бабље лето Св. Димитрија, Сунчев Колос, У врту Клеобуловог летњиковца, Три изгубљена града, Доба витезова, Посете од мањег значаја, Светац из Соронија, са додатком: Епилог, Календар цвећа и светковина, Народни лекови. Наслов „Размишљања о морској Венери“ је метафоричан. Венера, пронађена мистична скалптура у заливу Родоса заиста постоји, и као да чува острво. Писац се у једном тренутку запита откуда она поред свих недаћа и буке ратова успева да одржи свој лик и понесе патину али и неки нови живот, јер преко Венере аутор каже да су сви они научили да гледају Грчку унутрашњим очима... Она представља симбол повезан са врхунским циљем, мислећи на будућност Родоса. Значи, лепота никада не престаје. Родос са својим јунацима живи. Ако се узме у обзир да су Грци по природи песници Леванта, да се на Патмосу у манастиру може душа сјединити са небом, али и да острвљани пољубе парче испуштеног хлеба, и ако уз све то осетите звукове и боје са обала, онда вас је Лоренс Дарел убедио да ништа друго не може остати непромењено кроз епохе као што то може сама лепота! Лоренсовим поетским језиком ући ћете у тајанствени свет флоре и фауне Родоса, у историју земље, у историју уметности крајолика, упознаћете психолошке профиле грчких рибара, мештани острвских села као и њихов фолклор, судбину магараци... Забавиће вас и ауторови пријатељи као што су: Хоја, Милс, Гидеон, Хаои, Егон Хубер, наредник Крокер. Лоренс Дарел пише као да плете чипку а изузетан допринос да се ово филозофско-путописно-аутобиографско дело доживи као документарни филм плавог путовања допринела је својим сјајним преводом Соња Васиљевић.

кров над главом“, из белешке др Недељка Бодановића“), читамо преко сто песама познатијих и мање познатих писаца са генерацијским распоном од преко сто година, од песме Алексе Шантића (1868–1924), Милете Јакшића (1869–1935), Јована Дучића (1874–1943), Десанке Максимовић, Васка Попе, до старијих и млађих аутора у пуној стваралачкој снази. Уместо набрајања имена, ради сликовитости навешћемо неке од стихова: „Земунце сојенице и бајте од житког прућа/И пећине заздане бијаху нам некад кућа“, почетак *Баладе о коириви*, Рајка П. Нога, „Камена кућа зјапи празна/умесито/људи, њу живе јаци. Уместо/наших животиња, звери звериње“, из песме *Камена кућа* Адама Пуслојића, „Кад среза кров отац рече/Мала кућа/Са више одељења/Па комотна!“, почетак песме *Кућа, мајстори* Радослава Стојановића.

ЂОРГОВИЋ, Момчило: Српски валцер; Београд, Лагуна, 2010. – 384 стр.

Пред читаоцима је дебитантска романсијерска проза познатог публицисте и издавача Момчила Ђорговића *Српски валцер*. Некадашњи уредник „Недељне Борбе“, и један од покретача недељника „Телеграф“, као и дневног листа „Дневни телеграф“, даривао нам је узбудљиви историјски триптих, чији ликови од кнеза Михаила Обреновића, преко Миливоја Блазнавца, Илије Гарашанина, Бењамина Калаја, па до Била Клинтон, Тонија Блера, Мадлен Олбрајт, Јовице Станишића и трагично настрадаог премијера Зорана Ђинђића, одражавају сву трагику дневно/политичких и историјских потреса којима су Балкан и Србија непрекидно изложени. *Српски валцер* је роман фрагментарне структуре у коме је писцу успело да историјске личности представи као људе саздане од страсти и нагона,

који услед великих искушења којима су свакодневно изложени чине фаталне грешке. Роман *Српски рулеј* Момчила Ђорговића у даху се ишчитава.

ЖИВКОВИЋ, Ж. Наталија: У аорти моје срца. – Бијело Поље: Центар за дјелатности културе, 2010. – 75 стр.

Наталија Ж. Живковић је за рукопис књиге *У аорти моје срца* добила награду „Ристо Ратковић“ за младе ауторе (2009, Бијело Поље) на традиционалном конкурс у конкуренцији младих писаца из региона (бивша Југославија). Своју поезију је пре овог свог песничког првенца објављивала у књижевној периодици, а када је о млађој и најмлађој песничкој генерацији реч, не чуди чињеница да је режирала и видео омнибус „Видео В. Поезија“: седам кратких филмова заснованих на песмама из награђеног рукописа. Како и приличи, књига садржи и упутан разговор из пера Нађе Милковић-Ђурувије у коме је анализиран поетски свет, његова форма и садржај књиге. Наведимо стих из песме *Жена-Со*: „Укопај се сад у песак; тело у песку је./Дно мрмори: „Свеј ће ти прихватити увек-ако и ти волиш Свеј“. Сунце се прелама кроз трепавице; цела плажа је златна“.

ЗЛАТКОВИЋ, Иван: Синтетичари; Београд, Лагуна; 2010. – 211 стр.

После књиге *Антологија народних песама о Марку Краљевићу* (коауторство са Миланом Лукићем), *Српске биографије Марка Краљевића*, песничке књиге *Шум* и романа *Поврајак*, Иван Златковић (рођен у Нишу, 1962. године) у роману *Синтетичари* на бескомпромисан начин проговара о наркоманском паклу, који се збива у нашем најближем окружењу. Главни јунак *Синтетичара* тинејџер Марко Мићић - Тима, разапет између тмурне свакодневице, сложених породичних односа и уличног преживљавања, сведочи о ужасима синтетичког вештачког раја, који га лагано одвлачи у суноврат, прецизније речено у негирање свих моралних вредности. Кроз сторију о београдским наркоманима Иван Златковић гради комплексну слику о преплитању живота и смрти. Као и о заразној клици која води у пропаст овдашњу најмлађу транзициону генерацију. Ова београдска комбинација романа *Ми дјeca са колодвора* ЗОО и култне приповедачке књиге Ирвина Велса *Експизи*, ниједног читаоца неће оставити равнодушним.

ЗИВЛАК, Јован: **О гајдама**. – Нови Сад: Адреса, 2010. – 114 стр.

О гајдама је нова књига песама Јована Зивлака (1947, Наково, Банат, живи и ради у Новом Саду, од прве књиге *Бродар* из 1969, *Вечерње школе*, 1974, *Чесћара* 1977. и *Троношца* 1979. до сада објавио 9 књига песама, 3 избора из поезије, 3 књиге есеја, приредио већи број књига), песника, есејисте, преводиоца. За ову прилику разговор књизи је написао филозоф Милорад Беланчић (*На њој би био једна реч*, 81–107. стр.) у коме делом из филозофског писма сагледава неке особености појединих Зивлакових песама из ранијих и ове, нове књиге. Беланчићев разговор умногоме ће помоћи читаоцима поезије да се „не уплаше“ пред наизглед непрозирним, немелодичним, недопадљивим песничким ткањем једног од незаобилазних песничких имена кад је о нашој савременој поезији реч. Зивлак своје животно и песничко искуство схвата као непрекидно испитивање са знајних граница лирског бића, његовог ја света (унутрашњег и спољашњег). У изврсној песми *Памћење* аутор доводи песника/себе међу птице (и оне су један од симбола песме/певања) који њихово храњење и свој лирски монолог са њима резигнирано завршава: „док узимају храну оне чују своје дисање/и виде једну руку која се удаљава/и приближава/да ли виде и памћење у чијим се устима/распадају речи.

ИВАНИЋ, Душан: **Врела у врлети – о књижевној баштини Срба у Хрватској**. – Загреб: Српско културно друштво *Просвјета*, 2009. – 334 стр.

У новој књизи професор Душан Иванић сакупио је текстове различите врсте писане током последњих скоро тридесет година а које се тичу књижевности и културе Срба у Хрватској. Целина *Полемички увод* садржи текстове из часописа поводом врло сложених и за књижевну науку и Срба и Хрвата, шире и целу славистику, питања о језику, питања која писца којој књижевности припада, о књижевном наслеђу Крајишких Срба. У целини *Пјесничке сцене* у историјско-критичком фокусу су сабране песме Захарија Орфелина, Павла Соларића, *Пјесме и сјени* Саве Мркаља, *Сабрана дела* Николе Боројевића, Народна поезија у новијим издањима, те приказ *Антилопије српској и јесеници* у *Хрватској двадесетог вијека*, изабрао Небојша Деветак, *О поезији* Јована Дошеновића

(1781–1813), савременим песницима Дари Секулић и Милошу Кордићу, Иванић пише у целини *Дјела*. Завршна целина *Животи и ирича* садржи 16 текстова, између осталих: Герасим Зелић и његово *Житије*, Граница као изазов аутобиографско-мемоарске прозе крајишких Срба, *О почецима српске приповијетке* у Хрватској (184–196. стр.), 5 текстова о прози Симе Матавуља (196–252), Андрићевом избору стилских традиција, мотиву греха у приповеткама Владана Деснице, делима Јована Радуловића, и историјско-књижевни преглед о *иријовијки* српских писаца из Хрватске. Побројано речито говори о значају ове књиге у контексту историје српске књижевности кад је реч о старијим писцима, и поготово, кад је реч о живим, њиховом постепеном увођењу (према уметничкој вредности, порекалу, језику, писму, културолошкој традицији, и другом) у канон једне (српске) од јужнословенских књижевности, научно верификовано, без примитивног „својатања“ која се у науци о књижевности увек испоставе као заумна и несхватљива.

ИГЊАТОВИЋ, Срба: **Свет медија Петра Зеца**; – Београд, Мегатренд Универзитет; 2010. – 163 стр.

Позоришни и телевизијски редитељ, оснивач „Позоришта Двориште“, „Плато кафе Театра“, есејиста и романсијер Петар Зец, припада ствараоцима који су превасходно захваљујући сопственом креативном и радозналост духу, створили високе домете у области сценске и телевизијске уметности, као и у књижевној есејистици. Студијом књижевног критичара, песника, издавача, прозног писца и есејисте Србе Игњатовића *Свет медија Пејра Зеца*, богато уметничко стваралаштво овог редитеља и педагога добило је аналитичку и естетичку валоризацију. Срба Игњатовић своју књигу започиње тумачењем Зечеве студије о Иви Андрићу као скривеном драматичару, да би потом на хируршки прецизан начин повезао све карике које чине ланац Зечевих позоришних, телевизијских и књижевних остварења. Игњатовићева студија закључује се темељним увидом у романе које је написао овај позоришни и телевизијски делатник *Оштровани Балканом* и *Љубавни дневник једног иаксисие*. Студијом *Свет медија Пејра Зеца* читаоца ће добити свестрану слику рада овог уметника, пропуштено кроз оптику једног од водећег тумача овдашњег културног живота Србе Игњатовића.

ЈОВИЋЕВИЋ, Драган: **Кругови и клетве**; – Београд, Филмски центар Србије; 2010. – 168 стр.

Познати новинар, један од уредника дневног листа „Данас“, филмски критичар и теоретичар Драган Јовићевић написао је књигу метафоричног наслова *Кругови и клетве*. Ова студија, иначе Јовићевићев магистарски рад, посвећена је развоју азијског, конкретније речено јапанског хорор филма, који последње деценије и на овдашњим просторима стиче све више поклоника. Ова књига представља својеврсни маркер, „угаони камен“ од кога суштински започиње историјско-есејистички приступ тренутно једног од најпопуларнијих жанрова у светској кинематографији. Драган Јовићевић у овој књизи прецизно разлаже културолошке матрице хорора који нам долази са азијских простора, не заобилазећи притом и позоришне облике страве које на јапанским „даскама које живот значе“ имају велику традицију. Студија Драгана Јовићевића *Кругови и клетве* највише због читког стила писања, заслужује да пронађе пут до најшире читалачке публике.

КАРАНОВИЋ, Звонко: **Box set, сабране песме**. – Београд: Лом, 2009. – 326 стр, илустрације Никола Кораћ

Песник и романсијер Звонко Карановић (1959, Ниш, одавно живи и ради у Београду) одлучио се да између корица једне обимније књиге „сведе“ рачун са 6 збирки своје поезије објављиване од 1990. (збирка *Блицкриг*, датира се као самиздат из 1990, али се у овој књизи објављује први пут, 41 песма уз изузетно духовите илустрације Николе Кораћа у којима је главни лик фигура песника Карановића: наочаре црних стакала, цинс јакна, фармерке, старке, гитара) до књиге *Слачење* (*Повеља*, Краљево, 2004). Ипак, песник је укорицавајући појединачне збирке вршио и селекцију. Песме које нису издржале његову критичарску оптику две деценије, деценију касније, нису ушле у *Бокс сет*, тако да у књизи имамо „све најбоље од Звонка“ и у новим, „прочишћеним“ верзијама. Рецимо и то, критичарска рецепција и анализа, било позитивна или негативна Карановићеве поезије није била адекватна читалачком одзиву, и ова књига је права прилика да се објективније сагледају врлине Карановићевог тродесетогодишњег (надамо и у наредним годинама) бављења стихом. Констатација писца говора и уредника књиге Флавија Ригоната да је Карановић песник „изразите урбане осећајности, који је стварао под утицајем поп-културе, бит поезије и новог немачког субјективизма“ до снажне

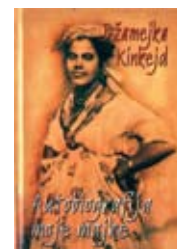
„друштвене и антиратне поезије деведесетих“ (поеме *Велики умор* и *Тамна мајстирала*), свакако је тачна, али, то је само почетак сложене приче о досадашњем опусу овог књижевника.

КИНГ, Стивен: **Упориште**; превео с енглеског Горан Скробоња; – Београд, Алнари, 2010. – 523 стр.

Пред читаоцима је један од најпознатијих романа родоначелника модерног хорора, прецизније речено мешавине хорора, фантастике и научне фантастике Стивена Кинга *Упориште*. Ово обимно дело први пут објављено је 1978. године, у уреднички изнуђеној редукованој верзији. Наиме, према сопственом признању Кинг је био принуђен да избаци око 400 страница текста. Ова књига знатно је обимнија, јер ју је Горан Скробоња у интегралној верзији превео пре две деценије. Иако то ни писца а ни књижевни критичари никада нису истицали, Стивен Кинг је искористио исти оквир радње који је, како ће се доцније показати, као темељ посебног жанра, још 1915. године поставио Џек Лондон са романом *Гримизна кућа*. У поменутом Лондоновом роману, уосталом као и у *Упоришту*, изненада долази до масовне светске заразе мутираним вирусом грипа који преживљава мали број становника. Сложени заплети, најстрашнији кошмари оличени у лику главног јунака ове прозе, човека смртоносног осмеха и необјашњивих парапсихолошких моћи Рендала Флега, бројни унутрашњи монолози, поред романа *Кери*, *Салемово*, *То*, као серијала *Мрачна кула* – *Револвераши*, чине *Упориште* једним од најсложенијих романа које је исписао Стивен Кинг.

КИНКЕД, Џемајка : **Биографија моје мајке**, превод са енглеског Ален Бешић. – Зрењанин : Агора, Библиотека Агора, 2010.

Рођена као Елејн Потер Ричардсон 1949. у Сент Џонсу на Антиги, где је провела детињство и завршила основну школу у британском колонијалном систему, Џемајка Кинкед је са 17 година отишла у Њујорк, радећи три године као дадиља, што ће јој касније послужити као тематско полазиште за роман *Луси*. Ускоро је добила стипендију за Франконија колеџ у Њу Хемпширу, али се након годину дана вратила у Њујорк, схвативши да је „престара да буде студент“, те се запослила као новинар у једном часопису за младе и променила име у Џемајка Кин-

→ кејд. Тај симболични гест омогућио јој је, како сама истиче, да уради неке ствари које, као особа од пре, није била у стању, јер је на плећима носила превелико бреме. Ратосиљавши се „терета“ прошлости, почела је да пише. Тада је својим чланцима за „Вилиџ Војс“ и „Ан-жену“ привукла пажњу чувеног уредника листа „Нјујоркер“ Вилијама Шона, који ју је запослио у овом престижном часопису и охрабрио да почне озбиљније да се бави литерарним стваралаштвом. Управо ће на овим страницама 1978. године светло дана угледати „Девојчица“, прва у низу поетских проза из којих ће касније настати збирка *На дну реке*. После тога следе романи: *Ени Џон*, *Меситашце*, *Луси*, *Аутибиографија моје мајке*. Ништа нећу рећи ново ако кажем да су најбољи преводиоци поезије песници. Сличан је случај и са лирском прозором или лирским романима. Ален Бешић је до сада превео две књиге *На дну реке* и *Луси*. Ово је превод њене треће књиге *Аутибиографија моје мајке*. Прича почиње смрћу мајке, када отац својој пражу даје два заветља – пражв веш и дете, не правећи велике разлике између та два пакета. Наратор је девојчица која прича причу о одрастању сирочета на Антиби-ма. Узростом наратике нарација се не мења. Може се узети да је њена мајка симбол народа Кариба, народа које нестаје. И увек се питала којим језиком је њена мајка рекла свом мужу, пореклом Шкоту рекла да га воли, и да ли му је то икада и рекла. Ако желите да уживате у тексту онда вам се пружа прилика да уживате у овом преводу Алена Бешића.

КРАГУЈЕВИЋ, Тања : Ружа, оди-ста, Изабране песме, Завод за културу Војводине, Избор и разговор: Драгана Белеслијин, Нови Сад 2010.

Књига изабраних песама Тање Крагујевић, добитнице Награде „Милица Стојадиновић Српкиња“ Фестивала Милици у улоху за 2009. годину коју додељује Завод за културу Војводине. Избор је специфичан по томе што се у свакој од седамдесетак песама Тање Крагујевић помиње ружа. Без обзира на хронолошки редослед, песме су на основу тематско-мотивског критеријума груписане у неколико циклуса (*Обед од једној цвећу*, *У градини*, *Бајка о Снежној Краљици*, *Ружа буле-вара*, *Сакривена*, *Тато*, *Ружа на јрудима*, *Душа црна*, *Ружа жена*, *Али ја имам шебе*, *моја ружо*, *Животи руже*, *Маказе за ружу*, *Верзије ушаначене смрти* и *Трајови*, *лаишце*). Уз сваки циклус одабран је кратак мото – стихови Тање Крагујевић, Александра Ристовића, Тина Ујевића, Душана Матића, Момчила Настасијевића, Васка Попе, Марине Цветајеве, Оскара Вајлда и др. Књигу затвара текст Драгана Белеслијин *Сакуиљајући*

лаишце руже који објашњава смели поступак приређивача. Иако је највећи број песама одабран из новијих збирки Тање Крагујевић (Жена од песме, Године, песме, Плави снег, Писмо на кожи), присутан је и знатан број раних песама Тање Крагујевић које у новом контексту доприносе сложености метафоричких укрштаја руже као древног и поетски рабљеног симбола са новим семантичким јединицама.

ЛЕКСИКОН БОЖЈИХ ЉУДИ, приредили Славољуб Марковић, Васа Павковић. – Београд: Службени гласник, 2010. – 192 стр, илустровано иницијалима Драгана Пешаћа

У првој књизи новопокренуте едиције *Србија и коментари* угледног издавача објављен је лексикон прича који према речима идејних покретача С. Марковића и В. Павковића „представља једну врсту захвалносног писма Бори Станковићу и његовим јунацима (1902. године у Новом Саду објављена је књига *Божји људи*). На само седамдесет страница у њој је на магичан и непоновљив начин Бора Станковић представио свет понижених и увређених, скрајнутих и тајанствених људи, са саме ивице погледа и живота. *Божји људи* су на самом почетку српске кратке приче поставили стандард...), искрени покушај свих који су у њеном стварању учествовали да им се јавимо, као живи дужници“. Лексикон садржи преко стотину кратких прича педесетак савремених писаца. Поменимо нека имена: Данило Николић, Мирослав Ј. Вишњић, Давид Албахари, Јовица Аћин, Бранислав Вељковић, Драги Бугарчић, Милован Марчетић, Михајло Пантић, Ђорђе Писарев, Ђорђе Јаков, Милорад Грујић, Неђо Јошић, Зоран Ђирић, Небојша Ђосић, Вуле Журић, и други, од списатељица Љубица Арсић, Лаура Барна, Даница Вукићевић, Александра Грубор, Тамара Лујак, Чарна Поповић, Стана Динић Скочајић, Татјана Јанковић и друге. У својој белешци на корицама књиге, уредник Горан Петровић, између осталог, истиче да књигу/лексикон „треба схватити не само као тужну или духовиту хронологију једног доба већ и сасвим лично – јер у трену у коме ви живите, у том истом трену има и таквих живота“.

ЛИВАДИТИС, Тасос: Виолина за једноруког, избор и превод са грчког Гага Росић. – Зрењанин: Агора, 2009. – 115 стр.

Пред читаоцима је избор из поезије Тасоса Ливадитиса (1922, Атина – 1988, Атина, после две узастопне операције срца) значајног грчког песника из друге половине 20. века (21 књига поезије,

књижевна критика). Према речима преводиоца и писца поговора Гага Росић, која нас упућује у животну судбину песника (припадник грчког покрета отпора у Другом светском рату, после рата уместо одликовања, у току Грчког грађанског рата бива прогнан на острво Макронисос, нека врста грчког Голг отока) и његову поезију у контексту савремене грчке поезије (наведимо да је на стихове овог песника Микис Теодоракис компоновао неке од својих најбољих песама које и данас пева цела Грчка) теоретичари књижевности деле његово песничко стваралаштво на три фазе: револуционарна поезија/рани период стваралаштва, симболично-алегорична (закључно са збирком *Слепац са ламом*, 1983) и егзистенцијална (до постхумно објављених *Рукописи јесени*). Препоручујући овај избор читаоцима (назван према наслову књиге из 1976) навешћемо у целини две краће песме: „Једном ћу поново доћи. Једини сам наследник./И дом ми је где год погледам“ (песма *Пролаз вечности*, из књиге *Слепац са ламом*, 1983) стихови угравиран на надгробној плочи Тасоса Ливадитиса) и: „Не могу да се обесим“, говорио је жалећи се – /„велики пожар сунчевог заласка/пали ми уже“. (песма *Један ђесник који је умро на Пајтмосу*, из књиге *Рукописи јесени*).

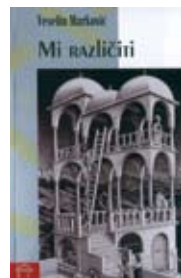
ЛИНДКВИСТ, Ајвиде Јон: Пусто право да уђе; превео са шведског Доријан Хајду; – Београд, Евро-Ћунти; 2010. – 448 стр.

Дебитантски роман некадашњег мађионичара и комичара Јона Ајвидеа Линдквиста (рођен 1968. године) *Пусто право да уђе*, одмах по објављивању постао је светски бестселер по коме су снимљена два истоимена филма (шведска и америчка верзија). Наслов романа, како писац сам истиче, преузет је из песме певача и композитора Морисија, чији је Линдквист велики фан. У овој прози романијер је вешто искомбиновао елементе хорора, трилера, фантастике, и љубавног романа, али је у исто време на луцидан начин проговорио о друштвеним девијацијама с почетка осамдесетих година двадесетог века. Радња Линдквистове прозе одвија се од 31. октобра до 13. новембра 1981. године, у предграђу Стокхолма, Блекебергу, у коме углавном животари радничка класа. На улицама поменутог квартала спријатељили су се осетљиви дечак разведених родитеља Оскар, и неколико векова стара девојчица-вампирица Ели, у коју се дечак заљубљује. Упоредо са том тинејџерском љубавном причом

паралелно се развија сторија о људима са друштвене маргине. Јон Ајвиде Линдквист бави се мрачном страном човечанства и у свим друштвима актуелним темама попут злостављања, малолетног преступништва, коришћења наркотика, педофилије, проституције, неразјашњених убиства, преплићући реално и фантастично. Истовремено овај роман говори о усамљености и страху, о болном одрастању на улици, разореним породицама, и о чежњи за нечим стабилним што не мора бити са овога света.

МАРКОВИЋ, Веселин: Ми различити. – Београд: Стубови културе, 2010. – 368 стр.

Пред читаоцима је други роман Веселина Марковића (1963, Београд, објавио 2 књиге приповедака, роман *Израњање*, 2001, Виталова награда за књигу године) у коме препознајемо врлине његових претходних књига. У приповедној основи се функционално укрштају две различите приче, али са темељном/фундаменталном, суштински филозофском основом: потрага за истином: ако је јунаци нађу то је добро за њих (макар и поразно било, спао им је терет с душе) и добро за нас/читаоце (доживели смо катарзу/прочишћење). За правом истином о смрти своје сестре од ујака коју је гледао својим очима, коју недорастао није могао да спаси, у градираном ритму трага брат, тада дечак, касније кандидат за доктора математичких наука. Писац се просто „игра“ живцима заинтересованог а нестрпљивог читаоца, иза једне истине, следи друга, трећа, кумулативно се одлаже коначна која решава мистерију трагедије на залеђеном језеру. За истином о убиству које се догодило 12 година раније трага и девојка (убиство из случајног досијеа ње се родбински не тиче) која због различитости (не поседује ген билирубин, те је изразито жутог тена, код новорођенчади 1 случај у 2 милиона) бива у полицијској служби склоњена из контакта са грађанима (непријатно делује на њих) у архиву где са двоје службеника срећује криминалне досијее. За разлику од младог математичара, она поред те потраге, као и свака друга девојка трага за „човеком свог живота“, за личном срећом, удајом... Какав је расплет ових прича сазнаће читалац васпитан на литератури високе уметничке вредности (рецимо, за кога су добри и нису досадни романи *Дервиш и смрт*, *Тврђава*, *Прољеће Ивана Галеба*, *Како ујокојити вампира*).

МАТИЋ, Андрија: Музеј савремене уметности. – Београд: Стубови културе, 2010. – 244 стр.

После прошлогодишњег романа *Шахи* (2009) код истог издавача, пред читаоцима је прва књига прича Андрије Матића (1978, Крагујевац), даровитог писца млађе генерације. Ако нас је у роману *Шахи* зачаравао успешном нарацијом у жанру тзв. негативне утопије, причом о хиперболизацији тоталитаризма, Матићева приповедна колекција од 9 прича, доноси исто толико вешто исписаних прозних „медаљона“. Аутор се усредсређује на одређене, преломне тренутке у животу својих ликова, оне тренутке, ситуације, догађаје, за које обично кажемо да после њих човек није исти. Тако прича по којој је насловљена књига прецизно фокусира једну бизарну ситуацију везану за тему уметности, недрећи питања: границе уметности, шта јесте, шта није уметност – већ само реклама, екцес, шок... док прича *Младенова сајбер авантюра*, приповедачки врло успешно артикулише патологију и језовите „проблеме“ виртуелног света (о њима, природно, пишу и социолози, психолози, родитељи). Прича *Банкар* акценује психологију једног банкара, лик Велизара Јанковића се доживљава као стваран, слично је и са читалачким саживљавањем са ликом Тадије Граховца, координатора јавних набавки и његовим „пуцањем“ на послу. Опредељујући се за форму нешто дуже, развијеније приповетке, Матић је дао занатски изврсно написане приче заокружене нарације, умешно коментарисаних/психолошки индивидуализованих ликова и њихових поступака.

МЕКДОНАЛД, Ијан: Књига изгубљених снова; превео с енглеског Горан Скробоња; – Београд, Паладин, 2010. – 525 стр.

Досадашње књиге Ијана Мекдоналда попут романа *Бесићуће*, *Некровил*, *Бразил* и *Река бојева*, својом домишљатошћу, интригантним сагледавањем проблема будућности и изузетним осећањем за индивидуалне људске судбине, уврстили су овог писца, рођеног 1960. године у Манчестеру, међу великане светске научно-фантастичне прозе. Збирка прича Ијана Мекдоналда *Књига изгубљених снова*, у избору и преводу Горана Скробоње, који се и сам са запаженим успехом огледа у жанровској прози, представља прецизан увид у једну бриљантну каријеру. У овој књизи сабране су приче, приповетке и новеле, повезане са Мекдоналдовим најуспешнијим романима, попут *Бесићућа*, *Жрњивовања будала* и *Некровила*, али исто тако читаоци ће се суочити и са само-

својним причама које сведоче о необузданој машти једног врхунског ерудите, какав је несумњиво ирски књижевник Ијан Мекдоналд.

МЕСТО ПЕЧАТА – Краљево, песме и коментари. – Краљево: Народна библиотека *Стефан Првовенчани*, 2010. – 147 стр.

Пред читаоцима је мала антологија начињена делимично и по „биографском топосу“, односно, месту рођења и месту живљења. Намера уредништва часописа *Повеља* била је да сачини зборник од песама писаца који су рођени у Краљеву, који су живели и који живе у њему везани послом без обзира на место рођења. Већина песника се одазвала, а опус и песма преминулих пропраћен је текстом из уређивачког одбора (Живорад Недељковић, Милош Милишић, Дејан Алексић). Добио смо ауторски избор песама настајалих у распону од 70 година. Указано је на опусе песника: Василије Милојевић (1911 – ?), Радомир Продановић (1914–1944) и других, а новина је управо коментар сопствене песме живих писаца. Књигу чини по једна песма + ауторски коментар 28 писаца. Ево неких имена и „занимљивог“ биографског „распореда“: Милан Ђокић (1937, Читлук код Крушевца, од 1972. живи у Краљеву, објавио 3 књиге песама и роман), Богдан Мрвош (1939, Гомирје, Горски Котар, од 1966. радио као новинар у Краљеву, Београду, Панчеву, 4 књиге песама), Милутин Петровић (1941, Краљево – Београд, 12 књига поезије), Драгиња Урошевић (1949, Краљево – Београд, преко 10 књига поезије), Зоран Хр. Радисављевић (1952, Рашка – Београд, песник и новинар Културне рубрике листа *Политика*, 8 књига песама), Драган Ђоковић (1954, Краљево – Београд), Драган Хамовић (1970, Краљево – Београд), Александар Марић (1973, Београд, живи у Краљеву) и других, а ту је и снажна плејада песника који живе и раде у граду на Ибру, или „ту, близу“: Верослав Стефановић (1951, Адрани код Краљева), Иван Рајовић (1956, Краљево), Љубинко Дугалић (1958), Милош Милишић (1958), Живорад Недељковић (1959), Дејан Алексић (1972). Лепо је кад се нови суграђани сете стваралачког пута старијих и млађих, познатијих и мање познатих песника, неком од поменутих животних чињеница везаним за један град.

НОВАКОВИЋ, Душко: Кад ћемо светла погасити. – Београд: Српски PEN центар, 2010. – 160 стр.

Није уобичајено да савремени песници објављују обимне песничке књиге. Али, то се догодило Душку Новаковићу (1948, Подгорица, живи и ради у Бео-

граду, од 1976. до данас објавио 13 песничких књига, награђиван, заступљен у више домаћих и избора, прегледа, антологија савремене српске поезије на страним језицима) са претходном књигом *Клује ненајрађених* (2008, друго издање 2009, награда града Београда за књигу године) која садржи преко сто песама, а сада је тако и са новом књигом изашлом уочи Сајма књига 2010. у Београду. Поговор књизи *Кад ћемо њојаси-ићи свејла* написала је Љиљана Шоп која прати развојни лук, константе и мене поезије овог песника од раних збирки. Подељене у два циклуса *Све се уклаја* и *Дужничко љолеће* уз дужу песму (124 стиха) *Зечја срца* којом песник затвара књигу, Новаковићеве песме се „нижу у јединствен „дневник“ лирског субјекта“ који прати промене сопственог ја/бића/личности, сродне поетике других лиричара, друштвене потребе, дневне информације, породичну историју... У непоштом ритму једног стихованог лирског, личног, друштвеног, изразито критичког романа (Новаковић у новијим књигама, као и у овој, у дужим песмама развија својеврсне потресне приче), као „светло у најгушћој тами“ делују и овакви стихови: „Прави потез сваког мушкарца јесте/Да се сретне с њом у космосу, макар једном у животу/Или обудали од ње преко ноћи, макар једног пролећа“, почетак песме *Изјава о љубави*. Парадоксална је, озбиљна, забринута и „poleмична“ песничка „светлосна“, у суштини дубоко етичка прича: како да погасимо светла када су већ погашена, а тек понеки његов стих у књизи реченог наслова, засија и призове светле стране живота. Његов лирски субјект раздире/боле аморалности коју уочава како у појединцу тако и у људском колективу. Да ли ће утеха бити ако етику нађе у свету биљака и животиња у чији се живот није умешала људска саможивост?

ОУТС, Керол Џојс: Црна вода; превела са енглеског Тијана Парезановић; – Београд, Чаробна књига, 2010. – 151 стр.

„Није ли над свима нама неко страшно проклетство?“, запитао се Едвард Теа Кенеди у тренуцима када је пред ТВ камерама скрушено говорио о слетању аутомобила којим је лично управљао, с моста на острву Чапаквидик у држави Масачусетс. Наиме, том приликом сенатор Кенеди је побегао са места несреће, оставивши у аутомобилу двадесетдогодишњу активисткињу демократске странке Мери

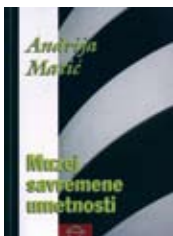
Џо Копечни, која се утопила. О овој несрећи која се догодила 1982. године, и због које је Едвард Кенеди био приморан да одустане од кандидатуре за председника Сједињених Америчких Држава, говори проза једне од најпопуларнијих америчких романсијерки Џојс Керол Оутс. У овом роману главна јунакиња Кели Келихер на прослави Дана независности упознаје свог политичког идола, у кога се на први поглед заљубљује, притом не слутећи да ће се поменути сусрет претворити у фаталну трагедију. У занатском смислу ова вешто испричана приповест води нас кроз мисли и успомене младе девојке, која се у дубини црне воде бори са неизбежним крајем овоземаљског бивства. Том приликом читаоца се суочава са архетипским искуством једног младог женског бића, које безусловно верује моћном старијем мушкарцу, и чије поверење због његове себичности бива издано. Овај роман Џојс Керол Оутс у даху се ишчитава.

ОУТС, Керол Џојс : Лепотица, превод са енглеског Ален Бешић. – Зрењанин : Агора, Библиотека Агора, 2010.

Америчка списатељица Џојс Керол Оутс (1938), која је једна од најнаграђиванијих и најплоднијих америчких списатељица, до сада није превеђена код нас. Објавила је преко педесет романа. Живи у Принстону у Њу Џерзију. Ради као професорка креативног писања на Универзитету Принстон где предаје од 1978. године. У роману *Лепотица* прича причу о љубави једног временшног господина и једне прелепе девојке, где се укључују два света Америке, људи који живе на рубу егзистенције, и богати људи који живе у свом свету. Њихов сусрет доводи до ломова људи који се не познају, мрзе и воле.

ПРУ, Ени : Лучке вести, превод са енглеског Игор Цвијановић. – Зрењанин : Агора, Библиотека Агора, 2010.

Ени Пру, рођена је 1935. у Норичу, Конектикат. Дипломирала је историју на Универзитету Вермонт, а магистрирала и докторирала на Универзитету Џорџ Вилијамс у Монреалу. Више од тридесет година живела је у Вермонту, путујући широм Америке, али и Европе, Аустралије, Новог Зеланда. Од 1995. живи у Вајомингу, проводећи део године у северном Њуфаундленду. Њена биографија је важна за радњу романа. Топоними романа су са Њуфаундлен-

да. Живот главног јунака, неуспешног новинара, такође је везан за ту област. Роман је написан кратким реченицама у фрагментима који се надовезују један на други и на тај начин се прати радња романа. Широј публици, и то на светском нивоу, постала је позната захваљујући екранизацији приче *Планина Брукбек* из 2005. у режији Анга Лија. Филм је номинован за осам оскара (освојио је три: за најбољу режију, најбољи адаптирани сценарио и оригиналну музику), а освојио је и Златне глобусе за најбољи филм драмског жанра, сценарио, оригиналну песму и режију.

РИСТОВИЋ, Јевросима : Молитва за Ирину, Смедерево, Арка, 2010,

Јевросима Ристовић (1952) Ариље, објавила *Врш омеђен облацима*, 1994, *Географија глана*, 1995, *Јабука у лавиринту*, 1998, *Водена свила*, 1999, *Requies za Jerinu*, 2007) у својој шестој песничкој књизи, повучена у тишину свога духа тка неоткривено небо са анђелима, трудећи се да у поезији открије тачку у којој се и сама у поезију претвара. Песме су распоређане у три циклуса *Речи су моје болести* (Песникова молитва) *Клесали су зидари урлике* (Молитва зидара) и *Хлеб од невидљивој брашну* (Молитва песника). Најновија збирка тесно се ослања на њену претходну књигу *Requies za Jerinu* и могло би се готово рећи да су у питању близаначки повезане књиге. На то упућују и наслови. Модел њиховог грађења је исти: исти предлог (за), женско име (Јерина, те Ирина; римовани завршетак) и као уводне речи, субјекти, два појма из историје уметности и религије (*реквием* и *молишва*) који су повезани и тако што је први назван по почетној речи молитве. Наслови збирки указују нам и на разлике које се у њима крију. Од конкретне историјске личности – Јерине, стигло се до оне која такву конкретност собом не носи – Ирине, а од специфичне црквене песме – реквијема, до, много шире, молитве уопште, која прати свачији живот од тренутка када се први пут сучели са Богом. Молитва нас упућује и на један од најприсутнијих жанрова средњовековне књижевности а, посредно, подсећа и на то да у средњем веку није постојала онолико строга као данас (но, и то се полако брише) подела на поезију и прозу, једнако као и на то да је средњовековна проза, бејавши посебно, управо највише у молитвеним својим сегментима, испуњена лирским елементима – постајала правом поезијом. Песникања се идентификује са трагичном судбином деспотице да би продрла у тајну душе жене која у својој личности носи наслеђе целе једне епохе. Лирска јунакиња је затворена у крут безизлаза, но-

сећи понос и клетве предака из којих не може да извуче потребну енергију како би опстала у савременом свету који јој судбински није наклоњен. У самој збирци *Молишва за Ирину* у први план се истиче конструктивни, грађитељски принцип који стоји насупрот пролазности времена и растурања и нестанка које време собом носи. За то јој је послужила велелепна кула старог града Смедерева која и данас потврђује да је ту била престоница и оличава један важан период српске историје. *Молишва за Ирину* је збирка песама која импонује снагом мисли, великим симболичко метафоричким потенцијалом пониклих на сагледавању савремене поезије а иницираних искуством предања словенске митологије, епике, фолклора и историје као усада постојања.

САВИЋЕВИЋ, Мирослав: Игре без граница. – Београд: Удружење Исидора Секулић, 2009. – 305 стр.

Нови роман Мирослава Савићевића (1934, од 1977. до данас објавио 9 романа, књигу прича, написао више радио драмских текстова и ТВ сценарија реализованих на Радио Београду и Телевизији Београд) чине 1. књига *Избегаване* којој је ово друго издање (прво из 1989) и 2. књига *Зјай* (прво издање). Радња првог смештена је у један дан августа 1983, са главним протагонистом и низом ликова који раде на Телевизији Београд. Тек у контрапункту/у поређењу прве са другом књигом (радња смештена у период од октобра 2005. до почетка лета 2006) добијамо један поуздан увид шта се све променило у српском друштву (романсијер фокусира телевизију и њене посленике) и животима протагониста првог дела романа. Главни јунак, искусни новинар националне телевизије, опредељује се за нову, приватну ТВ ЛА. Ова чињеница писцу служи да нам сугестивно, романсијерски предочи фикционални свет свог дела (ликови, интриге, заплети, атмосфера на ТВ, у друштву), који се добрим делом испоставља и као фактицитет/истина/реалност српске телевизије и друштва. О снази електронских медија пуно је писано, ту су озбиљне социолошке, социополитичке, социопсихолошке студије наших и страних аутора, али ову тему: ТВ и њени посленици, манипулативне моћи медија, „кварење“ карактера радом у медијима (наравно да Савићевић на почетку све приписује својој фикцији, али његово списатељско умеће нас „увлачи“ у свет живих људи, њиховог делања и судбина), суштински нико није поставио као „наративну осу“ књижевног дела. Ако НАТО бомбе односе 16 живота његових колега, шта се збива у новој ТВ ЛА

и како се расплићу животне нити у другој књизи већ посусталог јунака.

СТАНИВУК, Радивој: Похвала природним покретима. – Београд: Књижевно друштво Свети Сава, 2010. – 64 стр.

Радивоје Станивук (1960, Зрењанин) после запажених књига поезије којима је стекао име и место у савременој књижевности (књиге песама *След*, 1983, *Тамна традицијелка*, 1988, *Чезња и њев*, 1991/2000, *Безимена недеља*, 1994, *Ришмови мејалојолиса*, 1997), објављује књигу у којој је окупио већи број песама у прози (и низ поетске прозе) писаних и датираних од половине осамдесетих (шестоделна поетска проза *Сиворења* из 1983, *Демони*, 1983, *Утраду њивоја рођења*, 1985) до песама/поетске прозе написаних у прошлости и овој деценији. Станивукове песме у прози поседују снагу, сугестивност и исту ону „повишену“ температуру исказа као и његове песме из поменутих књига. Окренутост понорним дубинама сопственог (и човековог уопште) бића једна је страна ове поетске прозе/песама у прози, друга светла, призива аркадијску лепоту природе, али и лепоту живљења („Има ли ишта чистије од воде у пролеће, прозирније од зраке светлости што рањава очи, прејасне попут огледалца, пред нејужним лицем девојке?“, гласи почетак химничне дводелне песме у прози *Чиста вода*). Ако на једној страни имамо изразито сутонске/меланхоличне песме у прози *Тамни људи*, *Демони*, *Живи сјоменици векови*, неку врсту „равнотеже“ између бола и патње („То сам ја, шизофренија, са месинганом кваком, пред болесничким собама из којих се никада неће извући...“, из *Живи сјоменици векова*) писац успоставља уочавањем слика радости, егзалтираним стањима (изванредна песма *Плава свейлост*), у чијем другом делу апсолутно химничан тон бива потенциран рефреном *Слава њеби*), слављењем живота, дакле, подједнако снажно као у „тамном“ тону.

СТЕФАНОВИЋ, Видосав : О местима тужним и дубокој ноћи, Београд, Дерета, 2010. 164 стр.

Видосав Стевановић (1942) један је од најзначајнијих српских писаца двадесетог века. Објавио је преко двадесет прозних дела *Тесјамени*, *Нишчи*, *Абел* и *Лиза*, две књиге приповедака, уређивао књижевне часописе, радио као уредник у издавачким кућама Просвети, Српској књижевној задрузи, Светлости, директор Бигза. Добитник је и Нинове награде и других значајних награда. Превођен је на више језика а у последњих тридесет година живео у Крагујевцу, Београду, Грчкој, Фран-

цуској и Сарајеву. Својим књижевним делима Видосав Стевановић увек изнова изненађује своју читалачку публику. Кроз његов књижевни опус прошло је преко триста литерарних портрета, приказано више главних јунака. Романом *О месџима њужним и дубокој ноћи* Графички атеље Дерета отпочиње штампање његових изабраних дела. По самом наслову овог романа читалац може да наслути да се ради о врло богатом и избрушеном штиву, изузетно слојевитом и обојеном мудрим речима. Целине које писац надовезује једну на другу (подвојеност по главама), скоро су све у исповедном тону – уредно исписане на двама страницама и отворене са насловима који су уједно поруке, игре речи и мудри филозофски записи. Видосав Стевановић своје дело скоро гради по основи дуо драме или књижевних дијалога врло болних, скоро у грцању двеју јунакиња, следе старице Марије и њене млађе сусетке Марте, које станују врата до врата у кући без броја у улици без имена. Јунакиње, не случајно носе имена по библијским Лазаревим сестрама. Ове две жене причају из дан у дан, из ноћи у ноћ, чекајући нестрпљиво и очајнички своје синове Петра и Павла (такође алузија на библијске личности), да се врате с ратишта. Прича носи горчину судбине, превирање доброг у зло, човеков уса, непоштовање, губитак наде, преиспитивање сопственог живота, али човек се увек нада бољем као што много мајки сажетих у ликовима Марије и Марте чекају своје синове да се појаве једног јутра. У дијалогу и њиховим шетњама у некој измаглици оне су ту и тамо, у неким необичним просторима у којима се срећу са душама или необичним ликовима суштински одбаченим, острашћеним, или лицима у трагању. Пролазе границу које одређује тело и одлазе до Главног града („Јер врх и дно су у престоници исто“), који је метафора за нешто између, паралелно са овим светом у коме се згуснуло и зло и добро... Оне одлазе до раскрснице четири улице. В. Стевановић пише: „на овом путовању очи вам нису потребне, тек нешто мало ушију, да имате везу са мном“. Прича романа *О месџима њужним и дубокој ноћи* (ноћ као одређена реч за исповест и отвореност туге) Видосава Стевановића је прича било које мајке, из било ког краја света која ишчекује сина у својој безусловној и безвременој великој љубави. У трагању за смислом о таквој судбини коју носи мајка и синови, са својим јунакињама писац поручује: или је то онај део Бога који самог себе ставља на кушњу, преиспитује се и доказује изнова на свакој генерацији мајки и очева, синова и кћери? Видосав Стевановић роман гради на поетичности, слојевитој драматичности, што га чини посебним.

СТОЈАНОВИЋ, Драгана: **Необични излети**. – Београд: МСТ Гајић, 2010. – 115 стр.

Нова књига прича за децу Драгана Стојановић (1960, Деспотовац, објавила књиге прича за децу *Полубац са вејтром* и *Срце првој снеја*) тематизује свет домаћих животиња. Ауторка у првој целини *Кокошке на излету* пише приповедни венац од 14 прича у коме су главни јунаци девет кокошака из бабиног и дединог дворишта, у другом венцу (18 прича) јунак је мачак Гаврило, у трећем пчелињак са 200 000 пчела, да би се у четвртог вратили главном јунаку из пролога, куји Белки са причама о њој у сеоском домаћинству које чини простор свих прича. Тако организоване приче формирале су „лабаву романескн структуру са четири заокружене приповедне целине од којих свака може имати приповедну самосталност“ (из поговора мр Слободанке Шаренац). Ауторка у средиште дечјих интересовања уместо градског кућног арсенала и неких других дечјих љубимаца поставља свет баба и деда (чак прабаба и прадеда), свет идиличног сеоског домаћинства/дворишта. Да не критикујемо децу, запитајмо се и ми одрасли: знамо ли каква је опасност ласица, како настаје мед... Ове приче о домаћим животињама оживљавају читав један помало ишчезли свет из књижевности/прозе за децу, кроз њих се лако склапа једна целовита слика о животу сеоског домаћинства.

ФАНТЕ, Џон: **Пуна живота**; превео с енглеског Флавио Ригонат; Београд, Лом, 2010. – 147 стр.

Писац који је највише утицао на прозно стваралаштво Чарлса Буковског, Џон Фанте (1909–1983) рођен је у Колораду, у породици италијанских досељеника. Приповедач, романијер и филмски сценариста Џон Фанте, читаоачкој публици најпознатији је по свом алтер-егу Артору Бандинију, којег је овековечио у романима *Чекај до њролећа Бандини*, *Пути за Лос Анђелес* и *Уишјај њрах*. Роман *Пуна живота* посвећен је Фантеовој супрузи Џојс са којом је добио четворо деце. Међутим, у овој лирски интонираној и топло исписаној химни жени, као лик издваја се цинични и комични патер-фамилијас породице Фанте, Ник, који тврдоглаво поштује обичаје и традицију народа из кога потиче. Овај лични и емотивни роман, писца познатог по ставу „моја проза није на продају. Пишем за потомство“, читаоцима пружа незаменљиво

књижевно задовољство, одгонетајући при томе слатке тајне које у бити чине заједницу мушкарца и жене.

ФУЕНТЕС, Карлос : **Адам у рају**, превод са шпанског Ксенија Шуловић. – Београд : Архипелаг, Библиотека Златно руно, 2010.

После бума јужноамеричке књижевности у свету, код су спроведена систематска преводња најзначајнијих књига. До тада су била преведена дела Хуана Рулфоа, Астуријаса, Компертијера, а онда је преведено и ремек-дело Карлоса Фуентеса *Terra Nostra*. Карлос Фуентес (1928), романијер, приповедач, драмски писац и есејиста. Један је од најзначајнијих мексичких и хиспаноамеричких писаца, као и један од најважнијих писаца савремене светске књижевности. Фуентес је аутор више од двадесет књига прозе, међу којима су и славни романи: *Смрти Арјемидија Круза* (1962), *Свејло месито* (1967), *Terra Nostra* (1975), *Сјари Гринио* (1985), *Дијана* (1996), *Године с Лауром Дијаз* (2000), *Срећне њородице* (2006). Издавачка кућа Архипелаг је објавила роман *Срећне њородице*. Роман *Адам у рају* писан је фрагментарно. Прати успон главног јунака који не бира средства да се попне на лествицу важних људи. Романи, приче и есеји Карлоса Фуентеса преведени су на све веће светске језике.

ХАБАЗИН, Дакс, Дарко: **Зар**. – Београд: Књижевно друштво *Свејли Сава*, 2010. – 60 стр.

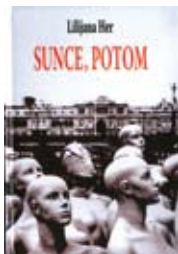
Дарко Хабазин (1964, Београд) пише поезију, приповетке, афоризме. *Зар* је његова осма књига и трећа књига песама, којом како стоји у белешци, писац обележава десет година од објављивања прве књиге. Хабазинова лирика ће на формалном плану, пре свега лексичка и синтаксичка иновативност, изненадити и релативно упућеније познаваоце савремене српске поезије. Обиле стилистичких поступака (богатство стилских фигура, доминантних елиписа, инверзија, необични спрегови речи, онеобичавање лексема: нпр. бездухну – без духа, празнохођење, цуреж календара, словосрич љубави, ошириће зора, као и низови оригиналних метафора...) и у нешто сведенијим/краћим и дужим/нарративнијим песмама у књизи *Зар* представљају мелодијски и значењски основ из кога израста *значењска њолива-ленјиносћ*, и лепота (све ређа реч кад се тумаче стихови млађих песника) поетског зачаравања и отчаравања нашег света. Тематски план је ра-

зноврстан (у Хабазиновој оптици су, између осталих, љубавни мотиви, стихови бунта против неправде, врло самосвојан доживљај боемског живота) и подвргнут ригорозном „усаглашавању“ онога о чему певамо са већ поменутих чињеницама *како о нечему њевамо*. Када се открије о чему је песма, наступа уживање у свежини песникове лексике, синтаксичком онеобичавању, звуковним и ритам линијама. Евентуална компарација са језичким иновативним захватима Момчила Настасијевића, само је ехо и комплимент новој књизи овог даровитог и свестраног писца.

ХЕР, Лилијана : **Сунце потом**, превод са шпанског Бранко Анђић. – Зрењанин : Агора, Библиотека Агора, 2010.

Песнички роман Лилијане Хер, аргентинске списатељице, до сада непревођене на српски језик, дешава се на познатим локацијама бивше Југославије. Приморски град, Вишеград, Ваљево, Београд. Лилијана је учествовала на октобарским књижевним сусретима у Београду, и тада је путовала по Србији, тако да не изненађује њено познавање топонима. У роману се помињу не само наши топоними већ и наши писци, Иво Андрић и Десанка Максимовић, па и нека поглавља носе српска имена „Срећан пут“ и „Има дана“. Преводилац овај роман назива *српски роман*. Где се трага за идентитетом и истовремено бежи од њега, по оном типично српском – али и веома аргентинском – одсуству умерености и равнотеже, склоности претеривању, импровизацији и ауто-деструкцији, по бритком хумору и још бриткијем језику.

ХЈОРТСБЕРГ, Вилијам: **Анђeosко срце**; превео са енглеског Игор Аџић; – Београд, Чаробна књига, 2010. – 270 стр.

Филмски сценариста и романијер Вилијам Хјортсберг англосаксонској читаоачкој публици постао је познат по комбинацији класичног криминалистичког ноир романа и мрачне готске фантастике *Анђeosко срце*. По овој прози чији је мото вапај краља Едипа, „јао мени, како је страшна мудрост, кад од ње ни мудрац користи нема“, синеаста Алан Паркер режирао је истоимени филм у коме су својим ролама бриљирали Роберт де Ниро и Мики Рурк. Искусни њујоршки приватни детектив Хари Анђело добија задатак да рутински истражи случај несталог певача Џонија Фејворита. Међутим, како истрага одмиче, за

главног јунака ове прозе, поменути случај, превасходно због сурових убистава инспирисаних вуду магијом, претвара се у ноћну мору. Противник са којим се детектив суочава, и чијег ће присуства постати свестан када му то најмање буде било потребно, јесте најстрашнији непријатељ који се могао замислити.

ЦВИЈЕТИЋ, Мићо: **Ослонци и укрштаји**; Београд, – Београдска књига; 2010. – 211 стр.

Књижевни критичар, есејиста, песник, и путописац, главни и одговорни уредник „Књижевних новина“, др Мићо Цвијетић, у књизи *Ослонци и укрштаји*, читаоачкој публици понудио је избор есејистичких и књижевнокритичких текстова који су настали у претходне две деценије. Знатан део текстова који се налазе у књизи, изговорен је на округлим столовима и књижевним трибинама. Најновија књига др Миће Цвијетића састављена је од три дуже целине: „Ослонци“, „Укрштаји“ и „Критички колажи“. Поред текстова о овдашњим значајним књижевним ствараоцима попут Моме Капора, Мире Вуксановића, Миодрага Павловића и Радомира Андрића, др Мићо Цвијетић исцрпно анализира и књижевно стваралаштво писаца из других националних књижевности, које су нам блиске по духовној сродности попут руске, румунске, македонске, бугарске, чешке... Из ове књиге схватамо да Мићо Цвијетић припада категорији тзв. „критичара афирмације“. Он поштује ауторски напор, а своје ставове изриче добронамерно и обазриво.

ЦУФАЈ, Бећ: **Сјај туђине**, са немачког превела Јелена Петровић. – Београд: В/Б/3, 2010. – 185 стр.

Пред читаоцима је први роман Бећа Цуфаја (1970, Дечани, живи у Штутгарту и Приштини, писац и сарадник више немачких угледних новина) објављен 2003. у Пећи, немачко издање се појавило 2005, сада и у српском преводу. Иако се ради о прозном првенцу, добили смо зрео и добро написан роман. У центру приче су два Албанца са Косова, потпуно различитих интелектуалних нивоа и духовних стремљења које „живот“ спаја у Немачкој после „враголомног“ (опис њиховог одласка уз помоћ родбине и других наликује сценама из акционих филмова) напуштања Косова. Жеља за бољим животом, богатством (Рики је сличан већини и његове амбиције поводом питања „шта са богатством“ не разликују се од девет десетина одраслих

→ житеља Европе) и *сјајем њуђине* у стра-
ном окружењу, трка за пословима раз-
двајају и спајају протагонисте. И поред
формирања породице Рикија темпера-
мент/нарав, али пре свега духовни хо-
ризонт усмерен само на силу/грубост
ради стицања „никад довољног“ новца
води у трагедију. Цуфај је исписао стра-
нице у којима се могу препознати мно-
ги емигранти не само са простора бив-
ше Југославије. Од овог писца, судећи
по тежини прозног материјала који је
изабрао да романтизерски уобличи, ва-
љало би очекивати можда још сложени-
ја дела са тематиком из завичаја (увек
занимљиви односи Срба и Албанаца на
Косову) или нове, немачке средине у
којој се балканске приче настављају на
некад најнеобичније начине. Део тих
прича/судбина читамо у *Сјају њуђине*.

ЧАРКИЋ, Ж. Милосав: **On Poetic Language**. – Београд: Институт за српски језик, Српска академија наука и Уметности, 2010. – 245 стр.

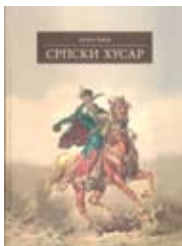
Пред читаоцима је књига на енглеском језику о основама и особинама песничког говора на примерима старе (средњовековне) српске поезије, народне лирике и епике, поезије класицизма, романтизма, песника 20. века, до савремених живих песника. Познати лингвиста и изучава-
лац српске поезије Милосав Ж. Чаркић (неке од његових књига: *Фоника сјиха*, 1992, *Фоносјилистичка сјиха*, 1995, *Појмовник риме*, 2001, *Стилистичка сјиха*, 2006, *Римаријум српске поезије*, 2007) написао је ову књигу на енглеском (примери из песама су навођени упоредо на српском и енглеском) ради бољег упознавања комплексне језичко-стилистичке (лингвистичке) материје и особености наше поезије од најстаријих времена почетка писмености до ово-
вековних песника (нпр. тумачећи стилску фигуру *паралелизам* на примеру из *Службе свейоми краљу Милујину*, Данила Бањског, професор наводи пример на старословенском *йравдоју и кројисјију* (=with justice and gentleness(1); *йравдоју и мудросјију* (2) (= with justice and wisdom), за читаоце, студенте, научнике који пишу и говоре енглески језик. За познаваоце енглеског језика и са наших простора ово је драгоцен и раритетна књига. Рецензенти књиге су др Борис Хлебџић, професор енглеског језика на Филолошком факултету (Београд) и др Иво Поспишил (Институт за словенске студије, Факултет уметности, Масариков универзитет, Брно, Чешка), лектор за енглески текст Катарина Марјановић (Београд).

9
АНЂЕЛКОВИЋ, Драгомир: **Српски политички нихилизам**; – Београд, Уна прес, 2010. – 180 стр.

Историчар, менаџер и политички аналитичар Драгомир Анђелковић (рођен 1971. године у Москви) даривао нам је провокативну књигу интригантног наслова *Српски њилистички нихилизам*, која никога неће оставити равнодушним. Наиме, први пут после чувеног списа Арчибалда Рајса *Чујте Срби*, један интелектуалац на бескомпромисан начин проговара о немоћи овдашњих „политичких елита“ да се одупру глобалним центрима моћи. Поречење са Рајсом је уместо, зато што Анђелковић отворено истиче да је наша „интелектуална и политичка елита“ искључиво оријентисана на партијске и индивидуалне материјалне интересе, и да је то у бити основни разлог помануте немоћи. Политички огледи и есеји који чине ову књигу, говоре нам и на који начин историјска искуства могу да дају продуктивну снагу актуелној политичкој аналитичкој мисли. Због полемичког тона књига Драгомира Анђелковића *Српски њилистички нихилизам*, ишчитава се попут бестселера.

БАБАЦ, Душан М: **Српски хусар**; – Београд: Завод за уџбенике, 2010, рецензент професор Чедомир Васић, стр. 151

Поред тога што сазнајемо шта је у ствари хусар, захваљујући интересантном тексту ове јединствене књиге из области српске војне историје, ово дело представља и значајан домет у примењеној уметности, тј. у изради зналачки опремљених књига. Бабац у предговору овако пише о српском хусару: „Хусари, као елитни вид лаке коњице, са богато украшеном униформом и маркантном појавом, бритком сабљом и брзим коњима обележили су историју ратовања у Европи, поготово у другој половини XVIII, у XI и почетком XX двадесетог века. Међутим, остало је готово непознато да су први хусари у многим војскама, укључујући и сами угарску, која је вековима претендовала на „ауторска права“, заправо били Срби“. Рецензент Чедомир Васић, између осталог, овако је оценио ову интересантну књигу: „Књига *Српски хусар* Душана Бабеца представља значајан допринос познавању војне историје код Срба јер осветљава развој једног типа војних јединица – хусара, у широком временском распону од средњег века до данас. Ово је у толико значајније што се порекло тог вида коњичких јединица непосредно везује за Србију средином и у другој половини XV века, а обухвата време уочи и после пропасти српске деспотовине. Подаци који готово у потпуности долазе из страних извора

и литературе, недвосмислено сведоче о српском пореку хусара што се доказује и чврстим етимолошким аргументима. То потврђује и старија и новија литература у Угарској, земљи која се традиционално сматра колевком хусара [...]. Књига је опремљена бројним илустрацијама у колору и штампана је на луксузном папиру: „Оно што ову књигу чини специфичном јесте одабир ликовног материјала и то не само по његовом садржају већ и у погледу аутора. Између истих корица нашла су се нека од најзвучнијих европских имена војних илустратора, као што су Stefano della Bella, Gennaro Basile, Quinto Cenni, Richard Knötel или Georges Scott, а чак је и сам Albrecht Dürer израдио једну студију одела и опреме хусара. Свакако да почасно место заузима пионир униформологије у Србији, професор Павле Васић, као и настављач породичне традиције професор Чедомир Васић, затим Всеволод Гуљевич, руски емигрант и талентовани војни илустратор који је у Србији радио током 1930-их година, Дарко Павловић и многи други“, истакао је у предговору Душан М. Бабац.

БИТЕН, Ан-Мари : **Стара Грчка**, превод с француског Бојан Савић Остојић. – Београд : Слио : Библиотека Полис, 2010.

Шта нам данас значи реч Грчка? Једноставно речено она нас наводи да започнемо да маштамо, да путујемо, да се дивимо, да се чудимо, заводи нас да се дивимо. А уједно да се питамо како је та стара Грчка могла нестати у временима која су дошла почетком нове ере. Ова књига садржи све оно што се подразумева под појмом стара Грчка; историја, градови, политичко и друштвено уређење, економски живот, религија, књижевност, уметност, чак и разоноду, приватни живот и на крају биографске податке, као и индекс имена. У тако опремљеној књизи поставља се једно питање – како је читати? Да ли може бити водич, да ли се може читати редом, поглавље по поглавље, како бисте добили свеобухватну слику о грчкој цивилизацији... У сваком случају, овај водич је написан је тако да читалац у њему може брзо да пронађе (и извуче) прецизне информације о теми која га занима. Зато препоручујемо да користите садржај, да користите индекс имена.

ДАВИДОВИЋ, Радивоје: **ОД ДАВИЧА ДО ЧЕЛЕБОНОВИЋА УЛИЦЕ БЕОГРАДСКИХ ЈЕВРЕЈА**. – Београд: Чигоја штампа и аутор, 2010. 142 стр.

Књига новинара и публицисте Радивоја Давидовића о „Улицама београдских

Јевреја“ наставак је ауторових дугогодишњих истраживања о знаменитим личностима јеврејског порекла који су оставили неизбрисив траг у српској култури, науци, политици, историји. У уводном делу аутор даје кратак историјат урбанизације Београда пратећи развој настанка улица (сокака) од првог званичног наименовања 1847. године, плана Емилијана Јоксимовића и све промене назива улица изазване доласком нових власти или ратовима. Нагласак је стављен на Јеврејску махалу (малу) на Дорћолу и улице у овом крају: Израилева, Мојсијева, Аврамова, Давидова и чувену Јеврејску улицу, главну артерију јеврејског живота у овом крају Београда. Није заобиђен ни Земун, који се као варош посебно развијао где је такође постојала Јеврејска улица (Juden-gasse). У периоду од 1848. до 2009. године многе улице у Београду добиле су називе по знаменитим Јеврејима који су оставили великог трага у историји, уметности, политици и другим сферама. Готово да није било области у савременој српској култури у којој јавни радници јеврејског порекла нису били запажени. Седамнаест личности по којима су назване београдске улице, који су своје биографије и своје деловање дубоко уткали у српску културу су управо оне о којима се говори у овој књизи а то су: Данило Киш, Станислав Винавер, Ели Финци, Оскар Давичо, Марко Челебоновић, Рахела Ферари, Геца Кон, браћа Барух, браћа Амар, Олга Алкалај, Бежа Албахари, Алекса Челебоновић, Леон Коен, др Хуго Клајн, Рабин Алкалај, Хајим Давичо, Моша Пијаде. О квалитету књиге говори и податак о награди за најбољи рукопис на 53. традиционалном књижевном конкурс Савеза јеврејских општина Србије за радове са јеврејском тематиком у 2009. години. Аутор књиге је и уметнички фотограф па је захваљујући томе књига обогаћена квалитетним фотографијама (портрети, улице, планови града). Рецензенти књиге су академик Предраг Палавестра и књижевник Филип Давид.

РАДИЋ, Радивоје : **Византија и Србија**, – Београд : Стубови културе, 2010.

Наш познати историчар, византолог, борац против заблуда, Радивој Радић (1954) објавио је књигу цртица из византијске и српске историје и књижевности. У предговору наводи да је књизи обухваћено шеснаест његових радова који су настали између 1989. и 2008. године, дакле у широком временском луку од две деценије. Радови су невеликог обима и осам се односи на византијску, а осам

СТАМЕНКОВИЋ, Братислав & Марковић, Слободан Г: **Кратак преглед историје слободног зидарства Србије** (илустрована монографија – луксузна опрема), ликовни уредник архитекта Светислав Тодоровић, рецензенти проф. др Љубинка Трговчевић & др Чедомир Антић; – Београд, 2010, Регуларна велика ложа Србије & Цицеро, стр. 207

Из уводне речи великог мајстора Регуларне велике ложе Србије, Петра Костића: „(...) Као званични наследник предатне Велике ложе Срба, Хрвата и Словенаца Југославија односно Велике Ложе Југославија, чији је велики мајстор био брат Ђорђе Вајферт, Велика ложа Србије обележава 90 година континуитета Слободног зидарства на овим просторима. Тим поводом је и написана ова књига. У част Слободног зидарства у целом свету, и у част нашој домовини Србији! Слободно зидарство није никаква тајна организација, већ је то друштво са тајном. Желим, на крају, као велики мајстор *Регуларне велике ложе Србије*, да Вам одам једну нашу малу тајну: Циљ Слободног зидарства јесте преображај човечанства до човечности! Чињеница је да су носиоци тог задатка ипак обична људска бића са својим манама и врлинама, говори нам да је пред нама веома, веома дуг пут!“ Дружећи се са овом веома интересантном књигом, читалац има прилику да се упозна са почецима слободног зидарског удружења, чија *Прва исцртавајућа ложа* почиње са радом још далеке 1886. године у Лондону. Потом, аутори описују период буђења који обухвата крај XVIII и прву половину XIX века, оснивање прве ложе у Јужној Угарској осврћући се такође на прве Србе масоне у наведеним крајевима, затим деловање слободних зидара у Смедеревском санџаку (београдском пашалуку) и Кнежевини Србији. Интересантан је податак да су Срби и Турци седели и изводили своје *радове* у истој Ложи, што нас осведочава у општечовечанско послане слободних зидара: „Доказ у прилог тврђњи да је Мустафа – паша био слободни зидар налази се у његовом хуманом, правичном, и толерантном начину управљања Смедеревским санџаком. Већина историчара, међу којима је и истакнути слободни зидар Бр. Владимир Ђоровић (1885 – 1941), који су у првој трећини двадесетог века писали о утицају масонерије на подизање Првог српског устанка, сагласни су око несумњивог значаја ове мешовите *Ложе* у припремама за подизање Првог српског устанка“. Током Српске револуције (1804–1813), како истичу аутори, значајну улогу играли су масони попут Петра Ичка и Јанка Катића, а по формирању прве устаничке владе 1811. године, министар просвете био је Доситеј Обрадовић, српски просветитељ кога велики број историчара слободнозидарских делатности, сматра за масона. Надаље, аутори

пишу о масонима у периоду Првог светског рата и касније у Краљевини СХС (реч је о веома важном историјском периоду како за националну историју Срба, тако и за слободне зидаре на простору југословенске Краљевине). Вредно је назначити да су, између осталих историјских личности, слободном зидарству у наведеном периоду припадали: Милан Грол, Светислав Бинички, Љуба Давидовић, Стеван Мокрањец, Иво Андрић, Слободан Јовановић, Виктор Новак... Под насловом Пораз демократске идеје (1940–1945), аутори пишу о остварењу мрачних замисли оличених у Адолфу Хитлеру и националсоцијализму. По окупацији Краљевине Југославије и њеном распарчавању, у Београду је од стране нациста уприличена антимасонска изложба, по узору на сличне које су организовали у Берлину и Паризу, са циљем да се све напредне и прогресивне снаге и идеје прикажу као негативе. Приказан је и период од 1945. до 1989. године. А, од 1989. године српски масони у отаџбину уносе *нову светлост*, тј. долази до реактивирања масонских ложа у ондашњој Југославији и Београду. У делу о коме је реч, описани су и разјашњени одређени сукоби међу српским слободним зидарима, чији узрок се налази у манама и недостацима које карактеришу све људе па и масоне. Књига је опремљена бројним колор фотографијама, на којима се налазе документи о масонерији, који се чувају у Архиву Југославије, као и фотографија здања масонске Ложе у Вршцу, чији назив је *Аурора*. Између корица овог дела, налазе се и фотографије унутрашњег изгледа слободнозидарског Храма у Новом Саду, идејног пројекта храма Регуларне велике ложе Србије на Врачару, као и фотографије на којима се могу видети масони како учествују у ритуалним радњама. С обзиром на мали тираж првог издања овог релевантног историјског дела (500 примерака), које читаоцу омогућава једно ново и важно сагледавање националне историје, по свој прилици имаће високу антикварну вредност – када много тога више неће постојати и када ће се као данас о значајном утицају масона на Први српски устанак, писати о неким, можда садашњим и сасвим сигурно будућим догађајима од историјског значаја за српски народ и човечанство уопште, у којима ће учешће као некада, узети слободни зидари.

на српску средњовековну историју. Три вести о Светој гори из прве половине XV века или Занемарени подаци грчких извора о Косовском боју. Због дужине текстова аутор их назива прилошцима, али и такви могу да употпуне слике о ближој и даљој нашој и балкан-

ској историји, и да буду врло занимљиви за наше читаоце.

Припремили: Слађана Ристић,
Славољуб Марковић, Пеђа
Радосављевић, Душан Цицвара и
Небојша Ђосић

Награда „Професор др Катарина Амброзић“ за 2009. годину

Награду „Професор др Катарина Амброзић“, по њеној жељи, установили су њени наследници и Библиотека града Београда 2007. године. Ова награда се додељује најбољем дипломцу на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, који је уписао дипломске академске студије – мастер на истој групи. Награда износи 3.000 евра у динарској противвредности и намењена је његовом стручном усавршавању у Паризу. По завршетку овог путовања, награђени треба да одржи предавање са темом свог истраживачког рада у Одељењу уметности Библиотеке града Београда.

Катарина Амброзић је наш познати и реномирани историчар уметности, ликовни критичар, вишедеценијски кустос и саветник Народног музеја у Београду и професор Универзитета. Била је свестрано образована личност, организовала је бројне изложбе и конгресе у земљи и иностранству. Аутор је бројних монографија и ликовних критика. Бавила се преводилачким и педагошким радом. Значајна су њена научна истраживања југословенске, српске и европске уметности, која су оставила дубок траг у српској науци и која се нарочито огледају у монографији о Надежди Петровић, студијама о Милану Коњовићу и Ристи Стијовићу. Била је оснивач и сарадник Галерије „Милан Коњовић“ у Сомбору. Била је члан, секретар и председник Југословенске секције Међународног удружења ликовних критичара АИСА. Била је први секретар Удружења Југославија–Француска (1946–1948). Добитник је бројних наших и иностраних одликовања, међу којима се истичу: француско *La croix de Chevalier des Art et des Lettres* (1984) и *шпанско Izabel la Catolica-Oficial* (1986), а од наших *Орген заслужио са сребрним зрацима* (1986), *Златни беоучи* Културно-просветне заједнице Србије за трајни допринос култури Београда (1998) и друга.

Одељење за историју уметности Филозофског факултета у Београду овом наградом је почастовано, а његови најбољи студенти до-

били су изузетну и ретку прилику за професионално напредовање у Француској. Катарина Амброзић је учествовала на бројним програмима у Библиотеци града Београда: држала је предавања на трибини *Уметности*, водила је трибину АИСА у Одељењу уметности и сарађивала у раду Галерије *Аиријум*. Своју богату библиотеку даривала је Библиотеци града Београда, која се чува у Одељењу уметности као *Легат професор др Катарина Амброзић*.

Одлуку о додели награде „Професор др Катарина Амброзић“ за 2009. годину донела је комисија у саставу: Милан Ђорђевић, представник дародаваца, др Лидија Мереник, професор Филозофског факултета у Београду, др Саша Брајовић, доцент Филозофског факултета у Београду и Јасмина Нинков, директор Библиотеке града Београда 20. маја 2010. године. Добитник награде је Ана Костић, најбољи студент који је дипломирао на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду са просечном оценом у току основних студија 9,76 и која је на истој групи уписала дипломске академске студије – мастер. Она је одржала предавање са темом „Представе Балкана у опусу Теодора Валерија“ у Одељењу уметности на трибини *Уметности* 2. децембра 2010. године. Том приликом о Катарини Амброзић говорила је доцент др Саша Брајовић са Одељења за историју уметности Филозофског факултета у Београду.

Иванка Лазовић

Изложба

Сава Стојков

Галерији АТРИЈУМ Библиотеке града (14–28. фебруар 2011)

Сава Стојков рођен је 1925. године у Сомбору. Излагао је у земљи и иностранству, самостално на око 300 изложби, групно на преко 550 изложби. Добитник је многобројних награда и признања међу којима се истичу: Велика награда бијенала у Милану, Награда I бијенала Југословенске наивне уметности у Светозарева, награде у Верони 1982. и 1984. године, Масарикове награде у Прагу... Током неколико протеклих деценија Сава Стојков нам стално потврђује да се налази међу оним малим бројем најтраженијих и најомиљенијих српских (раније југословенских) сликара. Живи и ствара у Сомбору.

Сава Стојков је стваралац који поседује богату сликарску поетику. Дубоко везан за родни крај, уметник загладан у питоми пејсаж и поднебље Војводине слика призоре сеоске свакодневице. Са реминисценцијом на старе холандске пејсаже Стојков на себи својствен начин слика равничарски пејсаж, којим доминирају далеки видици житних поља, бујно растиње, мочваре, шуме, салаши са пространим небом и понеком људском фигуром у жанр сцени. Оживљавајући дух старих мајстора са отвореном формом и пригушеним колоритом, уметник ствара атмосферу призора јединствених сванућа и сутона, који као печат остају препознатљиви, подсећајући на интимну, носталгичну судбинску повезаност уметника-човека са природом, на склад, хармонију и љубав, у чему је сјај и величина Савиних слика.

Сви звнци и трептаји природе уткани су у свет Саве Стојкова, сликара који магијом своје уметности открива лепоту Војводине и Бачке. Сликајући виђену и доживљену безвремену раскош и лепоту природе и човека. Сава је уметник-стваралац који се кичицом брани и одупире пролазно-сти и забораву,

Све што је Сава Стојков насликао велика је песма – ода војвођанској равници.

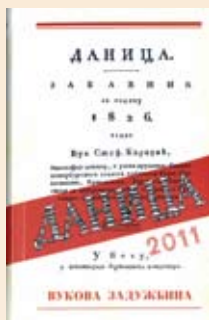
Изложбу је отворила Јасмина Нинков, директор Библиотеке града Београда.

Миљана Савић

ДАНИЦА : Српски народни илустровани календар за 2011, Вукова задужбина ; Београд 2010, стр. 765

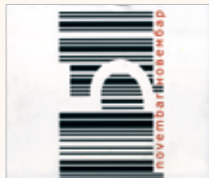
Даница је замишљена као „српски народни илустровани календар“, као савремена народна читанка, књига за народ, за сваки дом, око које се окупља велики број стваралаца и стручњака из различитих области. Покренута је 1994. године у спомен и по угледа на Вукову бечку Даницу (1826–1829; 1834).

У оквиру обележавања Године књиге и језика (април 2010 – април 2011) Вукова задужбина је свој програм у највећој мери подредила статусу и развоју српског језика. То је и разлог што је Даница за 2011. годину тематски посвећена језику и књизи. Даница за 2011. је троделна. Први део је у знак и част језика, други део чини Граматика српског језика за основну школу Душке Кликовац, Вукова задужбина и Креативни центар објављују ову Граматику и као посебно издање. Трећи део Данице, Даница за младе (излази трећу годину за редом), посвећен је такође књизи и језику. Један део у школском забавнику посвећен је песнику Слободану Станишићу као личности године. Али у овом делу има дивних прилога ученика ОШ „Драгољуб Илић“ из Драчића – начинили су мале речнике речи које у њиховом крају нестају: Од њиве до разбоја (натре) и Стари називи боје. Али ту је хроника важних догађаја, приказ часописа за децу, као песме ученика, али и песме и приче аутора Радомира Мићуновића, Лазе Лазића, Гордана Малетић, Бранка Стевановића, Слађане Ристић, Божицара Пешева и других. Зато се може рећи да је у овој Даници читаво богатство тема од језика, али и историје, уметности и да ће се овај број читати са великом пажњом с обзиром да живи на 765 страница. Читалац се може упознати са темом аутора Маријана Мишића: Тирилица и изазови савремене комуникације, Језичка култура ученика, аутора Вељка Брборића, Вукови етномузиколошки записи аутора Драгослава Девића, а пажњу ће привући и Катарина – Срб-девојка, поводом 200-годишњице рођења Катарине Ивановић. Овај наслов потписује Љиљана Чубрић итд. Уредници су Миодраг Матицки и Нада Милошевић-Ђорђевић.

ПЕТИ НОВЕМБАР, година прва – Проза на путу. – Београд: Via print, 2010. – 204 стр, илустровано фотографијама петорице писаца

Књига/зборник представља део књижевног рада и делања групе писаца који су 5. новембра 2009. формирали књижевну групу под називом *Проза на путу*, или скраћено *П 70*, где се бројка односи на чланове групе, сви су рођени после 1970. године. Групу за сада чине (они су уједно и приређивачи овог зборника) Слободан Владушић, Никола Маловић, Владимир Кеџмановић, Марко Крстић, Дејан Стојиљковић. Књигу отвара њихов заједнички текст *Умесио манифеста*. Прву целину чине прикази и критике поводом дела ових писаца (романи *Феликс и Тој је био врео* Владимира Кеџмановића, *Луцајући Бокељ* Николе Маловића, *Константининово раскрише* Дејана Стојиљковића, *Forward* Слободана Владушића, романи су добили више домаћих угледних награда). Блок *Ниш: Већерњаче* чине по два полемичка текста Саве Дамјанова, и текст Марка Крстића који се односи на финансирање часописа у Србији. Блок *Сарајево: О њисању (јоеишчки записи)* доноси текстове Н. Маловића, В. Кеџмановића, Д. Стојиљковића, док је блок *Суботица: Полемике (Полиитикин културни догађај, Бейон, Е-новине, Печай)* донео полемичку препи-

ску између Саше Илића, Станка Стаменковића, Владимира Кеџмановића (*Пиво и вињак се не мешају*, 28. 11. 2009, *Реајовање*, *Полиитика*, *културни догађај*), те заједнички текст петорице писаца *П 70* (*Полемика: Бейон и Проза на путу*, 5. 12. 2009.) У овај блок су укључени и полемички текстови Ирене Јаворски, Милице Јовановић, Марка Крстића, Владимира Арсенића, Александра Дунђерина, С. Владушића, В. Павковића. Блок *Херцеј Нови: Пријатељи (проза, јоезија, есеји, кријички осврти, сјаови)* делује релаксирајуће у односу на полемике претходног „суботичког“ блока (проза Горана Петровића, Љубице Арсић, Вулета Журића, Павла Зелића, Милоша Илића, песме Милене Марковић, прикази књига, афоризми/мисли Миодрага Раичевића (*Човек је јоесио од мајмуна. Мајарцу јое никад не би јало на јамеј*, један од девет афоризама под називом *Тракијашки о мајарцу*). Зборник закључује текст професора Александра Јеркова *Путј прозе у 21. веку*, једна прегнантна панорама српске прозе која се креће од почетака модерне у 20. веку до дела писаца из групе *П 70*. Можда ћемо идућег 5. новембра (2011) читати зборник са ознаком: година друга, уз нове књиге „петорке“, али и осталих аутора из зборника.

ПАНЧЕВАЧКО ЧИТАЛИШТЕ – научни часопис за теорију и праксу библиотекарства, број 17, новембар 2010, година 9, 117 стр. Издавач: Градска библиотека Панчево, Немањина 1, 26000 Панчево. Адреса редакције: Немањина 1, 26000 Панчево, e-mail: citaliste@citaliste.com (личне адресе уредника и чланова уредништва налазе се у импресуму часописа). Излази полу-годишње, у новембру и мају. Одговорни уредник Горан Траиловић. Главни уредник др Гордана Стокић Симончић

Из уводника главне уреднице читамо о лепом јубилеју Катедре за библиотекарство и информатику Филолошког факултета у Београду (20 година, 350 дипломираних студената). Тема броја доноси по два текста из Хрватске и Србије о школовању библиотекара данас.

У *Мрежи* читамо текстове посвећене рачунарској и дигиталној технологији и њиховој примени у библиотечкој пракси. Блок *Библиотечке представља Библиотечку Центру Помиду* (текст Цветковић Милице), *Свеучилишту књижицу Ријека* (Евгенија Арх, Лазарић Леа), плакати у фонду Библиотеке Матице српске и грађу о Сими Матавуљу у *Одељењу за народну књижевност* Универз. библ. у Београду. У *Одразу* читамо интервјуе и низ стручних прилога, између осталих, *Академско изучавање друштвеној ујичаја Инјернеиша* (Вука Јеремић, Универз. библ. Београд), *Библиотечке Русије: који јуј изабраји* (Анатолиј Петровић Волик, Руска државна библиотека, Москва). У *Линку* читамо о скуповима, извештајима важним за струку, док увек богат *Излој* доноси рецензије, приказе нових књига и периодике из области библиотекарства. Часопис *Пачевачко читалиште* је од 2009. године категоризовано као научни часопис. Број је ликовно оплемењен репродукцијама слика сестара Даниеле и Доминике Морариу уз текст о њиховом раду ликовног критичара Душана Ђокића.

РУСКИ АЛМАНАХ – број 15, 2010, година 19, 239 стр. Издавач: Књижевно друштво *Писмо*. Адреса редакције: Немањина 19, 11080 Земун, e-mail: ende@eunet.rs Уредник Зорислав Паунковић

Годишњак за руску књижевност и културу у овом броју доноси већи број превода поезије и прозе руских писаца (Јелена Шварц, 1948–2010, Герман Садулајев, 1973, Алексеј Макушински, 1960, Јевгениј Копривницки 1893–1973, Јуриј Нечипоренко, 1956,

Ирина Кунина Александер 1900–2002, и других. У рубрици *Пушћош* Мирослав Јовановић је приредио путопис из Русије Симе Милутиновића Сарајлије из 1846–1847. (108–137 стр.) У рубрици *Архив* читамо одломке из дневника Јурија Ракитина (1882 Харков – 1952 Нови Сад, глумац, редитељ, педагог) март–април 1941, (приредио и превео Алексеј Арсенов) са сценама бомбардовања Београда и доласка првих немачких јединица 13. априла у разрушену престоницу, описом личног живота, живота суграђана у првим данима окупације. Двадесетак рукописних свезака чувају се у заоставштини маистра у Позоришном музеју Војводине. Одломци у овм броју су дати без скраћивања, записани у две свеске, зеленим мастилом, понегде тешко читљивог рукописа. Број садржи и рубрике *Историја, Прејиска, Порјиреј, Знаци времена, Предавања, Писма, Из сјаирх часојиса, Кријичка*.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД, број 3, 348 страна, октобар–децембар 2010, година 1. Излази четири пута годишње. Издавач: Алма, Молерова 62-А, Београд. Главни уредник др Ђорђе Оташевић

На прву годишњицу излажења *Књижевної прејледа* у троброју читамо већи број текстова у различитим рубрикама. Целина *Сајледавања* доноси студије и огледе из књижевне историје, а рубрика *О књијима* приказе нових књига. Новина овог часописа је рубрика *Из нових књија* која доноси одломке из објављених књига поезије, прозе, критике, теорије, а за њом следе новости *Из рукојиса*, незавршених рукописа и оних који чекају на објављивање. Број доноси рукописну драму Миливоја Млађеновића, директора Стеријиног позорја у Новом Саду, *Скандалозна комедија* (252–302 страна). Број затвара целина *Преведена књижевност*.

СРБСКО-ДАЛМАТИНСКИ МАГАЗИН, за годину 2010, свезак 5, 208 страна. Издавачи: СКД *Просвјета*, Загреб-Пододбор Сплит, Вијеће српске националне мањине Сплитско-далматинске жупаније. Адреса редакције: srbsk-odalmatinskimagazin@gmail.com Уредник: Бранко Чоловић

После уводне речи уредника следе текстови књижевног, културног, етнографског, историографског садржаја. Горан Ж. Комар пише о Бокешком и далматинском исповједнику православља протосинђелу Кирилу Цвјетковићу, дат је и текст Милана Решетара објављен у Српском књижевном гласнику 1922. у Београду *Културне сличнице из Дубровника средњега вијека*, Милорад Вукановић пише о Матици српској у Дубровнику, др Ирена Арсић о драмама Бранислава Нушића на дубровачкој позоришној сцени у првој половини 20. века. Милан Четник у изузетно занимљивом географско-историјској студији *Врхцејина или Сјашко јоее илииш Главни Далмације* разматра порекла имена изворишта (*Чейниково врело*, од речи чета/дружина, презиме Четник признају аустријске власти, те садашње име извора заједно са презименом Четник настаје између 1797. и 1805) реке Цетине, насеља, становништва у околини извора Цетине, и осталих историјских, (аустријски, турски извори, хрватски, српски, црквени) и топономастичких дилема

поводом *Цркве свейої Сјаса* (фотографија данашњег изгледа), куле *Главиш*. Тонко Барчот је приложио студиозан текст *Srpsko sokolstvo (o specifičnosti djelovanja do 1914. s posebnim naglaskom na Dalmaciju)*, Светозар Борак даје прилог *Неке заједничке лексичке и фразеолошке јојаве код бачких Буњеваца и сјевернодалматинских Срба*, Снежана Орловић Ризница манасишира Драјовић. За већину млађих читалаца биће изненађење текст Зорана Перића *О српском јеснику јојуларне дубровачке елеије „Адио Маре“* (адвокат Сава Д. Петровић, рођен у Смедереву, 1909. објављује збирку *Речи срца* од 7 циклуса, у циклусу *Лейи дани* налази се песма *Addio, Mare*, збирку је страховито „исекао“ Јован Скерлић који, нажалост, није доживео њену популарност широм нове државе после Првог св. рата, до данашњих дана, бројне певане/нотне варијанте, верзије Влаха Паљетка и Јована Фајта из 1933, који нису знали за ауторски оригинал из 1908/9, већ су је сматрали народном далматинском/дубровачком песмом, итд.). Данко Перић објављује текст *Плодне далматинске јодине Саве Мркаља*, а број закључују прикази књига Сњежане Орловић и Владимира Ардалића из пера уредника магазина Бранка Чоловића.

ШУМАДИЈСКЕ МЕТАФОРЕ 2010, књига 19, 382 стране. Издавачи: Центар за културу Младеновац, Библиотека *Десјој Сјефан Лазаревић* Младеновац, Краља Петра Првог 175, Младеновац. Уредник мр Душан Стојковић

Књигу отвара саопштење жирија за поезију 23. „Шумадијских метафора“ 2010 (жири: Радомир Андрић, Братислав Милановић, Душан Стојковић,) о радovima приспелим на конкурс и песма првонаграђеног Жељка Јанковића из Панчева, другонагађена песма Љубинка Дугалића из Краљева и трећенаграђена Драгана Недимовића из Београда, следе песма Предрага Баја Луковића (Београд) и Горана Паовића (Неготин) које су добиле специјалне награде и блок *Лейиасеј одабраних*. Велики песнички „ватромет“ читамо од 43. до 209. стране, који се наставља блоком песама Ане Митрашиновић, победника *Гласа јубилеја* 2009, и песама иностраног госта „Шумадијских метафора“ 2009, македонског песника Славе Ђорђа Димоског. Посебну целину чине песме иностраних гостију фестивала 2009, као и целине посвећене књижевнику из Београда Мирославу Лукићу (песник, прозни писац, антологичар), добитнику Повеље „Крађорђе“ за 2009. и песнику Милосаву Тешићу, добитнику награде „Богородица Тројеручица“ 2008. из Фонда Иванке Милошевић. Ту је и блок *Лейиоја јријоведана* са одлуком жирија за кратку причу и есеј „Ш. метафора“ 2010, есеји и приказ, песничко подсећање на Драгослава Андрића (1923–2005), *In memoriam* Јовану Божићеву (1942–2010), сликару, графичком уреднику, песнику, из пера уредника, а ову вредну књигу/зборник симболично затварају песме и приче са ученичког конкурса (основне и средње школе) „Шумадијских метафора“ 2010.

ПРИЧА – часопис за причу и приче о причама – број 11–12, 190 стр. септембар 2010, година 4. Издавач: Књижевно друштво *Свейи Сава*, Београд. Адреса редакције: e-mail: sirgesy@yahoо.com. Излази тромесечно. Одговорни уредник Славољуб Марковић. Главни уредник Слободан Стојадиновић.

Број је овог пута у целини посвећен избору приповедача (књижевника) из савремене светске књижевности. Сваки од писаца заступљен је по једном причом уз *белешке о јисцима* које су начинили преводиоци прича. Неки од 22 аутора су: Елизабет Тејлор (Енглеска), Корнел Филипович (Пољска), Стил Дагерман

(Шведска), Алис Манро (Канада), Огуз Атај (Турска), Георг Шпет (Швајцарска), Жан-Мари Ле Клезис (Француска), Мајкл Вајлдинг (Аустралија), Хосефина Арменгоу (Шпанија), Елфриде Јелинек (Аустрија), Виктор Јерофејев (Русија), Јанис Пападопулос (Грчка), Јан Балабан (Чешка), Дарваши Ласло (Мађарска).

Овај број који суштински представља књигу и „малу“ антологију из обиља савремене светске приповетке остварен је захваљујући преводилачком раду следећих преводилаца: Александре Грубор, Ђорђа Кривокапића, Бисерке Рајчић, Љубише Рајића, Предрага Шапоње, Саше Брадашевића, Снежане Минић, Драге Тешевића, Љиљане Прошић Краковић, Давида Албахарија, Силвије Монрос Стојаковић, Драгана Ј. Ристића, Драгиће Рамадански, Мире Поповић, Предрага Мутавцића, Сандре Владинић, Мире Симић, Саве Бабића, Жарка Радаковића, Владимира Јагличића и Радмиле Мечанин.

ТИСА – часопис за књижевност и уметност, број 6–7, 201 стр. година 3. Издавач: Народна библиотека Бечеј, Главна улица 11, Бечеј. Рукописе слати на адресу: Народна библиотека, Главна улица 11, Бечеј. Излази четири пута годишње. Уредник Светислав Травица

Број отвара блок (7–87) посвећен Вујици Решину Туцићу (17. 7. 1941, Меленци – 28. 11. 2009, Нови Сад), једном од најважнијих личности српске и југословенске неоавангарде, песнику чије књиге долазе у ред вредних остварења српске савремене поезије. Блок садржи песме из више Туцићевих књига у избору госта-уредника Бошка Ивкова, о песнику пише Абдулах Сидран, а пренети су у целини речи Анђелка Ердељанина, Остоје Кисића, Владимира Копица, Стевана Тонтића, Горана Бабића, Бошка Ивкова, Васе Павковића, Ненада Милошевића са Комеморативних скупова у Новом Саду и Београду. Бошко Ивков је уредио у биобиблиографију песника која овај број *Тисе* чини још вреднијим за изучаваоце савремене књижевности. У целини *Брајисјво јо несаници* своје нове стихове објављују Гордана Симеуновић, Михајло Орловић, Јелена Ђорђевић, Светлана Мићуновић и други, а прозни блок садржи приче Светислава Басаре, Владимира Коларића, Синише Туцића, ту су и критички прикази из пера Жарке Свирчев, Зорислава Паунковића, Зорана М. Мандића. Број затвара блок *Галерија* посвећена уметницима Флоријану Хајду (број је илустрован већим бројем његових репродукција слика) и Александру Мађашеву.

КЊИЖЕВНИ ЛИСТ, број 99, 1. јануар и 1. фебруар 2011, 24 стр. година 9. Оснивач и издавач *Клуб сарадника и донајора* КЛ. Адреса редакције: Француска 7, 11000 Београд klubkl@eunet.rs. Излази месечно. Главни и одговорни уредник Петар Цветковић

Књижевни лист

Први број/двоброј отвара текст *Dichtung und Wahrheit – ненајисана јесма (Песма и ијина)* Вистана Хју Ода који чини 50 прозних записа највећим делом посвећених широком спектру песничког стваралаштва, у преводу Данице Жугић. Број садржи и већи број прилога поводом смрти истакнутих савремених српских песника Ивана Растегорца (1940–2010) и Новице Тадића (1949–2011). Песме у броју објављују

Марија Кнежевић, Бојан Јовановић, Миленко Д. Јовановић, Леонард Коен (три песме у преводу Милене Борић), прозу Милован Марчетић, Божидар Васиљевић, Едуард Лимонов (превод Радмиле Мечанин), Александар Д. Станковић и други. Број садржи низ прилога из књижевне историје, друштвених питања, књижевну критику.

КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ, број 1185–1186, јануар–фебруар 2011, 24 стр. година 63. Адреса редакције: Француска 7, e-mail: knjizevnenovine-uks@gmail.com, uksrbije@yahoo.com www.uksrbije.org.rs. Излази месечно. Главни и одговорни уредник Мићо Џвијетић

КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ

Први број/двоброј у новој години доноси извештаје са изборне скупштине Удружења књижевника Србије (извештај о раду УКС у периоду 2005–2010. председника Србе Игњатовића, списак чланова новог Управног одбора (нови председник УКС је песник Радомир Андрић), Надзорног одбора, Већа части, Комисије за пријем и других тела Удружења, добитника награде *Милан Ракић* (песници Слободан Стојадиновић и Обрен Ристић), Повеље за животно дело (проф. др Васо Милинчевић, проф. др Воја Марјановић, Велибор Берко Савић, Мирољуб Тодоровић, академик Антоније Шкоклев (1923, Егејска Македонија), списак нових чланова, почасних чланова, чланова по позиву). Нове песме објављују Душица Милановић, Бојана Стојановић Пантовић, Даница Вујков, Анђелко Ердељанин и други, прозу Саша Х. Танчић, Миодраг Матицки, Бошко Ломовић, уз већи број поезије и прозе у преводу са страних језика. У блоку књижевне критике, теорије и историје књижевности читамо текстове Добривоја Станојевића, Драгана Тасића (књига Николаја Тимченка *Меланхолија и херменеутика; мислилац и јисац Никола Милошевић*, приредио Јован Пејчић) и других, филмску критику пише Душан Цицвара (преглед „16 фестивала ауторског филма“ одржаног у Београду), музичку критику Гордана Крајачић, ликовну Братислав Љубишић. Број доноси и низ корисних информација о књигама, манифестацијама и другим догађајима из рада Удружења у периоду између два броја *Новина*.

САВРЕМЕНА СРПСКА ДРАМА, бр 45, Београд, Удружење драмских писаца Србије и позориште Модерна гаража, 2010. 287 стр.

У најновијем издању едисије Савремена српска драма, налазе се драме недавно преминулог драмског писца и културног посленика Миодрага Ђукића (комедија *Кочијаш*) Слободана М. Исаковића (*Душаново јујиро*), Милутина Шеварлића (*Издајник*), Владимира В. Пређића (*Ноћ*) и Горана Бабића (*Ноћ, свуд око Јасеноваца*). Пажњу читалаца највише ће привући драма трагично настрадаог и нажалост данас заборављеног писца Слободана М. Исаковића (1914–1945) *Душаново јујиро*, која је у Шабачком позоришту премијерно изведена 1943. године. Између осталог, писац је од стране тадашњих власти 1945. године у Зворнику осуђен на смрт стрељањем, а отежавајућу околност представља да је чињеница да је премијери *Душаново јујиро* присуствовао и Милан Неђић. Драма Горана Бабића *Ноћ, свуд око Јасеноваца* писана је у секвенцама које више наликују филмској наративи, него класичном драмском проседеу. И ова најновија књига из едисије Савремена српска драма, пружа нам прецизан увид у савремено српско драмско стваралаштво.

Небојша Ђосић, Слађана Ристић и Душан Цицвара

Иво Андрић

О причи и причању

(говор приликом примања Нобелове награде)

„У извршавању својих високих задатака, Нобелов комитет Шведске академије решио је овог пута да писца једне, као што се каже, мале земље, одликује Нобеловом наградом која, мерена међународним размерама, значи високо признање. Нека ми је допуштено да, примајући то признање, кажем неколико речи о тој земљи и додам неколико општих разматрања у вези са приповедачким делом које сте изволели наградити.

Моја домовина је заиста „мала земља међу световима“, како је рекао један наш писац, и то је земља која у брзим етапама, по цену великих жртава и изузетних напора, настоји да на свим подручјима, па и на културном, надокнади оно што јој је необично бурна и тешка прошлост ускратила. Својим признањем ви сте бацили сноп светлости на књижевност те земље и тако привукли пажњу света на њене културне напоре, и то управо у време кад је наша књижевност низом нових имена и оригиналних дела почела да продире у свет, у оправданој тежњи да светској књижевности и она да свој одговарајући прилог. Ваше признање једном од књижевника те земље значи несумњиво охрабрење том продирању. Стога нас оно обавезује на захвалност, и ја сам срећан што вам у овом тренутку и са овог места, не само у своје име него и у име књижевности којој припадам, могу ту захвалност једноставно али искрено да изразим.

Нешто тежи и сложенији је други део мог задатка: да кажем неколико речи у вези са приповедачким делом писца коме сте указали част својом наградом.

Али кад је у питању писац и његово дело, зар не изгледа помало као неправда да се од оног који је створио неко уметничко дело, поред тога што нам је дао своју креацију, дакле део себе, очекује да каже нешто и о себи и о том делу? Има нас који смо више склони да на творце уметничких дела гледамо било као на неме, одсутне савременике, било као на славне покојнике, и који смо мишљења да је говор уметничких дела чистији и јаснији ако се не меша са живим гласом његовог ствараоца. Такво схватање није ни усамљено ни ново. Још Монтескије је тврдио да „писци нису добре судије својих дела“. Са дивљењем и разумевањем сам некад прочитао Гетеово правило: „Уметничко је да ствара а не да говори!“ Као што сам много година доцније са узбуђењем наишао на исту мисао, сјајно изражену, код непрежаљеног Албера Камија.

Стога бих желео да тежиште овог кратког излагања поставим, као што је по мом мишљењу право и умесно, на разматрање о причи и причању уопште. На хиљаду разних језика, у најразноличнијим условима живота, из века у век, од древних патријархалних причања у колибама, поред ватре, па све до дела модерних приповедача која излазе у овом тренутку из издавачких кућа у великим светским центрима, испреда се прича о судбини човековој, коју без краја и прекида причају људи људи-

ма. Начин и облици тога причања мењају се са временом и приликама, али потреба за причом и причањем остаје, а прича тече и даље и причању краја нема. Тако нам понекад изгледа да човечанство од првог блеска свести, кроз векове прича само себи, у милион варијаната, упоредо са дахом својих плућа и ритмом свога била, стално исту причу. А та прича као да жели, попут причања легендарне Шехерезаде, да заваља крвника да одложи неминовност трагичног удеса који нам прети, и продужи илузију живота и трајања. Или можда приповедач својим делом треба да помогне човеку да се нађе и снађе? Можда је његов позив да говори у име свих оних који нису умели или, оборени пре времена од живота-крвника, нису стигли да се изразе? Или то приповедач можда прича сам себи своју причу, као дете које пева у мраку да би заварало свој страх? Или је циљ тог причања да нам осветли, бар мало, тамне путеве на које нас често живот баца, и да нам о том животу, који живимо али који не видимо и не разумемо увек, каже нешто више него што ми, у својој слабости, можемо да сазнамо и схватимо; тако да често тек из речи доброг приповедача сазнамо шта смо учинили а шта пропустили, шта би требало чинити а шта не. Можда је у тим причањима, усменим и писменим, и садржана права историја човечанства, и можда би се из њих бар могао наслутити, ако не сазнати смисао те историје. И то без обзира на то да ли обрађује прошлост или садашњост.

Кад је реч о приповедању које има за предмет прошлост, треба напоменути да има схватања према којима би писати о прошлости требало да значи пренебрегнути садашњицу и донекле окренути леђа животу. Мислим да се писци историјских приповедака и романа не би сложили са тим и да би пре били склони да признају да сами стварно и не знају како ни када се пребацују из оног што се зове садашњост у оно што сматрамо прошлост, да са лакоћом као у сну, прелазе прагове столећа. Најпосле, зар се у прошлости као и у садашњости не суочавамо са сличним појавама и истим проблемима? Бити човек, рођен без свог знања и без своје воље, бачен у океан постојања. Морати пливати. Постојати. Носити идентитет. Издржати атмосферски притисак свега око себе, све сударе, непредвидљиве и непредвиђене поступке своје и туђе, који понајчешће нису по мери наших снага. А поврх свега, треба још издржати своју мисао о свему томе. Укратко: бити човек.

Тако, и с оне стране црте која произвољно дели прошлост од садашњости писац сусреће ту исту човекову судбину коју он мора уочити и што боље разумети, поистоветити се са њом, и својим дахом и својом крвљу је грејати, док не постане живо ткање приче коју он жели да саопшти читаоцима, и то што лепше, што једноставније, и што убедљивије.

Како да се то постигне, којим начином и којим путевима? Једни

то постижу слободним и неограниченим размахом маште, други дугим и пажљивим проучавањем историјских података и друштвених појава, једни понирањем у суштину и смисао минувих епоха, а други са каприциозном и веселом лакоћом као онај плодни француски романисијер који је говорио: „Шта је историја? Клин о који ја вешам своје романе.“ Укратко, сто начина и путева може постојати којима писац долази до свога дела, али једино што је важно и пресудно, то је дело само.

Писац историјских романа могао би на своје дело да стави као натпис и као једино објашњење свега, и то свима и једном заувек, древне речи: „*Cogitavi dies antiquos et annos aeternos in mente habui.*“ (Размишљао сам о древним данима и сећао се година вечности.)

Па и без икаквог натписа, његово дело као такво говори то исто.

Али, на крају крајева, све су то питања технике, методе, обичаја. Све је то мање или више занимљива игра духа поводом једног дела и око њега. Није уопште толико важно да ли један приповедач описује садашњост или прошлост, или се смело залеће у будућност; оно што је при том главно, то је дух који је надахнута његова прича, она основна порука коју људима казује његово дело. А о томе, наравно, нема и не може бити прописа ни правила. Свака прича своју причу по својој унутарњој потреби, по мери својих наслеђених или стечених склоности и схватања и снази својих изражајних могућности; свака сноси моралну одговорност за оно што прича, и сваког треба пустити да слободно прича. Али допуштено је, мислим, на крају пожелети да прича коју данашњи приповедач прича људима свога времена, без обзира на њен облик и њену тему, не буде ни затрована мржњом ни заглушена грмљавином убилачког оружја, него што је могуће више покретана љубављу и вођена ширином и ведрином слободног људског духа. Јер, приповедач и његово дело не служе ничем ако на један или на други начин не служе човеку и човечности. То је оно што је битно. И то је оно што сам сматрао за добро да истакнем у овом свом кратком пригодном разматрању које ћу, ако ми допустите, завршити као што сам и почео: са изразом дубоке и искрене захвалности.“

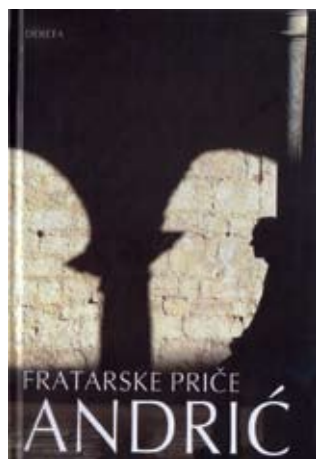
„Све су Дрине овој свијетли криве; никада се оне неће моћи све ни јошјуче исправити; никада не смијемо йрестјайати да их исправљамо.“

Иво Андрић, Знакови йоред йушћа

Године 2011. биће обележено педесет година од уручења Нобелове награде Иви Андрићу. Прослави тог великог и врло важног јубилеја придружиће се и *ГА Дерета* објављивањем четири књиге Андрићевих приповедака у избору Задужбине Иве Андрића: *Фраатарске приче*, *Приче о градовима*, *Женске приче* и *Приче о деци*. Поново ће бити осветљена нека најважнија Андрићева дела о којим се сада говори само када су у питању избори, антологије, и није важно да ли се то дешава у Србији, Босни, Хрватској или негде у свету где бораве Андрићеве јунаци. Андрићев роман *На Дрини ћуприја* сматра се једним најзначајнијих књига двадесетог века.

АНДРИЋ, Иво : Фраатарске приче, – Београд : Дерета, Избрана дела, 2010.

За ову збирку прича мотивски су изабране приче о фратрима, тако да се по самом наслову види о чему ће бити речи у њима. Уједно таквим избором књига прича, поред сопствених карактеристика, постаје и венац прича. У *Фраатарским причама* изабране су У мусафирхани, У зиндану, Исповијед, Код казана, У воденици, Шала Самсурином хану, Труп, Чаша, Напаст, Проба. Било је довољно само да се приче о фратрима групишу и мотивски издвоје и да се могу сагледати у новом светлу.

АНДРИЋ, Иво : Приче о градовима, – Београд : Дерета, Избрана дела, 2011.

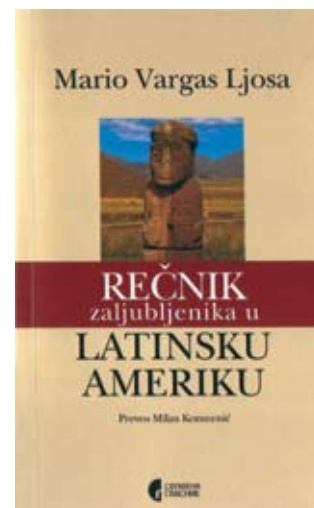
У време када су се појављивале, књиге Иве Андрића дочекиване су с великом добродошлицом и код нас, а и у иностранству, и тумачене су као књиге које садрже неку посебну заводљиву снагу што је хтела да промени (а у томе је и те како успела) начин уметничког мишљења и схватање односа у човековом свету; која је желела да другачије употреби језик и помоћу његовог новог структурирања из психичког и друштвеног живота човека измами нове садржаје, као и слободнији начин испитивања, с већом идејном, моралном и друштвеном жестином. Та обележја Андрићевих прозних књига, а посебно књига приповедака, донела су му карактеристике бескомпромисног писца и истакла га као луцидну громаду српске и европске књижевности двадесетог века. Приче: Дан у Риму, Први дан у радосном граду, Занос и страдање Томе Гауса, Проклета историја, Ноћ у Алхамбри, На лађи, Панорама и Љубав и друге.

ВАРГАС, Марио Љоса: Речник заљубљеника у Латинску Америку, превео Милан Комненић, билиотека Књижевне науке, уметност и култура, Службени гласник, Београд, 2010.

Прошле године је Нобелову награду за књижевност добио Марио Варгас Љоса. Један од ретких писаца добитника Нобелове награде који је код нас дуго превођен. Почев од романа *Град и њи*, затим *Рај* за смак свећа, *Разговор у катедрали*, *Повес*и њо *Мајји*, *Тејка* Хуанија и *Иискара*ло, *Похвала њомјаци*, *Аванјуре* неваљале девојчице. Марио Варгас Љоса, перуански је романописац, новинар и есејиста. Рођен је у Арекипи. Речник заљубљеника у Латинску Америку која говори о разним занимљивостима који се тичу Латинке Америке, почев од важних људи, њихових сусрета са Љосом,

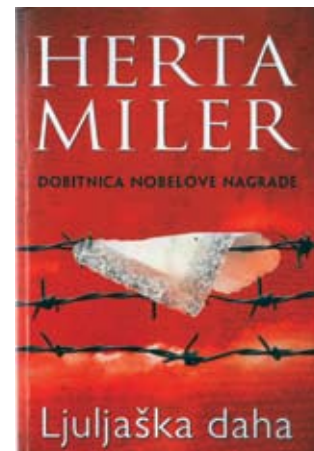
до градова, архитектуре, археологије до старих народа. Он сам у поговору каже: „Латинску Америку сам открио тек шездесетих година у Паризу. До тада сам био млади Перуанац који је, осим писаца своје земље, читао искључиво северноамеричке и европске писце, а међу њима у првом реду француске. Изузев неколико славних имена, попут Пабла Неруде и Хорхеа Луиса Борхеса, једва да сам познавао још понеког латино-америчког писца, а саму Латинску Америку никада нисам посматрао као културну целину, него сам је замишљао више као извешан архипелаг земаља међу којима су узајамне везе више него лабаве.“ Азбучни начин груписања појмова доводи до тога да човек сазна много тога што није ни претпостављао да се може налазити у некој књизи, а ако је читалац пратио преводе овог писца, употпуниће билиотеку новим делом Нобеловца.

МИЛЕР, Херта : Љуљашка духа, превод с немачког Небојша Бараћ. – Београд : Лагуна, Библиотека Златни змај, 2010.

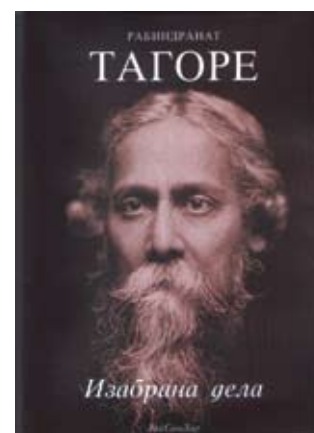
Херта Милер је рођена 1953. године у Ничидорфу у Румунији. Од 1987. године живи у Берлину. Нобелову награду је добила 2009. године. Када је објављено ко је добитник Нобелове награде, наше јавно мњење је било зачуђено да је тек Хертина проза преведена. И после годину дана ево њеног првог романа.

Ако је двадесети век био век логора, ево још једног романа који говори о логорима. Много је књига написано о логорима. Када је Совјетска армија ушла у Румунију покупила је Немце и одвела их у Совјетски савез да обнављају порушену земљу. Књига је написана у деловима који су скоро појмовни, и везани за логорски речник.

РАБИНДРАНТ, Тагоре : Избрана дела, превели и приредили, Александар Ђустић и Александар Љубиша. – Београд : ЛекСанДар, 2010.

Ове године биће сто педест година од рођења великог индијског песника Рабиндранта Тагореа. Он је прославио бенгалски језик, и био је први носилац Нобелове награде из другог света. Нобелова награда додељена му је пред сами Први светски рат 1913. Његово дело је напре прихваћено у Енглеској где су га величали Б. В. Јетс и Езра Паунд. У нашој земљи најпознатији су били преводи Давида С Пијадеа Тагорине књиге *Градина*р. Његова поезија се одликује једноставношћу емоција. У овој књизи, поред *Баишована*, уврштена је најчувенија књига песама *Гитанџали*, затим књиге песама *Млад месец*, *Сакуљанање њогова*. Осим песничких књига преведене су и две књиге есеја *Садина* – *Остварење животи*а и *Релиџија човека*. Предговор ове књиге је текст В. Б. Јетса. Задивљен природом и њеним детаљима, своје прве песме написао је у својој осмој години. До седамнаесте године живота образовао се код куће, када је на очево инсистирање отишао у Енглеску да би студирао права. Студије у Енглеској није довршио, већ се вратио у Индију и определио за књижевност. Током боравка у Лондону објавио је своје прве две збирке песама - *Вечерње њесме* и *Јушарње њесме*. Посетио је Југославију 1926. године.

Славољуб Марковић

КЊИЖЕВНЕ МЕТАФОРЕ У ФИЛМОВИМА ДЕЈВИДА КРОНЕНБЕРГА

БРАУНИНГ, Марк: ДЕЈВИД КРОНЕНБЕРГ
АУТОР ИЛИ РЕДИТЕЉ? Превела са енгле-
ског Гордана Башкот – Београд, Филмски цен-
тар Србије; 2009. – 258 стр.

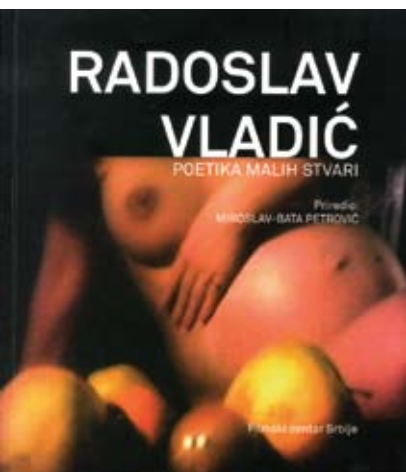
Пред читаоцима је књига која на детаљан и прецизан начин осветљава рад једног од најпознатијих канадских синеаста Дејвида Кроненберга. Овај редитељ никада није скривао дивљење према књижевности. У интервјуима стално истиче да писање представља најпрецизнију припрему за филмску адаптацију одређеног књижевног дела. Са поменутом тезом сложио би се и теоретичар филма Џефри Вагнер, који је у својој студији „Роман и филм“ истакао да постоје само три начина помоћу којих филмски редитељи могу да адаптирају одређене прозне предлошке: транспозиција, коментар и аналогија. Транспозиција је директно преношење романсијерског штива на филмски екран; коментар означава изворни материјал који се мења у појединим тренуцима, док аналогија представља отклон од главне литерарне основе зарад стварања новог уметничког дела. Као филмски редитељ Дејвид Кроненберг најближи је трећој Вагнеровој поставци. Наиме, сви филмови које је Кроненберг реализовао у протеклих двадесет и осам година, од „Видеодрома“ (1982) до „Насилничке прошлости“ (2005) базирани су на романсијерским предлошцима. На пример, „Голи ручак“ рађен је по истоименом култном роману „Виџема Бароуза; „Судар“ по роману Џ. Г. Баларда; роман „Уклети близанци“, који је Кроненберг такође екранизовао Берија Вуда и Џека Гисленда заснован је на истинитој причи о близанцима угледним гинеколозима Стјуарту и Сирилу Маркусу, који су пронађени мртви у свом њујоршком стану. Смрт је наступила због прекомерне дозе дроге. Роман

„Спајдер“, који је Кроненберг снимио 2003. године, такође је адаптација прозе ментално оболелог научника Патрика МекГарта. Књига Марка Браунинга доследно следи Кроненбергову тезу да је све више романа писаних са свешћу да без проблема могу бити екранизовани. Састављена је од шест дугих поглавља који на компаративан начин (односно књижевног дела, психоанализе и филмске адаптације) анализирају следеће Кроненбергове филмове: „Видеодром“, „Уклети близанци“, „Голи ручак“, „Судар“, „Егзистенс“ и „Спајдер“. Кроненберга као једног специфичног синеасту чин писања превасходно интересује као метафора, али и као књижевна активност која је повезана са стварањем и уређивањем нечије реалности, што у бити и представља основно полазиште филмске верзије Бароузовог романа „Голи ручак“. Овај редитељ метафору књижевног обиља користи и када говори о својој кући која се налази у Торонту: „Мој дом конструисан је зидовима од књига“. Зато његови филмови изискују више књижевних него филмских тумачења. У филмовима Дејвида Кроненберга дуги кадрови и маратонски фарови у уводним експозицијским секвенцама доминирају над класичном линеарном филмском нарацијом. Кроненберг, на пример, и поред тога што га поједини филмски критичари посматрају искључиво као жанровског филмског редитеља, не показује велико интересовање за класичне поджанрове хорора као што су филмови о вампирима, вукодлацима, зомбијима, поремећеним серијским и масовним убицама. Он презире естетику у којој жртве непрекидно вриште, зато што његовом мишљењу смрт представља крајњи исход биолошких и еволутивних промена. И то је један од разлога због којих филмове које је снимио Дејвид Кроненберг, можемо посматрати као завршна поглавља појединих прозаида.

СНИМАТЕЉ СА СЕНЗИБИЛИТЕТОМ ПЕСНИКА

ВЛАДИЋ, Радослав, ПОЕТИКА МАЛИХ СТВАРИ, приредио Мирослав Бата Петровић; – Београд, Филмски центар Србије, 2010. – 133 стр.

Радослав Владић (рођен 1952. године у Београду) један је од најбољих српских редитеља краткометражних алтернативних и документарних филмова, а исто тако и један од најпознатијих директора фотографије који је сарађивао са најугледнијим филмским редитељима. Свој специфичан сниматељски рад Владић је показао у једном од најпознатијих дугометражних играних филмова Живка Николића „Лепота порока“. У овом остварењу он је као директор фотографије исказао префињен смицао за дискретно исказан еротизам; нага тела протагониста углавном су снимана у контрастним оквирима. Својим алтернативним и документарним филмовима Радослав Владић је постигао велики успех. Најпознатији његови кратки филмови су „Доручак“, „Ку“, „Скоро ће зима“, „Маринела“ и „Кућа“. Последњи наведени филм архивиран је у Музеју модерних уметности у Њујорку. У уводној студији приређивач ове монографије Мирослав Бата Петровић, између осталог истакао је: „Радослав Владић је својеврстан песник филма, лиричар најфинијих осећања и веома вешт у њиховој филмској артикулацији. Он никада не говори

буквално о ономе што жели да нам пренесе као свој доживљај или идеју. Тако, на пример, у филму „Маринела“ Владић нам кроз обичне стварчице рано преминуле девојке, које затиче у њеној соби, не говори о смрти, већ о вечности. Он не поставља вечно питање шта је са људском душом када неко физички напусти овај свет. Он одмах даје одговор: душа остаје у стварима које су припадале преминулој особи“. Ова монографија била би још богатија када би се детаљније анализирао Владићев сниматељски рад у филмовима других редитеља. Надамо се да ће приређивач и издавач исправити то у неком од наредних издања ове за филмске сладокусце неопходне монографије.

Душан Цицвара

СТИГ ЛАШОН: „МИЛЕНИЈУМ“ – ТРИЛОГИЈА КОЈА ЈЕ ОДУШЕВИЛА СВЕТ

Шведски новинар и прозни писац Стиг Лашон (1954–2004) нажалост није дочекао да ужива у комерцијалном успеху који је прво на скандинавском, а онда и на светском књижевном тржишту направила његова романсијерска трилогија „Миленијум“. Чим је завршио са писањем трећег романа из серијала „Миленијум“, под називом „Куле од карата“, изненада је преминуо. У згради у којој се налазила редакција његовог часописа „Експо“ није радио лифт па се Ларсон трчећим корацима пењао уз степенице, да не би закаснио на почетак редакцијског састанка. Том приликом добио је инфаркт. Чињеница је да Лашон није живео спортским животом. Превисше је пушио, помало и пио, и уз предан новинарски рад за последње три године живота исписао је око 2000 страница одличног трилер серијала, који је после његове смрти постао глобални књижевни феномен, са око тридесет милиона продатих примерака. У чему је тајна успеха Лашонових романа „Мушкарци који мрзе жене“, „Девојчица која се играла ватром“ и „Куле од карата“? Прво, ови романи писани су у најбољем маниру трилер прозе. Затим Лашонов вишедеценијски новинарски рад савршено се одсликава на његов приповедачки стил који је прецизан и искључиво фокусиран на основну тему. Када се ишчита завршни део трилогије „Миленијум“, под називом „Куле од карата“ читаоцима постаје јасно да је Лашон већ у уводним страницама смислио целу конструкцију сопствене прозе. Оно што се разрешава у трећем делу постављено је у првом; само што тек у „Кули од карата“ на површину израђају мрачне тајне бројних обавештајних служби. Као изузетно информисан човек Лашон је у своју прозу убацио и ликове професионалних убица браће Николић, који представљају значајну карикатуру у дуванском рату мафија са простора бивше СФРЈ.

Два главна лика која чине окосницу читавог серијала „Миленијум“ су довољно супростављени да њихови односи који се непрестано мењају кроз заплет ове прозе буду привлачни за читање. Она је Лизбет Саландер, бледа девојка анорексичног изгледа, истовијерана по целом телу, са пробушеним носем и обрвом, која као најбоља детективка престижне стокхолмске фирме за обезбеђење представља комбинацију Пипи Дуге Чарапе, Модести Блејз, и делимично Ларе Крафт. Он је Микаел Кале Блумквист, један од водећих шведских новинара и сувласник часописа „Миленијум“, по коме је ова трилогија и прозвана. Блумквист је бескомпромисни борац у расветљавању друштвених аномалија, и очито је да по свим карактеристикама описаним у трилогији представља пројекцију самог Лашона. Осим уверљивих заплета, Лашон је искористио сопствену публицистичку обавештеност да у романе угради оштру критику шведског друштвеног уређења са почетка новог века и на бескомпромисан начин жигосе корупцију, криминал и мизогинију која је скривена иза нашминкане фасаде једне уређене државе. Неочекивана огромна популарност трилогије „Миленијум“ Стига Лашона учинила је постхумно најпродаванијим европским писцем у протекле две године. Анализирајући планетарни успех ове прозе, амерички часопис „People“ је трилогију „Миленијум“ (на српском језику Лашонову романсијерску трилогију објавила је београдска „Чаробна књига“) прогласио највећим шведским феноменом после појаве поп групе „ABBA“.

Душан Цицвара

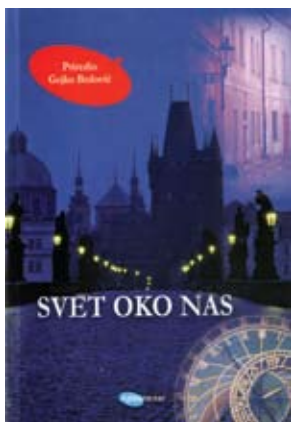
БРАЈКОВИЋ, Драгомир : Гласови неумрлих, антологија песника, приредио Драгомир Брајковић, РТС, Радио Београд, Службени гласник, Београд, 2010.

Из фонотеке Радио Београда, где су наступали многи песници, Драгомир Брајковић је издвојио песме песника који нису у животу и саставио својеврсну антологију звука и песама коју је назвао *Гласови неумрлих*. У овој антологији тако су се нашли наши најзначајни писци. Лепо је чути Симу Пандуровића како рецитије *Бисерне очи*, затим Милоша Црњанског, Иву Андрића, као и писце који су умрли у последњој деценији двадесетог и почетком двадесет првог века, између осталих, Брану Петровића, Душка Трифуновића, Рашу Ливаду. У књизи је и већина антологијских песама Милоша Црњанског, Оскара Давича, Добрише Ћесарића, Изета Сарајлића, као и других песника. Нажалост, након што је припремљена ова антологија, умро је њен приређивач Драгомир Брајковић.

БОЖОВИЋ, Гојко : Свет око нас, Европски градови у новој српској приповеци, приредио Гојко Божовић, Библиотека Тема, Архипелаг, 2011.

До скоро су биле карактеристичне антологије песама по мотивима или по темама. Давид Албахари је скоро саставио антологију прича о колачима, а ево сада Гојко Божовић прави антологију у којој су главни јунаци градови. У њој су заступљени наши савремени преповедачи од Виде Огњеновић, Мирјане Павловић, Милисаве Савића, Јовице Аћина, Давида Албахарија, па до Владимира Тасића и Ласла Блашковића. Рања прича дешава се у разним градовима света. Париз, Беч, Рекјавик, Осло. Неки од градова су давно били тема српске књижевности, а како су се наши писци, раштркали широм света у нашу књижевност улазе градови скоро целог света. У говору Гојко Божовић сам каже да: „У средишту ових прича јесте слика града. Она се обликује поступно, у садејству новијих и старијих слојева, искуства и културе, историје и проживљених увида.“

БЕЛЧА, Остојић Олга : Куће у којима смо живели, Прометеј, Нови Сад

Поред оних бучних писаца који су својим изјавама, партијским активностима стално присутни у медијима, постоје писци који чекају да буду вредновани, годинама тихо и мирно објављују занимљиве књиге, онако тихо како их и пишу. Олга Остојић Белча рођена је у Уљми код Вршца. До сада је објавила романа: *Смрти јодушине доба* (1963, 2003) *Анина кожа* (1971, 2003), *Дрво на ивици јусишње* (1983, 2005) и *Несаница* (1989, 2008), књиге есеја *Повраћајак у зачичајни प्रदेश* (1985) и *Прејознавање дана* (2002) и збирку песама *Насликајте ме предео* (2004), књигу приповедака *Освећени прозор* (1986). Превела је са француског дела Фламариона, Метерлинка, Уисманса и Сирана де Бержерака. Књига прича *Куће у којима смо живели* јесте венац прича које говоре о одрастању две девојчице, сестре близнакиње, у једном војвођанском месту. Приче су повезане међу собом и топло испричане. Смењују се ликови из детињства почев од блиских предака до особених људи. Интересантна је позиција нараторки: две сестре приповедају приче. Често су испричане у првом лицу множине.

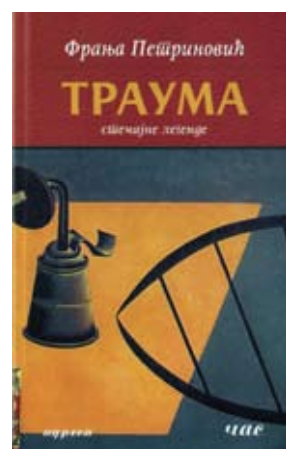
ВУЈИЧИЋ, Мића: Оштар старт. – Београд: Стубови културе, 2010.

Роман *Оштар старт*, прва књига Миће Вујичића (1979, Мокрин, од 1998. пише као слободни новинар за *Полицику*, *Блиц*, *Данас*, *Дневник*, *Мокринске новине*, недељник *Кикиндске*, итд. Прозу објављивао у књижевној периодици) бар тројако оправдава свој назив. Према збивањима у роману, „оштар старт“ је део проблема једног од ликових, нараторовог (дечак) оца, фудбалског судије у тзв. „бетон“ лиги Баната, најнижи ранг такмичења из кога се чак не испада (у Поморављу те локалне лиге зову „бундес“ лиге“ јер је обичај (или је био) да домаћини судију дарују бундом за супругу не би ли судио „објективно“ у њихову корист, али, када му и гостујући тим обећа бунду, можда лепшу и скупљу, настају „оштри“ често и судски заплети), с друге стране оштар старт временски је смештен у прошлу деценију чији се шири, друштвени и политички контекст догађаја, и те како „прелама“ на судбине нараторове породице и севернобанатско село Мокрин. Трећа оправданост би била чињеница да уметничким квалитетима свог романијерског првенца, Вујичић „оштро“ и супериорно улази у савремену, млађу српску прозу. Реч је о роману у коме доминира аутентични хумористички сказ наратора, сенчен благом/доброћудном иронијом (прича о оцу, из правог времена приче одсутном његовом брату близанцу Сими, нараторовом стрицу, боемском другу песника Мирослава/Мике Антића, који никако да се „врати“ са вуковарског ратишта, нараторовој мајци стоматологу, али по вокацији „непоправљивом“ политичару, која усред своје банатске куће отвара локалну, тада „врло“ опозициону радио станицу у којој је она једини новинар, и муж други који чита свој фудбалски статистичко-табеларни-математички арсенал „бетон“ лиге, ту је деда који у позној старости учи енглески и баба Драгиња која је излечила Тита од ноћних мора које су му кварила апетит), рекосмо, дечака који прича о збивањима око себе. Вујичић је написао роман за књижевне сладокусце свих узраста, за који надамо се, да ће имати и темељнију критичку рецепцију од овог кратког представљања. Последња деценија 20. века са којом је у прошлост отишла и Југославија, у „мору“ тамне, депресивне, ратне прозе писаца из република бивше државе, добила је свој прави хумористички роман, за старије читаоце помало и елегичан.

ПЕТРИНОВИЋ, Фрања: Траума. – Нови Сад: Адреса, 2009.

Књигу *Траума* са поднасловом *свечане лезе* можемо одредити и као венац прича, али и као „роман у најширем смислу, роман времена и простора, краја века у сутонском Новом Саду“, како су га доживели рецензенти Јован Зивлак и Владимир Гвозден. У односу на своју рану прозу Петриновић у *Трауми* прави зреле компромисе. Сада су пред нама „живе“ фигуре, ликови из препознатљивог комшилука, Новосађани, али могу бити и ликови и из других градова „транзиционе“ Србије. У првој и другој причи ликови су изложени наизглед немотивисаним/необразложеним провалама насиља, али наратор описом насилника и туробном мрежом описа „око централног догађаја“ приче и те како убедљиво мотивише чинове, бивајући сасвим на другој страни од чувеновог Жидовог открића (и даље врло важног за психологију и психијатрију) с почетка прошлог века, тзв. „безразложног акта“. Прича *Висококвалификовани ђењач* можда ће измамити сетан осмех, али ту је реч о реалности коју писац региструје, она је за Сергеја и његову жену (актери приче) погрешна/извитоперена и нема потребе да је писац извитоперава. Та губитничка реалност није боља за читаву галерију Петриновићевих ликових (пензионисани наставник општетехничког образовања, бивши студент агрономије, научна нада нације и његов ментални лом у транзицији, кројач из приче *Кукуиша неусиња*, и други).

Славољуб Марковић
Небојша Ђосић

Рони Џеј (Roni Jay)

10 НАЈВАЖНИЈИХ СТВАРИ КОЈЕ МОЖЕТЕ ДА УЧИНИТЕ ЗА СВОЈУ ДЕЦУ

илустровала Неда Докић, превела са енглеског Вукица Станковић

Ништа није важније од деце и сваки родитељ жели да учини оно што је најбоље за њих и да буде што бољи родитељ. Али како да знамо да ли нам то полази за руком? Никада није могуће све урадити – живот је препун обавеза и никад немамо онолико времена колико бисмо желели. Шта је, дакле, оно што је најважније за одгајање срећне, здраве и уравнотежене деце? Књига 10 најважнијих ствари које можете да учините за своју децу даје одговор на то кључно питање, као и на многа друга, укључујући и следећа: Шта је оно најважније што свакако морамо да урадимо? Како да на најбољи могући начин проведемо време са својом децом? Шта је оно најзначајније чему можемо да научимо децу, а што ће имати највећи позитиван утицај на њихов живот? Које су то ситнице важне за њихову срећу и успех у будућности? У овој књизи налази се низ драгоцених савета који ће деци омогућити да имају срећно детињство и да буду припремљена за испуњен живот одрасле особе, а родитељима ће олакшати живот. У десет поглавља описане су све најбитније вештине које су родитељима потребне да децу безбедно изведу до краја пубертета и да знају да су обавили тај посао на најбољи могући начин.

БЕОГРАД У ДОБА КНЕЗА МИЛОША ОБРЕНОВИЋА

Написала др Ана Столић

Илустровали Мирољуб Милутиновић Брада и Синиша Бановић

Сазнајте како се живело у Београду након Другог српског устанка! И још нешто:

- ♦ која су велика здања подигнута у Београду
- ♦ у чијим кућама се прво појавио европски намештај
- ♦ када је у Србији одштампана прва школска књига
- ♦ шта је све, осим бриге о сигурности, била дужност полиције
- ♦ шта се користило као лек против колере и других опаких болести
- ♦ шта се све могло наћи на кнежевој трпези.

проф др. Живојин С. Станојчић

ГРАМАТИКА СРПСКОГ КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА

Истакнути српски лингвиста и професор Београдског универзитета Живојин Станојчић написао је Граматику српског књижевног језика у којој је, на преко 400 страна, у пет поглавља, дао потпуно дескриптивно-аналитички приказ свих нивоа српског стандардног књижевног језика. Књигу одликује концизност излагања, ра-

КЊИГЕ ЗА ДЕЦУ Креативни центар

зумљив језик и низ добро одабраних примера којима се језичке појаве тумаче. Она је драгоцен и незаобилазан приручник културно-језичке комуникације у друштву, намењен ученицима средњих школа, студентима и уопште свима који се баве српским језиком.

проф др. Душка Кликовац

ГРАМАТИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

Граматику српског језика за основну школу проф. др Душке Кликовац прилагођена је захтевима најновијег наставног програма, а њена намена у пракси већ је потврђена. Одобрена је од стране Министарства просвете Републике Србије. Књига је: велика помоћ ученику у самосталном учењу, путоказ и ослонац наставнику за кретање кроз градиво, прилагођена могућностима ученика да се граматику служе у свакодневном раду, илустрована одличним примерима, намењена свима онима у Србији и дијаспори који желе да боље упознају српски језик и развију језичку културу.

Рејчел Морис

ПРИРУЧНИК ЗА САМОХРАНЕ РОДИТЕЉЕ

илустровао Душан Павлић превела са енглеског Мирјана Попов Слијепчевић

Живот самохраног родитеља уме да буде тежак. Самохрани родитељ мора да игра све улоге у животу своје деце – домаћице, хранитеља, неговатељице, васпитача, учитеља и многе друге. При том је најтеже што најчешће мора да игра улогу и оца и мајке. Како све то постићи и издржати толики напор? Како да самохраним родитељима и њиховој деци живот буде бољи? Није лако бити самохрани родитељ, али то доноси и задовољство. С много хумора и уз мноштво корисних савета, Рејчел Морис у овој књизи износи своје искуство и пружа корисне информације како би самохране родитеље провела кроз замршен лавиринт и упутила ка животу у којем могу да уживају са својом децом. У овој књизи самохрани родитељи ће: открити како да изграде четири стуба свог живота (љубавни, друштвени, породични и пословни) да би били срећнији, сазнали како њихова деца могу да се осећају и да реагују од раног детињства до тинејџерског доба, научити које практичне кораке могу да

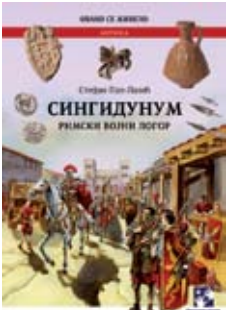

спроведу како би њима и њиховој деци живот текао уз мање трзавица, ослободити се осећаја кривице и више уживати са својом децом.

СИНГИДУНУМ РИМСКИ ВОЈНИ ЛОГОР

Написао др Стефан Поп-Лазич, илустровао Синиша Бановић

Сазнајте како су живели становници насеља и војног логора Сингидунума! И још нешто: о правилима при изградњи логора, колико војника је било смештено у логору и које су им биле свакодневне обавезе, каква права су имали грађани, а каква странци, ко је диктирао моду и какав накит се ценио, шта је био симбол легије IV Флавије, у каквом посућу су се чувале намирнице и која су била омиљена јела.

ШТА НАМ КОКА ДАЈЕ Стихови за допуњавање

Написала Вера Смиљанић

Илустровала Мања Радић-Митровић

Уз помоћ ове књиге тренуци заједничког читања биће забавни и корисни. Драги одрасли, придружите се најмлађима у игри речима тако што ћете им прочитати стихове и помоћи да доврше реченицу одговарајућом римом.

Предлажемо вам и да:

- ♦ поставите детету и друга питања у вези са сликом;
- ♦ подстакните дете на то да само смисли стихове у вези с још неким појмом са слике;
- ♦ помозите му да међу понуђеним решењима задатка пронађе налепницу са тачним одговором и потом је залепи у празно поље поред одговарајућег стиха.

Не треба да вас обесхрабри то што ће неки од стихова детету бити тешки за допуњавање. Прескочите их и вратите им се касније или други пут, кад дете порасте. Биће узбудљиво кад при неком следећем читању књиге детету сине право решење!

ВЛАДАРСКИ И ВЛАСТЕОСКИ ДВОР У СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Написао др Марко Поповић

илустровао Синиша Бановић

Сазнајте како су живели владар и дворани на средњовековном двору! И још нешто: где су се налазили дворови српских владара, ко је све чинио владареву свиту, како су владари дочекивали високе госте, у каквим су постељама спавали владари, какво је оружје коришћено на витешким турнирима, какав је био свакодневни живот цара Душана.

Одбрана језика је света дужност једног народа

Преживела је папину забрану 1060. године као „ђавољи изум Методија“. Царица Марија Терезија и цар Франц Јосиф су је цензурали. Под аустроугарском окупацијом 1915–1918. била је забрањена. Преживела је и „Законске одредбе о забрани ћирилице у НДХ“ 1941. године. Да, ћирилица је имала много непријатеља и била јавно забрањивана. Али, преживела је. И разне окупаторе и римокатоличку цркву, па чак и комунисте. Оно што је поражавајуће, јесте да, иако је опстала када су је забрањивали, ћирилица прети да нестане у времену када је Уставом гарантована, и када у државном апарату постоје људи који су плаћени за њено очување! Суморне прогнозе статистичара су, да ће, ако се настави са оваквим темпом експанзије латинице, за двадесетак година од ћирилице остати само траг на надгробним плочама! Уосталом, статистичари уопште нису потребни да би се видело оно што се дешава наочиглед свих нас. Довољно је прошетати престоницом и видети написе на ресторанима, продавницама или кафићима. Скоро ниједан није ћирилични! Затирање српског националног писма налази се у завршној фази и то је сигурна назнака будућег затирања српског националног идентитета. Бићемо први народ у свету који је увео у свој језик туђе писмо, а своје миленијумско наслеђе избацио. Писмо представља језик, а језик народ. И зато нема народа без језика, а језика без писма. Немарност српског народа за своје основне вредности болна је и више него забрињавајућа. Главни узрок што Срби не посвећују довољну пажњу ћирилици је тај што су се несвесно почели удаљавати од свог идентитета и идентификовали са другима. Често се може чути од појединаца како ћириличном писму придају најчудније атрибуте попут „застарело“, „сељачко“, „националистичко“. При том сви они заборављају (или што је још горе, не знају!) чињеницу да је ћирилица по савршености, економичности и правилу „једно слово једнако један глас“, убедљиво најсавршеније писмо у Европи, а по подељености за српски језик, и у свету. Ту је и снобизам и малограђанштина последњих скоројевића обогатених на народној муци који називе својих локала најчешће испишују на страним језицима и нећириличним писмом, мислећи, ваљда, да је то начин да се укључе у западни свет“ богатства, уживања и профита“. То, нажалост, само говори да је српски народ запао у кризу идентитета и да не поштује свој језик, писмо, културу, онако како то поштују сви европски народи. Одрицање српског народа од сопственог писма знак је одсуства свести о потреби вредновања сопствених културних вредности, чувања националног идентитета и њихових обележја. Оно, такође, указује на комплекс ниже вредности и погрешно схватање да ће нас удаљавање од себе самих приближити другима. Све што имамо у традицији и култури писано је ћирилицом и њеним занемаривањем ми се одричемо десетовековног културног наслеђа. Двоазбучност је судбина и усуд српског народа. Нико нема ништа против латинице, само мора да се зна да је ћирилица прво српско писмо. Ако је српски народ дубоко подељен, то се јасно читује преко његовог писма.

Нација која нема јединствен језик и писмо јесте подељена нација на рубу властите пропасти. Славни писац Бернард Шо сматрао је ћирилицу, најбољим, најједноставнијим и најлогичнијим писмом на свету. Он је чак тестаментом оставио новац као награду ономе ко успе да изврши ревизију енглеске абецеде по узору на српску азбуку. Све што се у стварности дешава у нашем писму последица је неуставности, незаконитости, нестручности и нерада државних органа, некултуре, просташтва, незнања и изгубљеног осећања за своје културне вредности. У супротном, не би могло да се деси да у Београду само 31,8 одсто јавних написа буде на ћирилици, а у Новом Саду тек 18,5 одсто. Тиме је ћирилица само формално у нашој земљи примарно писмо. Једини начин је да се овај проблем уреди законима, као што се уређује свуда у свету. У свим срединама законски се уређује коришћење службеног писма, а код нас, иако је Уставом гарантовано, препуштено је да га користи ко како хоће. Српски лингвисти својим ћутањем (или накарадним и нетачним учењем да српски језика има два писма) допринели су да се нестајање ћирилице из јавног живота погрешно тумачи као слободна воља грађана, који су ипак далеко ревноснији у чувању ћирилице од оних који су за то плаћени. Неписменост државних службеника у Србији поприма епске размере. Док је писменост била основни услов за пријем у државну службу пре сто година, данас је за то довољна способност набадања 24 слова енглеског алфабета на компјутерским тастатурама. Чињеница да је свет доживео технолошки напредак нарочито у сфери компјутеризације, као и империјално надирење енглеског језика, разлог су више да се ради на очувању ћириличног српског писма. Са уласком страних речи, ми полако губимо језик, па се онда не треба чудити што губимо државу и територије. Јер, колико је остало српских села и манастира на Косову и Метохији, толико је остало ћириличних натписа у српској престоници. Сви су изгубили да ћемо и ми у будућности постати

чланови интернационалног латиничног комонвелта и придружити се оним народима који су се на графичком плану својевољно или насилно одрекли спољашњег израза своје изворне културе.

Добро је, зато, сетити се завештања Стефана Немање, касније Светог Симеона, родоначелника владарске династије Немањића и творца моћне српске државе у средњем веку. О њему је Владика Николај написао: „Чудан је човек био Немања. Два имена (Стефан Немања и Свети Симеон), два крштења (по католичком и православном обреду), два звања (владар и монах) и два гроба (у Хиландару и Студеници)“. На самртничкој постели он ће српском покољењу оставити овакво завештање:

„Чувајте, чедо моје мило, језик као земљу. Реч се може изгубити као град, као земља, као душа. А шта је народ, изгуби ли језик, земљу, душу?!“ – одјекују његове заветне мисли и данас!

Одбрана језика – прва завештајна идеја овог дивног светитеља, и данас је света дужност народа који га има.

Свети Симеон Мироточиви даље подучава: „Не узимајте туђу реч у своја уста. Узмеш ли туђу реч, знај да је ниси освојио, него си себе потуђио. Боље ти је изгубити највећи, најтврђи град своје земље, него најмању и најнезнатнију реч свога језика.“

„Земље и државе не освајају се само мачевима, него и језицима. Знај да те је туђинац онолико освојио и покорио, колико ти је речи поткрао и својих натураио. Народ који изгуби своје речи, престаје бити народ.“

Јер, закључује премудри светитељ, „знај, чедо моје, да та битка између језика не траје дан-два, као битка међу војскама, нити годину-две, као битка међу народима, него век или два, а то је за језик исто тако мала мера времена, као за човека трен или два. Зато је, чедо моје, боље изгубити све битке и ратове, него изгубити језик. После изгубљене битке, изгубљених ратова, остаје народ. После изгубљеног језика, народа нема.“

Лела Мирковић

Милош Црњански – Живот у з

Гола душа – оно најдрагоценије у књижевности, простире се на страницама готово свих његових дела. Словенска душа – раскидана и гола. Његов бол везан је за све патње у свету. Живот је тужан свуд на свету. Све је то у његовом страсном, мрском тону, искрено и магловито, као што су страсне исповести. И туга, тешка, бескрајна и вечна због овог света који није сачињен по мери човека. Како је лако разумети сад оног усамљеног и меланхоличног човека, кога је мирис златног и руменог лишћа, знао опипати јаче но Хафиза вино, док би у јесен занесено лутао по парковима. Писца који је понирао у само дно људске душе, и тамо бележио све што затекне. „Од свих нас, једини је Црњански рођени писац“, говорио је често наш нобеловац Иво Андрић. Само је велики, достојно и исправно могао судити о великоме. Овај књижевни великан рођен је 26. октобра 1893. године у Чонграду (Мађарска), у сиромашној породици. Одрастао је у патријархално-родољубивој средини која ће му кулат Србије и њене прошлости усадити у душу као најдражу реликвију. Најдубље и најтрајније сензације својих дечачких година доживљавао је у типично националним и верским садржајима: црквена школа, икона светог Саве, тајан, српске песме и вечерње приче о народу који не поседује ништа велико што није платио ценом велике жртве. Отац Тома нижи чиновник, због свог темпераментног заступања српске мањинске политике бива „прогнан“ из Баната. Мајка му се звала Марија Вујић, родом из Панчева. Гимназију је учио код католичких фратара у Темишвару. Очева смрт у петом разреду била је подстицај да од осредњег постане један од најбољих ђака. Започете студије на Филозофском факултету у Бечу, завршио је, после рата, у Београду. Након дипломирања, 1920. године одлази у Париз где наставља студије. Годину дана касније, враћа се у земљу и венчава са Видом Ружић, познатом београдском лепотицом. Због Принципових револверских хитаца у Сарајеву, доживеће одмазду аустријских власти и у униформи аустријског војника биће послат на галицијски фронт да јуриша на Русе. У његове успомене неизбрисиво су се утиснули призори ратне пустоши. „...Фронт, болнице, па опет фронт, и љубави, свуда љубави, за хлеб и за шећер, све мокро, све киша и благо, магла и умирања“ – то су била виђења живота у којима је сазревао млади писац. Тридесет милиона нејужних мртвих људи нашло је места у његовим антитратним стиховима, које је он из рата донео у својој војничкој торби, прво у Загреб, а онда у Београд, где се најдуже задржао. Попут несрећног Хомеровог јунака, који се после дуге одисеје враћа на своју Итаку. Међутим, док је Одисеј знао да сачува бодрост духа и животну чврстину, Црњански се, са читавом својом генерацијом, вратио у разорену домовину са умором, резигнацијом и болом због свеопштег губитка људскости. Рат је оставио горак укус смрти и дубок траг који се одразио у његовом стваралаштву, нарочито због чињенице да се борио против припадника свог народа. Црњански је пред јавност први пут ступио са отменом европском драмом *Маска*, која је показала сав његов таленат и екстраваганцију. *Лирика Ишаке* (1919) изазвала је праву критичку полемику провалу беса, запрепаштења, ужасавања, подозрења и презрења према новим, рушилачким, антитрадиционалистичким концепцијама певања и промишљања поезије. Силовите и захуктале песме, биле су оригиналне својом бруталном искреношћу, а из опорих стихова одзвања пригушени крик оних, којима је рат прегазео душу. Али, да! Једно ново пролеће грануло је у нашој књижевности и гавранови су гракнули на њега. Привукао је похвале и погрде. Навикнута на имитације француске лирике, читалачкој публици тог времена, његове песме биће исувише необичне. Бунтовно родољубље, песимизам и његово словенско схватање греха, они неће разумети. Али онима који немају сензибилитета за такав доживљај узалудно је било објашњавати у чему су осиромашени. Ондашњи критичари не желе да Црњански буде Црњански, јер то зна-

чи бити нешто, а они нису у стању да схвате – нешто. Називаће га празним, безбојним, шупљим, трагикомичним књижевним бургијашем. „Поезија г. Црњанског мешавина је најбруталнијих неукосности, хитичке анархије, бизарности, живе и импресивне фантазије“ – рећи ће Сима Пандуровић. Већ у раним текстовима Црњански ће показати склоност ка меланхолији, и она ће провејавати у готово свим његовим делима. Запажени утицај Флоберовог *Новембра* на младог Црњанског односе се и на доживљај света кроз одсуство смисла и бол који је везан за свет патње. Он пише *Све... јуби смисао и снају једном њајансјивном њујом, која је у њирој, вечна и неизбежна*. У *Дневнику о Чарнојевићу* понавља неколико пута *Јесен и живић без смисла*, наглашавајући нихилистички доживљај живота. Главни јунак *Сеоба* спознаје да је све *јрах, смјрић, суетја, суетјисја*. Искази о киши, кроз преплитање спољашњег и унутрашњег света, приказују бескрајну жалост. Један исповедни фрагмент из дела *Код Хийерборејаца* казује: *џа моја меланхолија, џо је знак сјаросјић, замор живиоја*. Његова песма „Суматра“ означила је преседање у песничком стваралаштву код нас. Сама песма и објашњење јављају се у Српском књижевном гласнику (1920). Објашњење се сматра манифестом нашег српског експресионизма

названог према песми суматраизам. Сам назив означава Суматру као острво које симболише даљину, мир, спокој. Она носи у себи експресионистичко значење с-ума-трас (сишли с ума). Налажењем узвишене лепоте не губи се нижи свет, али се обуздава његова груба свемоћ, јер етеричне визије су изнад грубе стварности, а сан је важнији од јаве. Далека, етерична, неуништива лепота је изнад људске стварности. Спас од бездане туге у делу Црњанског представља и смисао љубави. У *Дневнику о Чарнојевићу* оспорава се и песимистички исказ *Јесен и живић без смисла – Љубав, како је љубав њиројазна*. Чини ми се једино она и јесен *јосјоје, све је јрујо само варка*. Тек када јунака освоји болест и када му се приближи смрт, он отера Пољакину и опет користећи симбол повезан са јесени обезвређује и љубав – *Лишће ми њише збојом и џада*. А зар није љубав само *лишће*? У другим романима, љубав се не открива као могући смисао живота, но као закаснело или истрошено осећање она собом носи меланхолију. Црњански је један од оних стваралаца који се као песник, приповедач, романсијер и публициста најгласније јављао, најдуже ћутао и у свом стварању постигао разнородне вредности и резултате. Сав његов живот протекао је у знаку сеоба, али и вртоглавица раскоши, горчине немаштине и изазова снобизма и биемштине. Све што је овај велики и оригинални уметник створио засновано је на унутрашњем искуству и на моћи свеобухватног сећања. Године 1926. Црњански ће чак изаћи и на двобој. Дантес је био Тадија Сондермајер. Својим финим, белим рукавицама, писац је, испљускао по лицу петорицу ваздухопловних официра. Знајући да ће бити убијен, четворица су сажаливши се на песника, одбили да се туку. Сондермајер се није сажалио. Ујутру је, на заказаном месту, писац имао право првог пуцња. Песник је погодио облаке, лишће, кровове небеса. Али не и противника. Официр Сондермајер мирно је нанишанио у Црњанског и три пута неуспешно покушавао да повуче ороз. На срећу, официр није знао како се пуца из старинског пиштоља породице Дунђерски, па је уместо ороза, хватао китњасте седефни украс који се налазио поред њега. Године 1935. Црњански одлази у Лондон. За време Другог рата, не пише ништа. Није желео да пише. „Не пева се у кући мртваца“ – рећи ће. Након рата, дискретно му дају на знање да ће, ако се врати, сигурно неколико година бити у затвору. Остаје у Лондону сањајући Срем. Завршава још неколико колеца (филмска режија, драматургија, спољна трговина), али за њега нема посла. Седи у подруму књижаре

знаку сеоба

за четири фунте недељно. Код коњушара бивше вице-краљице Индије добија скроман стан. Ту је писао *Друђу књићу Сеоба* док супруга Вида прави лутке. Уморан је, тужан и разочаран. Тај тежак и мучан период живота, у коме се опијао горким мирисом смрти, бесциљно лутајући по парковима, усамљен, сетан, са болом у души, овековечиће у делу *Роман о Лондону*. Повратак из Лондона уследио је 1965. године, сазнавши да се његова дела поново објављују у домовини. Те ноћи када се вратио, Београд је био дрхтав и потпуно опијен пролећем. Не бојам се смрти, умро сам хиљаду пута досад. Први пут сам умро када сам се родио. Рећи ће Црњански. А новине су писале: “Вратио се Милош Црњански”. Али то није била истина. Он, никада није ни одлазио. Говорио је осам језика: мађарски, немачки, енглески, француски, италијански, португалски, шпански и руски. И очекиваће да га разумеју на оном вечитом, деветом, матерњем. И поред тога, у Панчеву су, већ чувеном књижевнику, по повратку из Лондона, дали да ђацима предаје гимнастику! У трагању за обалама свог живота, он је с радошћу угледао Београд који је у његовој носталгији блистао „као кроз сузе људски смех“. У стиховима посвећеним Београду, потребно и надахнуто изразиће осећања повратника са дуге животне одисеје:

„У теби нема бесмисла и смрти ...

Ти и плач претвараш као даж у шарене дуге.

А кад дође час, да ми се срце старо стиша,

Твој ће багрем пасти на ме као киша“.

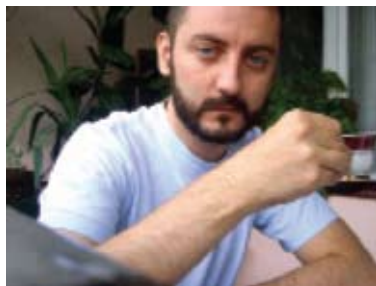
(Ламент над Београдом)

Ламент (плач) над Београдом, једна од најлепших песама о српској престоници, јесте врх широке и високе пирамиде емоција Милоша Црњанског о граду присутном у многим његовим прозним и поетским текстовима. Све његове три поеме: „Србија“, „Стражилово“, „Ламент над Београдом“ имају заједнички мотив – везаност за завичај песника луталице, путника изгубљеног у туђем свету. Он завичаја нема више, и сви га предели растужују својим суморним видцима. У његовим песмама има оног истог духа из кога су постале Шопенови ноктурни и прелиди. Музикалност је у његовој поезији и то не само у ритму речи, него у самој унутрашњој мелодији осећања израза, фразе у оној унутрашњој вибрацији душе од које подједнако дрхте и мисли и осећања и мозак и срце и нерви сами. Ко се препусти власти чистог осећања, сигурно ће то и осетити, будући да његова дела имају чар неспутаности емоција, непосредности и прозор су у један узбудљиви унутрашњи свет зачињен живом сликом бурних догађаја. Преко педесет година, критика ће жестоко и неаргументовано нападати Црњанског, кажњавајући његову плодност због сопствене јаловости. Писац је сматрао да има права да им одговори. Судски анали садрже податке о низу процеса у којима је писац тужилац или оптужени. Савременици најжалост, углавном виде само људе који су на великим положајима, но ретко или никад не виде људе, који су и без положаја велики. И како ће будућност судити над садашњошћу, тако и садашњост суди над прошлошћу. А ова садашњост слави и диве се Црњанском, док се оних који су га бездушно нападали и оспоравали, нико и не сећа. Ова сјајна звезда, винула се до победоносних висина и на небу намењеном онима који стварају пером, пламти неугасивим сјајем. А његови малоумни критичари и гонитељи:

„Они ишчезавају из вида нашег као ситна проја поред боров“ – рекао би Владика Николај.

Иако се критичарима у прошлости могло замерити на неаргументованим критикама, данашњим се не може замерити ништа. Зато што их нема. Данас је, у новинама готово немогуће наићи на књижевну критику, а камоли полемику, због неке песме или књиге. То је зато јер нема дубоких дела. Нажалост. Ми смо данас тако далеко од свих дубоких дела, јер смо далеко од свих дубоких осећања.

Лела Мирковић

Давор Матошевић – CD *Always be good to your enemies*

Необично је пријатно искуство бити сведок издавања управо овако конципираног макси сингла са укупно четири студијска звучна отиска, младог и талентованог певача и текстописца Давора Матошевића. Оно је, бар за сада, у полуакустичном руху и у потпуности је обојено англосаксонским лирским ткањем. Четири нумере откривају уметника Давора Матошевића у једном новом, савременом, модерном и свежем изражају, који своје корене може пронаћи у ретком дијапазону већ етаблираних светских уметника, попут Џејмса Бланта, на пример. Иако документ *We (something for us)*, већ сада има својеврсну заслужену видео подршку, лични фаворит нашег потписника је запис – *Colors*. Даворов вокал је емотиван и сензуалан а музички капут сведен а раскошан. Неке драгоцености морате открити и доживети сами.

VIP – CD *Жива истина Tilt / Bassivity*

Некако се испоставља да је основно, кључно и једино битно питање које поставља овај албум – да ли је у данашњем времену важнија материја од духа и духовности? По недвосмисленим опсервацијама које Икац и Реља исијавају на новом ЦД остварењу, за њих – а и нама би, можда, требало да буде – јесте ближа, дража и важнија, финансијска сатисфакција и управо такво, новчано задовољење. То се читава у више текстуалних момената – *Узми лову па и Лова, моћ, њошћовање*. Посебно је то изражено у својеврсном идолопоклонству усмереном ка њеном величанству новчаници од сто немачких марака, у идејно креативном смислу, веома инспиративном документу – *Клара Шуман*. С друге стране ове жестоке игре микрофона, двојица уметника, праве равнотежу горепоменутој тврђњи у кодаму *Осјави се музике*. Њега одликује веома исповедач тон који, несумњиво, целом лиричком тематском одабира даје посебну тежину и значај. Иако *VIP*, дефинитивно, нису подбацили овим издањем, притом нису ни бриљирали – уколико ми допустите и не замерите на тој слободи – мишљења сам да су уместо целог албума, могли објавити један маестрални макси сингл, који би на својим кружним путањама садржао дословце и искључиво три одличне нумере попут наслова *Мој ђрад*, *Сви ти дани леи* и, већ споменуто, *Осјави се музике*. То су сасвим довољно веродостојни и аутентични еквиваленти искрености и живота. Њиховог, али и нашег. Тачка.

„Бјесови“ – CD *Боље ти*

Култни састав „Бјесови“, поново је актуелан са својим новим дуогсвирајућим дуплим албумом – „Боље ти“. Не занемарујући евидентан допринос сваког инструменталисте понаособ, недвосмислено се испоставља да је кључна фигура овога састава Зоран Маринковић, јер он у „Бјесовима“ не само да пева, него је и композитор, текстописац, графички дизајнер, режисер видео спотова – једном речју прави, непатворени уметник. Зоран је врсни познавалац популарне културе и бритки аналитичар оовремене стварности и кроз личну и „твоју и моју“ духовности. Насловни звучни документ „Боље ти“ најлепше од свих комада на албуму презентује вишеслојност основне изражајне поруке. Иако она, текстуално, може деловати и упућивати на ординарну љубавну песму, ја бих је пре, знајући њихов досадашњи опус, гледао кроз призму врло конкретне, тј. „овде и сад“ духовности. Духовност или ако већ хоћете, религиозност „Бјесова“ је од стране публике, а и многих људи из света уметности и вере, прихваћена и подржана, зато што се Зоран, као „идеолог“ и вођа ове чудне „бјесне“ скупине, њоме бави кроз исповест, а лични пример је, сложићете се, најплеменитија и најделотворнија манифестација сваког духовног покушаја. Атмосферски и енергетски то су они стари „Бјесови“, али су иманентну им еклектичност у овом „новом наређењу“ дигли на ниво рок архетипа, који се опет врло често, такорећи у свакој песми, у сваком споту, разбија бруталним искорацима у ...експеримент..., у недефинисано..., у чисту креативност. Дуго се чекало на овај албум, али се исплатило. Истински фанови групе и посвећеници, верујем, биће веома задовољни!

Петар Аларгић CD *Амбитроника Л1*

Креативни рад Петра Аларгића је понајбоље слушати негде између саме поноћи и момента главог доба ноћи. Само тада ћете на најбољи начин моћи да приметите и (на својој кожи) осетите сваки бит, сваки семпл, сваки акорд, сваки трзај и откидај, забележен на ЦД издању „Амбитроника Л1“. Петар је један од ретких ствараоца који је потписао уметнички уговор о издавању албума у Америци. Иако сам наслов албума директно упућује на амбијенталну електронику, овде презентован уметнички рад то јесте, али, није само и искључиво то. Нумере „ГинТ 6“, потом „Еер НР1“ емитују неочекивано допадљив и никако монотон звук. Оне су тешко жанровски одредиве. Оно што је сасвим сигурно, оне вам могу послужити као идеалан подстицај и креативни патос за ваше креативно стварање и изражавање: писање поезије или сликање – у транс, наравно! Егзалтном. Ови Аларгићеви радови (њих дословце девет нанизаних један иза другог) само су на први поглед складни и хармонични, они су понајпре веома и дубоко емотивни резони вешто уклопљени и осмишљени да чине једну раритетну целину. Уколико слушате домаћу савремену прогресивну сцену, или, можда, страну, направите отклон и својеврсну предах. Послушајте „Амбитронику Л1“, размислите и замислите се. Чисто сумњам да ћете се разочарати. Ја нисам!

Милан Б. Појовић

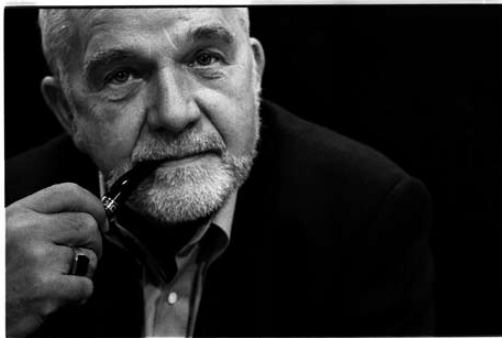
Поводом сто педесет година од смрти Артура Шопенхауера

У многим својим књигама (у последњим је реч о романтизму и о пријатељству између Гетеа и Шилера) Ридигер Сафрански својим читаоцима приповеда о немачкој духовној историји као о некој занимљивој авантури. На стопедесетогодишњицу смрти Артура Шопенхауера изашло је ново издање његовог дела „Шопенхауер и дивље године филозофије“. Михаел Клутер је разговарао са Сафранским о овом мислиоцу (1788–1860) који је деценијама живео у Франкфурту.

Господине Сафрански, Шопенхауер је нејо-средно пре смрти рекао: „Човечанство је јонешће научило од мене, што никада неће заборавити. „Што педесет година касније – што је то човечанство научило од њега и можда ипак заборавило?

Сафрански: Он је у филозофији начинио биолошко-антрополошки преокрет: човека не треба посматрати са становишта духа, већ најпре са становишта његове нагонске природе. Данас је то много јасније него у време када је живео Шопенхауер, који је зачетник оваквог начина размишљања. Дарвин и остали дошли су касније. Међутим, Шопенхауер није био биолог. Његова слика о човеку била је много богатија. Он је својом филозофијом

о поништењу воље на неки начин био мистик. Подигао је мост ка источним мудрим учењима, а посебно према будизму.

Ваша књига носи наслов „Шопенхауер и дивље године у филозофији“: Зашто су те године биле дивље?

Сафрански: То је било једно генијално време у филозофији, време Хегела, Шеллинга, Фихтеа... Откривена је снага делатног Ја, слобода, стваралачка прострaнства. Постојала је неукротива жеља за спекулацијом. Насупрот томе ми смо данас неоригинални, без духа, досадни, једноставно – ускогрудни. Шопенхауер је тада постао велико име. Он је примио филозофски импулс тог времена и окренуо га са невероватним самопоуздањем против филозофске свести његових савременика. Према њему човековим животом не управља *рацио*, већ нагони...

Такође и ово је рекао Шопенхауер: „Филозофија, у којој се између ствари не чује глас,

урлање, шкријући зуба и стравичан звук узјамној оштрици убијања, није филозофија.“ Зашто је то ипак?

Сафрански: Сасвим једноставно – зато што она онда није на разини реалности. Филозофија и не треба да поступа као велики терапеут. Шопенхауер није делио ову илузију. Његово начело је гласило: иако се против зла у основи мало може учинити, утолико га треба сагледати и примити у своју филозофију и у самом себи изазвати окрет ка бољем. То је искреније него заносити се исправљањем света.

Шопенхауер је нашу планету видео као једну од безбројних кули у космосу на којој „ецистира“ њесниви слој живих и прејознајљивих бића.“ Другим речима – ми живимо случајно и без ујочишћа у једном бесмисленом универзуму. Није ли Шопенхауер већ знао оно што ће јошврдији модерне природне науке?

Сафрански: Да, он је тачно тако видео овај свет.

Иако Шопенхауер на хоризонту није видео смисао, написао је „Афоризме мудрости о живоју“. Зашто је јошребна живојина мудрост, ако је у суштини боље ујошће ни не рогити се?

Сафрански: Човек је само сада овде. На свету је, иако га нико није питао да ли то хоће. У својим афоризмима Шопенхауер није тако неискрен као многи други који обећавају срећу. Он је штавише саставио предивна правила мудрости, не како постићи срећу, већ како избећи одређену врсту несреће, као на пример када човек постане и превише зависан од спољашњих добара.

Не значи ли његов њесимизам да су сви најоризмалудни и да је најбоље да се човек као Буда јовуче из овој свећа и оде у манастир?

Шопенхауер се дивио Буди, али се он сам није повукао из света. Он је тражио средње решење. Рекао је да се треба грејати на друштвеној ватри, али ко у ватру дира тај се опече. Људи су подношљиви само ако им се не приђе сувише близу. Био је у праву.

Шопенхауер је као главни живојини јокрећач видео несвесну вољу на делу, нешто што измиче нашој моћи да контролишемо. Такође и модерна исцртавања мозга јоказују да нисмо слободни, да нисмо јосиодари над самим собом. Да ли је наш сав јонос – наш разум – за Шопенхауера само илузија?

Сафрански: Али управо сам разум проучава мозак. Не треба заборавити да је све теорије о мозгу смислио сам мозак. А што се тиче слободе, истраживачи мозга допуштају себи да негирају слободу. Слобода, дакле ипак постоји. Не сме се, дакле, разум потцењивати, али ни прецењивати, што је Шопенхауеру би-

ло посебно важно. За њега, бившег трговачког шегрта, разум је био слуга. Он као слуга трчи тамо куда га господар воља пошаље. На крају остају нагон, интерес, сујета, егоизам – такође и у наукама.

Да ли Шопенхауер јозива на ирационализам, који би могао да значи још више „гласа, урлања и шкријући зуба“ на овом свету?

Живот је сам ирационалан. Рацио, дакле, разум, покушава да то разуме и да прошири подручје свог утицаја. Даље се не може. Са правом је Томас Ман Шопенхауера назвао „најрационалнијим филозофом ирационалног“.

Понекад изгледа да је мизантроп и љубитељ њаса, Аријур Шопенхауер, имао више сажаљења према живојинама него према људима. Зашто је он људе видео ипак њесимистично?

Сафрански: На то је најбоље одговорити са Гетеовим Мефистом: „Он (човек) то назива разумом и употребљава га једино/ да буде зверскији од сваке животиње.“

Моју ли се из све те суморности ујошће извући неке смернице и јоуке за живој, за ојхођење са људима и светом?

Сафрански: Да. Опрезност. Здраве неповерење. Интелектуална искреност. Развијање унутрашњег богатства да човек не постане досадан самом себи. Поузданост, осећај за одговорност и још много тога.

Шопенхауер је ујочишће јронашао у умејности, пре свега у музици. Рейко ко да је тако лејо јисао о њеној чаробности. Налазити ли ви нешто ујешно у Шопенхауеровој филозофији?

Сафрански: Сигурно. Шопенхауер нас чини отпорним на разочарења. Он је као нека врста противотрова...

Онај ко јрви јуи јрисјуја Шопенхауеру, који је, ипак, био велики јисац, што преба да јрочија – наравно, осим ваше књиге?

Сафрански: Управо „Афоризме мудрости о животу.“

Да ли је свету још увек јошребан Шопенхауер?

Сафрански: У сваком случају.

Интервју је преузет из новина *Frankfurter Presse*, објављеног 27. 09. 2010.

Са немачкој превела Андрејућ Слађана

О ФИЛМУ

Иван Растегорац рођен је у Приштини 1940. године, умро је 2010. у Београду. На Филолошком факултету у Београду дипломирао је на Одсеку југословенске књижевности са општом. Током студија почео је, осим поезијом, да се бави и писањем о филму, објављујући у *Студенту*, *Видицима*, *Индексу*, *Филм-новостима*, касније у *Књижевној речи*, *Фронту*, *Књижевним новинама*, *Књижевности*, *Књижевном магазину*.

Члан уредништва био је у редакцијама: *Студент*, *Видици*, филмски часопис *Р*, *Филм-новости*, *Трибина Удружења књижевника Србије*, *Крила*, *Књижевне новине*.

Објавио је следеће књиге и драматизације: *Песме*, едиција „Видици“, Београд, 1965. *Дрво које ишче* (песме), Дом омладине Београда, 1971. *Небески јахач* (радио драма о Сент Егзиперију), са Миодрагом Станисављевићем, Драмски програм Радио Београда, 1971. *Универзални Брехт* (монографија), са др Душаном Рњаком, едиција „Театар поезије“, Београд, 1973. *Увеличавајуће сјајкло(песме)*, Просвета, Београд, 1979. *Светлосни оклој* (песме), Катедра графике Факултета ликовних уметности. Београд, 1982. *Лицем према истоку* (песме, заједно са А. Секулићем и Б. Вељковићем), Књижевна омладина Тимочке крајине, 1989. *Проклећује* (документарна драма), са Златом Коцић и Војиславом Донићем, Радио Београд, драмска редакција, мај 1992. *Лудо јоведо* (песме), Заједница књижевника Панчева, 1993. *Азбучна молишва* (песме), БИГЗ, Београд, 1995. *Негело* (песме), „Рад“, Београд, 2000. *Глава* (избор песама и прозаида), едиција часописа „Поезија“, Београд, 2009.

Добио је неколико награда за поезију (*Борски јрумен*, 1987, Душан Срезојевић, 1992, *Злајни Орфеј*, 1996 „Васко Попа“, 2010, за књигу *Глава*) и радио-драму (годишња награда Радио Београда 1992), прва награда за документарну драму на ФЕДОРУ (Београд, 1992; драма је репрезентовала Југославију у Парми и Токију 1993).

Иако је Иван Растегорац својом главном делатношћу сматрао писање поезије, ипак се у овој књизи може сагледати више аспекта, од оних историјских до естетског. У овој књизи сакупљени су тако текстови који су објављивани у периодичи од почетка Ивановог писања о филму. Они говоре о многим најзначајним ауторима као што су били Ејзенштајн, Бергман, Тарковски, Кавалеровић, Кјубрик, Хичкок, Годар, као и о нашим најзначајним ауторима и филмовима Макавејева, Жике Митровића, Живојина Павловића, те Емира Кустурице. Неки текстови су објављени у коауторству са Миодрагом Станисављевић, такође песником.

Допадао ми се Мишин приступ филму: озбиљан, респектабилан, али истовремено слободан, спреман за двосмислицу, обрт, па и досетку. Наклоност јунацима филма које сам и ја волео. Његово сигурно грађење реченице. Почели смо повремено да пишемо текстове и у „четири руке“. То је трајало, с прекидима, од 1962. до 1972. године. Објављивали смо те текстове махом у „Студенту“, „Видицима“, „Индекс“у. Обојица бисмо донели концепте, један би сео за писаћу машину и обједињавао текст, уз непрекидне консултације и допуне. На крају бисмо заједнички редиговали оно што је доспело на папир. Тандем је зближавала и реакција на текућу филмску критику „инфицирану“ највећма филмском фаболом и идеологијом. Та критика, њен већи део, како је то једном рекао Живојин Павловић, није осећала потребу „да загризе јабуку, да загризе камен – ако треба“.

Текстове изабрао Ранко Мунтић

С. М

Иван Расејорац (1940 – 2010)

ОПКОЉЕНИ СМО

Опкољени смо
као корњача.
Као двоколице
згребљени смо у жбуњу
и ти немаш косе,
никакво узглавље
сем мојих бркова.
Не знам колико има страна,
али је са сваке лавез.
Не знам где си заправо пошла
када си обавила око кукова
мало платна,
када си навукла чизме
са мамузама.
Да ли си мислила да утекнеш
или си се у себе поуздала,
као ја,
да ли си ти тада разабрала
да смо опкољени
као корњача?!

Слободан Стојадиновић (1948-2011)

ШИМБОРСКА

Пре више од тридесет година пред хотелом „Палас“
У Охриду улазећи у аутобус пун песника опазих
Место у последњем реду и седох заврзано пијан до
Изузетно мршаве плавуше с којом је певао на
Немачком руске песме Слободан.
- Мали престани да ме пратиш иначе ћу те
Усвојити, викну претећи ми Марковић.
Негде око цркве Светог Стевана госпођа ми
Без речи утрапи флашу с ракијом.
- Гуцни, грмну Слободан Марковић
А госпођа се зове Вишеслава Шимборска.
Пио сам док ми није отела флашу и питала ме
На руском, енглеском, пољском, француском и ко
Зна све на ком језику ко сам жестећи се али ја сам ћутао.
Ово је наш најталентованији глувонеми песник
А пије више и горе и од тебе и од мене, објашњавао
Је намигујући ми Слободан Марковић.
- Како је онда у војсци? - питала је Шимборска.
- Специјалне јединице, одговарао је лаконски он.
Истовремено хтео сам да пукнем и од беса и од
Смећа али пошто сам прихватио игру остало ми је
Само да пијем а над мојом судбином тог дана
Шимборска се неколико пута и заплака.

Јавне библиотеке у ери Интернета

Јасмина Нинков, Библиотеке XXI века, Београд, Чигоја штампа, 2010, 103 стр.

Ова књига је једна од оних ретких које показују да о јавним библиотекама данас најкомпетентније, најсадржајније и најпотпуније пишу управо библиотекари који разумеју значај и улогу савремених библиотека и који имају визију како те библиотеке треба да изгледају и раде у будућности. Иако обимом невелика, књига Јасмине Нинков по садржају, темама и сугестијама које покреће врло је значајна за рад савремених јавних библиотека у Србији. У својој основи, заснована на чињеницама и подацима, ова књига је визионарска. Сажимајући историјску перспективу јавних библиотека и улогу библиотека, а посебно јавних библиотека у прошлости, ауторка аргументовано говори о раду јавних библиотека данас и отвара перспективу за могуће начине рада јавних библиотека у Србији у времену које долази. Ова димензија сагледавања стања и визионарске перспективе компатибилна је са модерним трендовима у начину рада савремених јавних библиотека у свету.

У књизи је сабрано десетак текстова који су очигледно настајали последњих година као плод промишљања и праксе о раду јавних библиотека данас. Већ у Уводној речи ауторка прецизира место и функцију савремене јавне библиотеке и каже: „Зграда јавне библиотеке у XXI веку преузима улогу најзначајнијег културног и информационог јавног средишта своје заједнице, отворена је за свакога, бесплатна, доступна, социјална, интегративна, у контрасту са комерцијалним центрима“. У текстовима који потом следе ауторка ово тачно запажање развија кроз низ аспеката, проблематизујући отворена питања јавних библиотека у Србији данас. На основу историјске ретроспективе и модерних кретања библиотекарства у свету ауторка долази до релевантних закључака и кроз сугестије отвара перспективу могућег бржег развоја библиотекарства код нас.

Већ у првом тексту: „Библиотеке у ери Интернета“, постављене су основе за промишљање о садржају, улози и раду јавних библиотека у савременом друштву. Полазећи од чињенице да библиотека више није само место културе већ и место и сервис информација, ауторка у светлу промене природе библиотеке почетком овог века разматра управо ову, информатичку димензију библиотеке, која обogaђује традиционални садржај и традиционалне функције, али захтева и сасвим нови приступ у складу са потребама корисника.

У тексту „Библиотеке као темељ европске културе“ ауторка пише о могућностима сарадње библиотека кроз пројекте, а у тексту „Компетенције грађанина у економији заснованој на знању“ о месту појединца у новој историјској стварности коју формира економија знања. Овај текст је посебно занимљив јер говори о месту библиотеке у друштву које своје потребе задовољава не само кроз материјална добра него и кроз акумулацију и употребу знања које је битан предуслов и економског и културног развоја сваке друштвене заједнице, а библиотеке у том процесу по својој суштини имају веома битну улогу. Текст је упутан и за оне који планирају и пројектују културни развој друштва и улогу и место библиотекарства и јавних библиотека у том процесу.

Следећи текст говори о веома битној компоненти савременог библиотекарства, а то је образовање библиотекара. Ауторка наглашава да се данашње образовање библиотекара веома битно разликује од класичног образовања које је имало ограничене и лимитиране циљеве. Образовање савременог библиотекара је континуирано, засновано на класичним али и на алтернативним изворима знања које нова друштвена реалност намеће. Практично, образовање библиотекара никад не престаје већ се увек допуњава, проширује и продубљује новим знањима, а савладавање

тих знања и примена у услугама према читаоцу мерило је успешности рада сваког библиотекара.

У следећем тексту, „Економска улога библиотека у савременом свету“, кроз аргументовану анализу постојећег стања говори се о изворима финансирања јавних библиотека и указује се на неодговарајуће и недовољно финансирање у светлу потреба које јавне библиотеке имају у савременом друштву. Недовољно финансирање јавних библиотека ставља их у ситуацију да не могу адекватно да одговоре на све потребе које од њих корисници њихових услуга с правом захтевају.

По много чему је занимљив и упутан текст „Управљање јавним библиотекама“, јер је истраживање засновано на искуствима менаџмента у скандинавским јавним библиотекама, које по много чему могу бити образац успешности у раду јавних библиотека уопште. У рад јавних библиотека уведена је нова структура стручњака који су најпре примарна категорија економије. Али, имајући у виду да су и јавне библиотеке не само културна него и економска категорија промишљања и практична решења су преко потребна, а скандинавски модел менаџмента у раду јавних библиотека пружа довољно

упутних и креативних смерница које могу бити од велике користи у раду јавних библиотека у Србији. Обликовање овог модела менаџмента према домаћим потребама и његова примена у раду јавних библиотека отвара простор за битно побољшање рада и успешније задовољавање потреба корисника.

У следећем тексту, „Библиотека као јавни сервис културе“, ауторка с правом констатује да библиотекарство Србије „не познаје јасну стратегију развоја, ни на националном ни на локалном нивоу“. Полазећи од ове чињенице и користећи статистичке податке, ауторка даље у тексту говори о стању у коме се српско библиотекарство и библиотеке данас налазе. Завршни текст у књизи, „Европска стратегија Манифест из Оеираса Пулманов дневни ред за Е-Европу“ у основним цртама говори о овом важном пројекту који пројектује решавање једначине улоге и статуса јавних библиотека у Европи са нагласком на простор, грађу, финансирање, стратегију и културну политику као неопходне елементе за успешно функционисање јавних библиотека. Србија је још далеко од овог концепта али је вредно да српско библиотекарство о њему размишља у светлу умрежавања националне културе у систем европских култура. Књига Јасмине Нинков на најбољи начин показује да је то неопходно.

Сјаниша Нешић

